

1. UVOD

Na prvi pogled se zdi, da je Kambodža majhna nepomembna država v Jugovzhodni Aziji, ki se lahko pohvali samo z mogočnimi templji Angkor. Vendar to ni res. Grenki nasmehi na ustih prijaznih ljudi prikrivajo grozote kmerske zgodovine, ki se je dotaknila in spremenila življenje vsakega posameznika in jo je moč čutiti še danes. Ko se začnemo spraševati, zakaj je nekdanj vojaško najbolj močna, napredna in bogata dežela Jugovzhodne Azije postala najbolj revna, zaidemo v obdobje prve polovice sedemdesetih let. Takrat je v državi vladala skrajno radikalna politična struja pod vodstvom Pol Pota, ki je spremenila podobo države.

Beseda Kmer predstavlja tako kamboški jezik, kot tudi ljudi, ki govorijo ta jezik (Mabbet, 1996: 3). Državnost Kmerov sega daleč nazaj v obdobje kraljestev Fu-nan, Chen-la in Angkor, vendar se bom v nalogi osredotočil predvsem na obdobje sedemdesetih let dvajsetega stoletja od leta 1975 do 1979, ko je oblast v državi prevzelo gverilsko gibanje Rdeči Kmeri, ki so preimenovali v Demokratično Kampučijo (Kampučija je kmersko ime za Kambodžo). Beseda Rdeči Kmer predstavlja drugo ime za pripadnike kamboškega komunističnega gibanja in je vzdevek, ki naj bi ga prvi uporabil kamboški kralj Norodom Sihanouk.

Namen diplomske naloge je predstavitev dogajanja v Kambodži v sedemdesetih letih 20. stoletja. V nalogi bom poskušal prikazati zgodovinsko ozadje družbeno političnih sprememb in sprememb, ki so se zgodile v obrambno-varnostnem sistemu države. Demokratična Kampučija predstavlja obdobje, ko so Rdeči Kmeri hoteli s svojo utopično politiko uresničiti socialistične cilje, kar je vplivalo na spremembe v medčloveških odnosih znotraj družbe, v odnosih do civilizacije, urbanega življenja, človekovih pravic, življenje v državi pa je še najbolj spominjalo na obdobje srednjega veka. Cilj naloge je opisati navedene dogodke in poiskati razloge ki so vodili Rdeče Kmere k takemu nasilju.

V diplomski nalogi se ne bom osredotočil le na kvantitativne spremembe v obdobju Demokratične Kampučije, ampak bom predstavil tudi dogodke, ki so se zgodili na političnem, družbenem in obrambno-varnostnem področju v Kambodži in njeni neposredni bližini v drugi polovici 20. stoletja in so bistveno vplivali na preobrazbo in vzpon Rdečih Kmerov (nastanek komunistične partije, vietnamsko-ameriška vojna, državni udar, itd.)

2. METODOLOŠKI OKVIR NALOGE

2.1. Predmet in zgradba naloge

Predmet naloge je analiza dogajanja v Kambodži v sedemdesetih letih 20. stoletja. Posledica vladavine Rdečih Kmerov je nekajletni zastoj v družbenem, političnem, gospodarskem in obrambno-varnostnem segmentu razvoja Kambodže. Te posledice se čutijo še danes. Opis in predstavitev vladavine Rdečih Kmerov v Kambodži je zanimiva in obenem zahtevna naloga. Upam, da bom v nalogi uspešno predstavil zgodovinski okvir in notranje politični razvoj dogodkov, zunanje in ideološke vplive ter navsezadnje posledice vladavine Rdečih Kmerov, ki se čutijo v Kambodži še danes.

Naloga je sestavljena iz šestih poglavij. V prvem poglavju podajam uvod in metodološki okvir naloge. V drugem in tretjem poglavju navajam podatke o državi; vse od zgodovinskega pregleda, političnega sistema, državne ureditve in zunanjih dogodkov, ki so vplivali na prihod Rdečih Kmerov na oblast.

V četrtem poglavju prikazujem razvoj dogodkov in ideološko podlago na kateri so Rdeči Kmeri gradili svojo idejo o utopični komunistični državi. Predstavljam tudi dejavnike, ki so vplivali na razvoj dogodkov, vodenje države in novo kamboško družbeno ureditev.

2.2. Pristop in uporabljene metode

Cilji diplomske naloge:

- a) predstaviti in razložiti zgodovinsko ozadje prihoda Rdečih Kmerov na oblast;
- b) opisati politične, družbene, varnostno-obrambne spremembe, ki so se zgodile v šestdesetih in sedemdesetih letih v Kambodži in njeni neposredni bližini;
- c) opisati mednarodno okolje v katerem je država delovala;
- d) predstaviti notranje-politične in obrambo-varnostne spremembe v času vladavine Rdečih Kmerov;
- e) opisati neposredne dogodke in spremembe po razpadu Demokratične Kampučije in vietnamske ofenzive.

Pri predstavitvi in razlagi dogajanja v Demokratični Kampučiji sem uporabljam metodo analize pisnih virov in strokovne literature s pojasnjevanjem. Metoda analize pisnih virov bo temeljila na sistematični in kritični presoji razpoložljivih virov. Pri preučevanju tematike sem poleg strokovne literature uporabil tudi pisne dokumente z medmrežja, ki se nahajajo na spletnih straneh uglednih univerz, nevladnih organizacij in drugih mednarodnih institucij, ki se ukvarjajo s problematiko Rdečih Kmerov. V diplomski nalogi uporabljam tudi podatke, ki se jih dobil med svojim potovanjem in bivanjem v Kambodži.

Pri obdelavi tematike uporabljam zgodovinskoprimerjalno, primerjalno in deskriptivno metodo, ki so najustreznejša za proučevanje obravnavane tematike. Zgodovinskoprimerjalno metodo uporabljam v poglavjih, kjer sem skozi zgodovinska obdobja prikazal družbene, notranje in zunanjepolitične razmere v Kambodži in na Indokitajskem polotoku, ki so pomembne za boljše razumevanje dogodkov v obdobju Demokratične Kampučije. Primerjalno in deskriptivno metodo pa uporabljam v tistih delih diplomske naloge v katerih sem analiziral in opisoval družbene razmere in značilnosti političnega sistema Demokratične Kampučije ter strategijo in taktiko vojskovanja Rdečih Kmerov.

V diplomski nalogi povzemam naselbinska imena po virih, vendar jih prilagajam slovenski pravopisni normi in slovenskim slovničnim pravilom (Phnom Penh). Nenaselbinska imena uporabljam popolnoma poslovenjeno, kar pomeni da jih prevajam, sklanjam in zapisujem po slovenskih pravilih (Jugovzhodna cona). Lastna imena uporabljam na dva načina:

- citatna (Ho Ši Minh);
- popolnoma poslovenjena; pomensko prevedena in prilagojena slovenski pravopisni in slovnični normi (Rdeči Kmeri).

2.3. Hipoteze

Pri raziskovanju in utemeljevanju zgodovinskih dogodkov, zaradi katerih je prišlo do političnih, gospodarskih, družbenih in obrambno-varnostnih sprememb v Demokratični Kampučiji sem si postavil naslednje tri hipoteze.

Prva hipoteza:

Bivanje kamboških študentov v tujini, predvsem v Franciji, ki je močno vplivalo na njihov idejni razvoj; vodstvo Rdečih Kmerov je svoje, iz Evrope prinesene levičarske ideje spreobrnilo v specifično politično in vojaško gibanje.

Druga hipoteza:

Rdeči Kmeri so spretno izkoristili novo nastale razmere na Indokitajskem polotoku, ki so imele mednarodne razsežnosti (bližina Kitajske, vietnamska vojna, težnje Vietnama za hegemonijo).

Tretja hipoteza:

Družbena organiziranost, ki so jo zgradili Rdeči Kmeri, je omogočila množični teror nad prebivalstvom.

3. ZGODOVINA KAMBODŽE OD DRUGEGA STOLETJA DO LETA 1969

3.1. Kraljestvo Angkor

Večji del današnje Kambodže pokriva gosti gozd, po njej pa se vijeta dve veliki reki Tonle Sap in Mekong. Večina prebivalcev živi v osrednjem rodovitnem delu dežele. Gorati severovzhodni del pripada gorskim plemenom, Kmer Loeu. V poletnih mesecih je pokrajina izpostavljena monsunom, ki namočijo zemljo in pripomorejo, da se ponovno regenerira. Zaradi tega so Kmeri ostali na tem področju več stoletij. Kambodža je država z dolgoletno tradicijo in zgodovino, ki sega nazaj v 2. stoletje n.št.

Funan je bilo kitajsko ime za pokrajino, ki je pokrivala območje ob spodnjem toku reke Mekong, v drugem in šestem stoletju. Severno od reke Mekong je nastala država Chenla, ki si je ob koncu 6. stoletja priključila pokrajino Funan. Chenla je bila prva kmerska država in je bila pod močnim indijskim vplivom. Po združitvi se je država preoblikovala v kraljevino, ki je v veliki meri slonela na suženjstvu. Začelo se je obdobje največjega razcveta kmerske kulture in civilizacije, obdobje Angkor. Kraljevina je z veliki rezervoarji za vodo ali "baray" in kanali ter nasipi kontrolirala vodne vire, kar ji je omogočilo od tri do štiri žetve letno.

Kraljestvo je v 13. in 14. stoletju propadlo in Tajci ter Vietnamci so si zlahka prisvojili ozemlje. Iz zgodovinskih virov ni razvidno kaj se je v resnici zgodilo s kraljestvom. Nekateri trdijo, da je bil vzrok v zanemarjanju vodnih virov in se je zaradi tega zmanjšala letina in število prebivalcev (Mabbet, 1996: 169). Tajska in Vietnam sta si do sredine 19. stoletja, ko so Kambodžo »osvojile« francoske kolonialne sile, večkrat prisvojila kamboško ozemlje. Tajska kultura je zelo podobna kmerski in v obdobju miru so bili tajski kralji manj zahtevni kot vietnamski kralji. Od kamboških kraljev so tajski kralji pričakovali spoštovanje in letne davke, v notranjo politiko države pa se niso vtikali. Na drugi strani so Vietnamci na visoke položaje postavljali svoje uradnike, kamboške uradnike pa prisilili, da se učijo vietnamskega jezika. Dvakrat na mesec so se morali vsi Kmeri pokloniti vietnamskemu kralju. Tudi vietnamska kultura se ostro razlikuje od kmerske, saj na eni strani prevladuje kitajski vpliv na drugi pa indijski pogled na družbo. Za razliko od Tajcev so Vietnamci označevali Kmere za barbare in so si na vse načine prizadevali izbrisati kmerske običaje iz vsakdanjega življenja na področjih, ki so jih nadzorovali. Nasilna vietnamska politika je pustila neizbrisen pečat v odnosu med tema dvema narodoma in neizmerno sovraštvo do sosednjih Vietnamcev.

3.2. Družbena delitev

Tradicionalna kamboška populacija je bila sestavljena iz treh družbenih razredov: kmetov, uradnikov in kraljeve družine (Thion, 1993: 96). Zemlja je bila last krone oz. kralja, vendar je pripadala vsakemu, ki jo je obdeloval. Po tradiciji so vaščani izvolili starešino vasi, ki je skrbel za reševanje sporov in razne prireditve. Edina vez med kraljestvom in vaščani so bili člani kraljeve administracije, ki so pobirali davke.

S prihodom francoskih kolonialistov se je družbena ureditev spremenila. Nova oblast je potrebovala administracijo, zato so iz Vietnama »uvozili« vietnamske in kitajske uradnike, za katere so Francozi menili, da so sposobnejši kot domačini. Pod francosko kolonialno oblastjo se prvič pojavi delavski razred in razred kapitalistov na novo ustanovljenih plantažah in tovarnah, vendar jedro kmerske družbe še naprej predstavlja kmečko prebivalstvo.

Osnovno celico kmerske družbe predstavlja tradicionalna družina, kjer starejši člani uživajo posebno spoštovanje. Tipična kmerska družina skrbi za ekonomske, socialne in čustvene potrebe svojih članov. Člani družine živijo v hišah, ki so zgrajene ena poleg druge. Tudi sorodniki živijo v bližini in ni redek pojav, da bližnji in daljni sorodniki predstavljajo večino populacije v vasi.

3.3. Vpliv religije

Indijski brahmanizem je v sedmem stoletju zamenjal budizem. Nova vera je kraljem dala veliko moč glede političnih in moralnih vprašanj, kar je skozi prihajajoča stoletja okrepilo njihov položaj v kmerski družbi. Kralji so se kmalu začeli primerjati z bogovi in nazadnje pridobili status »boga na zemlji«. Kmeri so menili, da si njihovi kralji zaslužijo vodenje, zaradi osebnih kvalitiet in sposobnosti (Seanglin, 1991: 23).

Budizem igra pomembno vlogo v kmerski kulturi in je gonilna sila, ki narekuje moralni in socialni razvoj. Svoje privržence ima budizem predvsem med kmečkim prebivalstvom. Ljudje se velikokrat obrnejo na pomoč k menihom, ki jim z nasveti pomagajo pri sprejemanju pomembnih življenjskih odločitev. Tudi tradicionalna oblika plesa in glasbe ima svoje korenine v budizmu. Veliko mladih fantov, predvsem s podeželja, prebije del otroštva v pagodah. V pagodah jih menihi-učitelji naučijo osnov pisanja, branja in računanja. Celotno življenje na podeželju se vrti okoli templjev, ki predstavljajo versko in družabno središče (Seanglin, 1991: 42).

3.4. Francoska oblast

Kambodža je leta 1863 postala francoski protektorat, v francosko kolonialno Indokino pa je bila priključena leta 1887. Po smrti kralja Norodoma leta 1904 so Francozi prisilili Kraljevi svet, da je izbral za novega kralja, njegovega polbrata princa Sisowatha. Družini so se na ta način zahvalili za pomoč pri zatiranju kmečkega upora pred dvajsetimi leti. Kralj Monivong Sisowath je aprila 1941 umrl in da bi se Francozi zavarovali pred naraščajočim nacionalizmom, so prestol vrnili družini Norodom. Novi kralj je postal Norodom Sihanouk, ki je še danes trdno na svojem položaju. Praznih rok je ostal Monivongov sin, princ Sirik Matka Sisowath, ki je upal, da bo oblast ostala v rokah njegove družine.

3.5. Nastanek komunističnih gibanj

Leta 1930 je Ho Ši Minh ustanovil Vietnamsko komunistično stranko in s tem združil tri majhne komunistične stranke, ki so nastale v dvajsetih letih 20. stoletja. Oktobra istega leta se je Vietnamska komunistična stranka preimenovala v Indokitajsko komunistično stranko (IKS), ki je pokrivala območje Vietnama, Laosa in Kambodže. Njen cilj je bil boj proti kolonializmu, kraljevim dinastijam v Laosu, v Annamu (Vietnam) in v Kambodži ter seveda boj proti veleposestnikom. Prav v tem obdobju so začele nastajati večje plantaže (kavčuka) s pomočjo francoskega in belgijskega kapitala. Delavci na kavčukovih plantažah so bili različnih narodnosti: Kmeri, Kitajci in Vietnamci iz Conchinchine (južni Vietnam). In ravno ti priseljenci na plantažah, so predstavljali prve pripadnike komunističnega gibanja, ki se je začelo razvijati v tridesetih letih na kamboških tleh (Kiernan, 1986: 7-9).

Protikolonialni boj v Kambodži je imel majhen učinek, saj so francoske kolonialne sile neprestano ogrožale obstoj komunistov. Poseben problem pa je predstavljal razvoj podeželja, kjer so se aretacije kar vrstile, zato so nekateri člani pobegnili v Conchinchino.

3.5.1. Prebujanje nacionalne zavesti

Povod za nastanek prvih nacionalnih gibanj je bilo prebujanje kmerske samozavesti. Glavni nosilci nacionalnih idej so bili budistični menihi, ki so v tem obdobju predstavljali kmersko elito in so kasneje v boju za samostojnost odigrali veliko večjo vlogo, kot v ostalih državah jugovzhodne Azije (Kiernan, 1986: X).

3.6. Druga svetovna vojna

Septembra leta 1940 so japonske enote okupirale Kambodžo, vendar je oblast ostala v rokah francoske vichijske vlade vse do 9. marca 1945, ko so japonske čete tudi uradno prevzele oblast. Iz zaporov so izpustili vse politične zapornike, ki so jih zaprle francoske oblasti. To je omogočilo komunistom, da so si zopet opomogli. Nekateri so izkoristili priložnost in so po izpustitvi pobegnili v Vietnam ter se pridružili Vietminhu, vietnamskemu odporniškemu gibanju. Pod japonskim pritiskom je Sihanouk 13. marca istega leta razglasil neodvisnost države, za ministrskega predsednika pa postavil Son Ngoc Thanha. Toda nova vlada ni delovala dolgo, saj so se Francozi kmalu po koncu druge svetovne vojne vrnili na ozemlje Indokitajske.

Leta 1940 je bilo na Tajskem ustanovljeno gibanje Svobodni Kmeri (Kmer Issarak) pod vodstvom Son Ngoc Thanha, ki je na insistiranje Japoncev leta 1945 prevzel oblast. Gibanje se je po vrnitvi Francozov, oktobra istega leta, umaknilo na mejo z Vietnamom in Tajsko, njenega voditelja pa so aretirali in poslali v Pariz.

3.7. Obdobje po drugi svetovni vojni

Komunisti so si po vojni, ob pomoči Vietminha, opomogli in na njihovo pobudo skupaj z gibanjem Svobodnih Kmerov v začetku leta 1946 ustanovili Komite svobodnih Kmerov. Orožje so dobivali od tajskih komunistov in Vietminha, kar je pomenilo začetek oboroženega boja proti francoskim kolonialistom. Po vojaškem udaru v Bangkoku novembra 1947, ko so nacionalisti prevzeli oblast, je gibanje postalo odvisno le od pomoči in sodelovanja Vietminha. Komite

svobodnih Kmerov je 1. februarja 1948 ustanovilo Kmersko-ljudski osvobodilni komite, ki so ga sestavljali protimonarhistični nacionalisti, komunisti, Vietminh, tajski komunisti. Štelo je okoli pet tisoč pripadnikov (Kiernan, 1986: 68). Združeno kmersko odporniško gibanje je državo razdelilo na štiri cone: Jugovzhodno, Severovzhodno, Severozahodno in Jugozahodno. Naslednje leto se je gibanje preimenovalo v Kmerski nacionalni osvobodilni komite (KNOK).

Nacionalni komite pa ni predstavljal edinega nosilca kmerskega nacionalizma. Francozi so po vrnitvi dovolili oblikovanje strank in na volitvah 1946 je zmagala Demokratska stranka, ki je bila zelo priljubljena med ljudmi. Po volitvah je njena večina v parlamentu sprejela novo ustavo, v kateri pa niso bila jasno določena kraljeva pooblastila. Demokratska stranka je zagovarjala takojšnjo neodvisnost, demokratične reforme in parlamentarno vlado. Te zahteve, ob nasprotovanju francoskih oblasti in kralja, niso bile realizirane.

3.8. Razglasitev neodvisnosti

Razglasitev neodvisnosti Kambodže znotraj Francoske unije decembra 1948 je razbila do tedaj koherentni KNOK. Nekateri člani KNOK-a, zadovoljni s francosko ponudbo, so se pridružili kolonialnim silam. Bivši člani komiteja so izdali imena nekaterih pripadnikov uporniškega gibanja, ki jih je francoska kolonialna oblast zaprla in usmrtila. Potem ko je bilo ubitih nekaj agentov Vietminha, so vietnamski komunisti sprožili prvo invazijo na Kambodžo. Jugovzhodno cono so očistili vseh nasprotnikov in na novem ozemlju postavili poveljstvo Južne cone za Vietnam.

Poleg političnih gibanj so se po državi razširile tudi razne tolpe, ki so bile sestavljene iz bivših pripadnikov gibanja KNOK. To je bilo obdobje, ko se za nobenega posameznika ni vedelo ali je revolucionar, nacionalist ali lopov.

17. aprila 1950 je bila na prvem Nacionalnem kongresu kmerskih upornikov ustanovljena Združena fronta Issarak. KNOK in Združena fronta Issarak sta ostali zaenkrat ločeni organizaciji, vendar sta tesno sodelovali.

3.9. Nastanek komunistične stranke

Ob koncu leta 1950 je število članov kmerske narodnosti v IKS naraslo na okoli 300 (Kiernan, 1986: 82). Zato so se februarja leta 1951 na drugem kongresu IKS v Hong Kongu odločili za ustanovitev ločenih strank. Vietnamska stranka, sedaj imenovana Vietnamska delavska stranka, si je pridržala pravico do nadzora nad obema manjšima v Laosu in Kambodži. Na podlagi sklepa iz Hong Konga je bila 30. septembra istega leta na prvem kongresu ustanovljena Kmerska ljudska revolucionarna stranka. Njen predsednik je postal Son Ngoc Minh, njegov namestnik pa Tou Samouth. Tretja stranka, Pathet Lao, ki je nastala iz IKS, pa je delovala na ozemlju Laosa.

3.10. Razširitev upora

Leta 1952 je Kraljeva kmerska vojska štela 13.000 vojakov, francoski ekspedicijski korpus pa je sestavljalo samo sedem bataljonov ali 4000 oboroženih mož (Kiernan, 1986: 125). Ob tem je treba poudariti, da je bilo veliko francoskih vojakov nameščenih v Vietnamu, kjer so bili kolonialisti v večjih težavah. Na drugi strani so uporniki skupaj z enotami Vietminha šteli okrog 5000 mož (Kiernan, 1986: 133).

24. septembra 1952 sta se uradno združila Združena fronta Issarak in Kmerski nacionalni komite, kar je bila pomembna pridobitev komunistov, ki so prevladovali v obeh organizacijah. Združitev je podprl tudi Vietminh in z njegovo pomočjo je ta skupina ob koncu leta 1952 obvladovala že šestino ozemlja. Novembra 1953 so se aktivnosti Vietminha in Združene fronte Issarak nadaljevale. Kraljeva kmerska armada je sprožila več vojaških operacij proti upornikom, s katerimi pa kljub superiornosti in boljši oborožitvi ni dosegla vidnejših rezultatov. Na dan Ženevske konference je bila skoraj polovica države v rokah upornikov in Vietminha (Kiernan, 1986: 125). S širjenjem ozemlja se je širilo tudi članstvo Kmerske ljudske revolucionarne stranke, ki se je julija 1954 razširilo na okoli 1100 članov (Kiernan, 1986: 129).

3.11. Kamboški študentje v Franciji

V Kambodži ni bilo univerz, zato so nadarjene dijake pošiljali na izobraževanje v Hanoi. Po izbruhu protikolonialne vojne na severu Vietnamu so se Francozi odločili, da bodo izobraževanje elite prenesli v Pariz. V začetku petdesetih let so odšli v Pariz študirat tudi Son Sen, Hou Youn, Nuon Chea, Hu Nhim, Khieu Samphan, Ieng Sary in Saloth Sar. Študentje iz Kambodže so prebivali v tako imenovani Indokitajski hiši, kjer so ustanovili Združenje kmerskih študentov. V okviru združenja so se izoblikovala razna politična gibanja, ki so bila predvsem protimonarhistične in nacionalistične narave. Leta 1950 je majhna skupina kamboških študentov v Franciji oblikovala »marksistični krog«, ki pa ni imel nobene zveze s somišljeniki v domovini. Šele, ko sta se Ieng Sary in Saloth Sar udeležila festivala mladih v Berlinu leta 1951, ki ga je sponzorirala Sovjetska zveza (SZ), je bil vzpostavljen prvi kontakt s kmersko delegacijo Združene fronte Issarak. Nekateri člani »marksističnega kroga« so postali člani Francoske komunistične stranke. Leta 1952 je Sihanouk ukinil državne štipendije tistim študentom, ki so kritizirali njegov režim, zato se je Saloth Sar moral vrniti v domovino. Po vrnitvi domov je začel sodelovati z Vietminhom ter se leta 1954 pridružil Kmerski ljudski revolucionarni stranki (Chandler, 1992: 46). Khieu Samphan se je kot zadnji izmed njih vrnil leta 1959. Ti možje so bili verjetno eni izmed najbolj izobraženih v zgodovini azijskega komunizma, saj sta dva od njih, Khieu Samphan in Hou Yuon, doktorirala na univerzi v Parizu (Ponchaud, 1978: 155).

3.12. Ženevska konferenca

Francoske vojaške kolonialne sile na Indokitajskem polotoku so se v začetku 50-ih let dvajsetega stoletja znašle na robu poraza. Resnosti položaja so se zavedali tudi Francozi in leta 1953 so se bili pripravljene odreči svojim kolonijam.

Sihanouk je predvidel propad francoskega imperija, zato ga je začelo skrbeti, da bo ob novi ureditvi ostal brez politične moči. Junija 1952 je Sihanouk razpustil svoj kabinet, začasno razveljavil ustavo in prevzel oblast kot ministrski predsednik. Februarja 1953 se je odpravil na diplomatsko misijo, s katero je želel pridobiti čim več simpatizerjev med državniki, predvsem glede vprašanja, kdo bo zakonit naslednik francoskih oblasti? Najprej je obiskal Francijo, kjer so bili pogovori neuspešni, zato je svojo diplomatsko pot nadaljeval po Evropi in se nazadnje

ustavil še na Japonskem, Tajskem in v Združenih državah Amerike (ZDA). Na svoji misiji je naletel na veliko nasprotovanj, zato mu ni uspelo prepričati predsednikov, da bo država po osamosvojitvi obdržala protikomunistični status, kljub temu pa si je izbral dober izhodiščni položaj za načrtovano konferenco v Ženevi.

Ženevska konferenca se je začela 28. aprila 1954. Vietminh si je močno prizadeval, da bi na pogajanjih Kambodžo zastopali tudi komunisti, vendar so po pogovorih med kitajskimi in vietnamskimi voditelji le-ti odstopili od svojih zahtev, kar so jim kmerski komunisti močno zamerili. Na ženevski konferenci so sodelovali predstavniki Kambodže (Sihanouk), Severnega Vietnama, Južnega Vietnama, Laosa, Kitajske, SZ, Francije, Britanije in ZDA. Cilj konference je bil vzpostaviti trajen mir na področju Indokitajske. Na ženevski konferenci so Vietnam razdelili na sever in jug, priznali neodvisnost Kambodže in Laosa kot nevtralnih in neuvrščenih držav. Predstavniki Kambodže, Francije in Vietminha so se dogovorili, da bodo umaknili vse enote s kamboškega ozemlja do oktobra leta 1954. S podpisom sporazuma se je Kambodža obvezala, da bo postala nevtralna država in se ne bo priključila nobenemu zavezništvu. Ustanovljena je bila Mednarodna kontrolna komisija, ki so jo sestavljali pripadniki Poljske, Indije in Kanade. Naloga komisije je bila nadzorovanje razorožitve, premirja, umika tujih enot, izpustitve vojnih ujetnikov, zagotovitev legalnih in političnih pravic članov Združene fronte Issarak ter izpeljava volitev načrtovanih za leto 1955.

3.13. Obdobje po ženevski konferenci

Na podlagi sporazuma iz Ženeve so bile prve volitve predvidene za leto 1955. Volitve so predstavljale za Sihanouka velik problem, ker kot ustavni vladar na volitvah ne bi igral pomembne vloge. Odpovedal se je kroni v prid svojega očeta, princa Suramarita, ker je kot princ imel pravico, da lahko sodeluje na volitvah. Februarja leta 1955 je ustanovil Ljudsko socialistično skupnost (Sangkum Reastr Niyum), kateri so se pridružile nekatere manjše desničarske stranke. Volitve so bile preložene na september leta 1955, da si je stranka lahko do takrat »pomogla«. Med tem časom je Sihanouk prepovedal izdajanje vseh opozicijskih časopisov in svoje policijske enote poslal da surovo obračunajo z vsemi opozicijskimi voditelji strank. Sihanouk je nekemu novinarju dejal: «Jaz sem naravni vodja države ... in o mojih pooblastilih ni bilo nikoli nobenih dvomov.» (Shawcross, 1993: 49). Stranka Sangkum je bila

močan udarec ostalim trem strankam: liberalcem, demokratom ter komunistom. Mnogi intelektualci, še posebej liberalci in demokrati so se hitro pridružili Sangkumu.

V tem obdobju se je prvič pojavil izraz Rdeči Kmeri, s katerim je Sihanouk označeval svoje komunistične nasprotnike. Ta besedna zveza se je obdržala kot sinonim za kamboške komuniste vse do danes.

3.14. Drugi kongres Kmerske ljudske revolucionarne stranke

Nekateri pripadniki Združene fronte Issarak so odložili orožje, medtem ko se je veliko komunistov umaknilo skupaj z Vietminhom v Hanoi, kjer jim je bilo omogočeno izobraževanje na vojaškem in političnem področju. Mnogi so se v naslednjih letih vračali po Ho Ši Minhovi poti nazaj v Kambodžo. Tisti, ki so ostali, so ob koncu leta 1954 ustanovili legalno stranko Pracheachon. Za imenom Pracheachon so se »skrivali« bivši uporniki, med katerimi je bilo največ komunistov, ki so prvič imeli pravico, da sodelujejo v parlamentarnih volitvah. Stranka je sodelovala na volitvah v državno skupščino v letih 1955 in 1958, vendar brez večjih uspehov. Pripadniki stranke so bili pod nenehnim nadzorom in veliko jih je bilo aretiranih, zato so se po letu 1962, ko so jim vladni napadi preprečili nastop na volitvah, umaknili v ilegalo.

Saloth Sar se je leta 1955 vrnil v Phnom Penh, kjer je postal učitelj zgodovine in se na skrivaj pridružil komiteju Kmerske ljudske revolucionarne stranke v Phnom Penhu. Maja leta 1956 oziroma januarja leta 1957 sta se iz Francije v domovino vrnila Son Sen in Ieng Sary, ki sta se prav tako zaposlila kot profesorja na srednji šoli ter se kmalu pridružila stranki. Velik del članov stranke je bilo učiteljev v mestih in na podeželju, kar jim je omogočalo razširjanje svojih političnih idej, ki so se hitro prijele pri mladih dijakih. Seveda je bilo njihovo delovanje omejeno in ni predstavljalo nikakršne nevarnosti za vladajočo stranko.

Leta 1956 je bil ustanovljen Centralni komite stranke, katere predsednik je postal Tou Samouth. Vzpostavljen je bil tudi poseben Centralni komite, ki je bil odgovoren za delovanje na podeželju. Predsednik urbanega komiteja je bil bolj redko prisoten v mestu, saj se je zaradi varnosti zadrževal na podeželju blizu vietnamske meje. Posledica tega je bila, da so vse več odgovornosti prevzemali njegovi pripadniki, ki so lahko tajno delovali v mestu. Zaradi nasilja, po volitvah leta 1958, se je nekaj pripadnikov stranke umaknilo v ilegalo in Saloth Sar je postal sekretar stranke v Phnom Penhu.

Komunisti so si na vse načine prizadevali, da bi združili svoje razbite vrste in čim prej sklicali kongres. Drugi kongres stranke se je odvijal na železniški postaji v Phnom Penhu, septembra leta 1960. Stranka se je preimenovala v Delavsko stranko Kampučije ter s tem sledila smernicam vietnamskih komunistov. Zunanji politični pritiski na člane stranke so prisilili veterane, da so se umaknili v ilegalo, kar je novim, mladim kadrom omogočilo, da so začeli dobivati vse pomembnejšo vlogo znotraj stranke. Po kongresu se je položaj v Franciji izobraženih levičarjev v stranki močno izboljšal. Pol Pot in Ieng Sary sta postala člana politbiroja.

Mladi izobraženi kadri so se od veteranov razlikovali predvsem po tem, da so imeli negativen odnos do Sihanoukove diktatorske monarhije, za katero so menili, da je nazadnjaška in se ji je treba upreti. Na drugi strani so bili veterani naklonjeni Sihanoukovi nevtralnosti in njegovemu nasprotovanju imperializmu, kar so upoštevali kot pomembna elementa v boju za socializem (Kiernan, 1986: 191).

Sihanouk je medtem s svojo novo politiko pritegnil k sodelovanju nekaj mladih komunistov. Hou Yuon je postal minister za trgovino in industrijo, Hu Nim pa podsekretar v uradu ministrskega predsednika. Vladi v Phnom Penhu se je leta 1962 pridružil tudi Khieu Samphan. Sihanouk je upal, da bo z novo politiko podkupovanja nekaterih mladih radikalistov razbil moč in delovanje levičarjev.

20. julija 1962 je iz svoje hiše v Phnom Penhu izginil Tua Samouth. Kdo naj bi bil odgovoren za izginotje in smrt voditelja komunistov, še danes ni povsem znano. Nekateri pripisujejo odgovornost Sihanoukovi tajni policiji, drugi pripisujejo smrt Saloth Saru, ki je na ta račun postal generalni sekretar stranke (Thion, 1993: 223).

20. in 21. februarja leta 1963 je potekal tretji strankarski kongres, kjer so si bivši študentje še izboljšali položaje in prevzeli vodenje stranke, medtem ko so veterani prevzeli odgovornosti omejene na posamezne cone. Istega meseca je izbruhnil upor med študenti v Siem Reapu, za katerega je Sihanouk obtožil učitelje in komuniste. Že 8. marca 1963 je objavil seznam vseh, ki naj bi delovali v nasprotju z njegovimi interesi, med njimi so bili tudi vsi pomembni komunisti (Kiernan, 1986: 202). Seznam je povzročil, da se je Saloth Sar skupaj z voditelji in ostalimi sodelavci stranke umaknil z družbenega življenja v odmaknjene gorate in z gozdom poraščene predele severovzhodne province Ratanakiri. Provinca je zelo oddaljena od Phnom Penha in težko dostopna, zato na tem območju ni bilo močnih vladnih enot, ki so se gibale le v bližini mest.

3.15. Odnosi z ZDA in vojna v Vietnamu

Po odhodu francoskih kolonialnih sil je nastala na vojaškem področju praznina. Kraljeve krmerske oborožene sile so bile slabo oborožene in Sihanouku je postalo jasno, da se na ta način ne bo dolgo obdržal na oblasti. Že naslednje leto, po podpisu sporazuma v Ženevi, se je obrnil na ZDA in zaprosil za vojaško pomoč. Američani so v Phnom Penhu ustanovili vojaško-svetovalno skupino (Military Assistance Advisory Group), ki je nadzorovala dostavo in uporabo vojaške opreme. Sodelovanje na vojaškem področju je omogočilo nekaterim visokim častnikom, predvsem skupini okrog Lon Nola, da si je pridobila veliko zaupanja s strani ZDA. To je sprožilo pri Sihanouku resen strah, zato se je začel oddaljevati od ZDA.

Sihanouk je politično spretno vijugal, zdaj v desno, zdaj v levo. Takoj po vzpostavitvi odnosov z ZDA je za pomoč zaprosil tudi Kitajsko. Potem ko je Sihanouk zagotovil, da bo njegova država ostala nevtralna, je Kambodža postala prva nekomunistična država, ki je dobila denarno pomoč od Kitajske, kar je naletelo na neodobranje v Združenih državah Amerike.

Razvoj dogodkov v Vietnamu in vse večja iniciativa komunistov je vplivala na odločitev Sihanouka, da je svojo politiko preusmeril v levo stran. Vojaško šibkejša sosedna se je sedaj postavila na stran Severnega Vietnama. Da bi izboljšal odnose s Kitajsko in Severnim Vietnamom, se je Sihanouk razglasil za privrženca socializma ter obljubil, da bo nacionaliziral večji del industrijske infrastrukture v državi. Umor južnovietnamskega predsednika Diema novembra 1963 in domnevna vpletenost Američanov, je zaskrbelo Sihanouka, da bo naslednji na vrsti prav on in kmalu po umoru je predstavil nove reforme ter zavrnil vsakršno ameriško vojaško in ekonomsko pomoč. Odnosi med državama so bili dokončno prekinjeni maja leta 1965.

3.16. Vietnamska zatočišča v Kambodži

Slabo opremljena kamboška vojska je štela borih 30.000 vojakov, medtem ko so vietnamski komunisti kontrolirali vojaški aparat, ki je štel okoli 180.000 mož (Sharp, www.member.aol.com/cambodia). Vietkong (pripadniki Fronte narodne osvoboditve Južnega Vietnama) in severnovietnamska vojska sta izkoristili slabo opremljenost vladne vojske in odsotnost njenega nadzora v severozahodnem delu kamboško-vietnamske meje, kjer so

razporedili svoja zatočišča, ki so jih uporabljali za gverilske vpade v Južni Vietnam. Sihanouk se načeloma ni strinjal s tem, da so se začeli vietnamski komunisti »seliti« v njegovo državo, vendar si ni upal nasprotovati. Leta 1964 je Sihanouk podpisal s Severnim Vietnamom tajni sporazum, ki je dovoljeval komunističnim enotam, da se namestijo na kamboških tleh (Chandler, 1992: 71).

Medtem je vojna v Vietnamu dobivala vse večje razsežnosti. Leta 1965 so ameriška letala prvič poletela nad Severnim Vietnamom in meseca maja so se izkrcale prve ameriške enote. Bombardiranja so prisilila na tisoče vietnamskih komunistov, da so se umaknili v zatočišča na kamboški strani meje. Podobna situacija se je odvijala v sosednjem Laosu, kjer je kar mrgolelo vojakov Vietkonga.

V popolnem razmahu vojne v Vietnamu in ameriški blokadi obale je bil Vietkong prisiljen poiskati nove načine oskrbovanja z orožjem. Oskrba po Ho Ši Minhovi poti, ki je potekala čez Laos, Kambodžo in se nato v različnih odcepih končala v Južnem Vietnamu, je bila občasno prekinjena zaradi bombardiranja ameriških bombnikov. Na podlagi prošnje kitajskega zunanjega ministra Ču Enlaja je Sihanouk leta 1966 odprl pristanišče Kampong Som vietnamskim komunistom. Princ Sihanouk predlogu ni nasprotoval, saj se je zavedal, da to odprtje prinaša ogromno denarja. Po dogovoru je lahko tretjino blaga, ki je prispelo v pristanišče obdržala vlada v Phnom Penhu (Shawcross, 1993: 64). Izkupiček si je delil s svojimi ministri in vojaškimi poveljniki, kar je bil šele začetek korupcije v vojaških vrstah, ki je kasneje spodkopala vojaško disciplino in bila vzrok za njen razpad.

3.17. Začetek nasprotovanja med Rdečimi Kmeri in Severnim Vietnamom

Ob koncu leta 1964 se je Saloth Sar odpravil na turnejo, ki ga je vodila v Hanoi, Peking in Pyongyang. Saloth Sar je v komunističnih prestolnicah iskal pomoč in podporo za oboroženi boj proti Sihanouku. V Hanoju se je srečal z vietnamsko delegacijo in s kmerskimi komunisti, ki so se sredi 50-ih let umaknili pred Sihanoukovim nasiljem. Vietnamski revolucionarni boj je bil zelo odvisen od dobre volje Sihanouka, zato si nikakor niso smeli privoščiti nobenih vojaških akcij v Kambodži. Saloth Saru so predlagali, da se vzdrži vseh vojaških spopadov in da svoj boj nadaljuje na političnem področju. V Pekingu so Kitajci prav tako nasprotovali kakršnemu koli oboroženemu spopadu, so pa podpirali sovražno delovanje proti Sihanouku, ki pa ne bi ogrozilo njegovega režima. S tem so hoteli sprožiti spor med kmerskimi komunisti in njihovimi

vietnamskimi zavezniki. Turneja se je končala v začetku leta 1966 in je verjetno pomenila prelomno točko v stranki, saj ji je tiha podpora Kitajske vlila novo mero poguma v boju za oblast. Septembra leta 1966 se je stranka preimenovala v Komunistično stranko Kampučije. Z besedo »komunistična« so hoteli označiti svojo superiornost v primerjavi z »delavsko« stranko Vietnam in se postaviti na isti nivo kot kitajski komunisti (Kiernan, 1986: 232).

Istočasno, septembra leta 1966, so na volitvah največ sedežev dobili desničarji v stranki Sangkum in Lon Nol je postal ministrski predsednik. Strankarska politika se je počasi začela nagibati na pro-ameriško stran, kar je pomenilo da so morali oditi v ilegalo še zadnji levičarji. Hou Youn, Khieu Samphan (aprila 1967) in Hu Nim (septembra 1967) so pod varstvom Kitajske ambasade zapustili Phnom Penh in se pridružili ostalim komunistom.

3.18. Kmečki upori

Kamboško gospodarstvo je slonelo predvsem na neindustrijskih panogah: ribolovu, začimbah, plantažah (kavčuk), poljedelstvu. Leta 1960 je samo 11% prebivalcev Kambodže živelo v mestih in tako kot v večini azijskih držav se je tudi v Kambodži življenje vrtelo okrog riža (Ear, www.jim.com/cannon.htm).

Med leti 1956-1966 je Kambodža pridelala dovolj riža za svoje potrebe (Ear, www.jim.com/cannon.htm), vendar je vojna v Vietnamu pustila svoje posledice tudi na kamboškem gospodarstvu. Cena riža na črnem trgu v Vietnamu je bila višja kot doma, zato se je veliko kmetov odločilo in prodalo riž čez mejo, kar je močno zmanjšalo vladni izvoz. Vlada se je zato odločila, da bo v ta namen v Battambang, ki je veljal za žitnico Kambodže, in drugod po državi uvedla urade, ki bodo pobirali pridelek in davke.

April leta 1967 je bil prelomnica v začetku pohoda Rdečih Kmerov na oblast. V provinci Battambang na zahodu države so se kmetje uprli pobiranju davkov. Uporu so se pridružili tudi študentje in budistični menihi. V nekaterih primerih so upornike podprli tudi lokalni komunistični aktivisti. Vladna vojska se je za nemire kruto maščevala. Prebivalcem so obljubili, da se lahko varno vrnejo na svoje domove, nakar so jih postrelili, hiše pa oropali in zažgali. Učitelje in študente, za katere so sumili, da bi lahko bili povezani s komunisti, so prav tako postrelili. Vsakdo, ki je bil osumljen sodelovanja z nasprotno stranjo je bil tarča vladne vojske. Upor se je razširil tudi na jug in jugovzhod države ter do konca leta zajel enajst od osemnajstih provinc (Kiernan, 1986: 268).

Do prvega večjega spopada med Rdečimi Kmeri in vladno vojsko je prišlo 17. januarja 1968. Ta dan so kasneje praznovali kot rojstvo Revolucionarne armade (Chandler, 1992: 84). Že februarja istega leta pa je bila sprožena največja in najuspešnejša vojaška akcija do tedaj. Napadenih je bilo več policijskih in vojaških postaj v mestih Battambang, Takeo, Kampot, Koh Kong, Kampong Chhang in Kampong Speu. Nekoliko oklevanja je bilo le s strani Vzhodne cone, pod vodstvom So Phima, ki se je akciji pridružila šele avgusta, kar je bil tudi prvi znak nestrinjanja s centralno politiko. So Phim je bil veteran in je že dolgo sodeloval z vietnamskimi komunisti, ki pa so nasprotovali vsakršni vojaški agresiji proti Sihanouku. Vietnamske enote v spopadih niso sodelovale in so zavrnilo vsakršno pomoč upornikom. Akcija je najbolj uspela v Jugovzhodni coni, ki ji je poveljeval Son Sen, ki je maja postal obrambni minister. Rdeči Kmeri so velike uspehe doživeli tudi v Severovzhodni coni pod vodstvom Ieng Saryja, kjer so se jim pridružila tudi gorska plemena.

Upor Rdečih Kmerov ni uspel, saj jih nista podprla niti Kitajska, niti Severni Vietnam. Po spopadih z Američani leta 1968, so vietnamske enote potrebovale zatočišča v Kambodži bolj kot kdaj koli prej in kar je bilo še bolj pomembno, okoli 80% kitajske in sovjetske vojaške pomoči je prihajalo iz pristanišča Kompong Som (Kiernan, 1986: 285). Komunistični zavezniki niso podprli upornikov, saj bi s tem izgubili Sihanoukovo podporo in zaupanje.

So Phim in ostali uporniki v Vzhodni coni so se lahko pa akciji potuhnili na osvobojena ozemlja Nacionalne osvobodilne vojske v Južnem Vietnamu, medtem ko so se uporniki v ostalih conah premikali v majhnih skupinah, po šest mož, da bi lahko prikrili svoje premikanje. Življenje upornikov je bilo težko in mnogi so zboleli ter umrli. Hrane ni bilo nikoli zadosti in največkrat so jo dobili od kmetov. Sodelovanje med posameznimi enotami je bilo zelo oteženo, kar je preprečilo, da bi se v tem obdobju sešel kongres stranke. Za propagando so skrbele majhne oborožene skupine, ki so krožile od vasi do vasi in se izogibale nepotrebnim spopadom. Število upornikov naj bi iz 2400 (leta 1969) naraslo v letu 1970 na 10.000 (Shawcross, 1993: 86).

3.19. Ameriško bombardiranje

Agenti CIA-e so kmalu dobili poročila o pošiljkah namenjenih Vietkongu. In da bi preprečili oskrbovanje komunistov, so že maja leta 1967 oblikovali tajne enote, ki so imele nalogo uničiti pošiljke, poiskati oskrbovalne poti, bolnišnice, baze in vasi, kjer so delovali komunisti. Operacije »poišči in uniči« so pote

kale pod tajnim imenom Daniel Boone. Enote so sestavljali ameriški prostovoljci in plačanci, predvsem iz gorskih plemen. Operacije so potekale na celotni dolžini meje, od težko prehodnih gorskih gozdov na severu pa vse do zelo naseljenih rečnih poti reke Mekong na jugu, v notranjost do 30 km (Shawcross, 1993: 25).

Prisotnost Američanov v Vietnamu se je iz leta v leto povečevala in vojna v Vietnamu in Laosu je dobivala vse večje razsežnosti, zato je teritorialna integriteta in celovitost Kambodže postala resno vprašanje. Sihanouk je hitro spoznal, da bo potrebno voditi prefinjeno politiko, saj si ni mogel privoščiti sovražnega razpoloženja niti Američanov niti vietnamskih komunistov. Da bi se izognil poglobljanju konflikta, je Sihanouk predlagal kupčijo z ZDA v zameno za priznanje njenih meja

9. februarja leta 1969 so izvidniški posnetki odkrili prva večja zatočišča v gosto poraščenih gozdovih na območju Fish Hook (Ribji trnek), kjer se Kambodža globoko zarije v notranjost Vietnama, severozahodno od Saigona. Kopenske operacije niso obrodile sadov, zato je general Creighton Abrams, poveljnik ameriških enot v Vietnamu, takoj zahteval dovoljenje za bombardiranje vietnamskih enot na ozemlju Kambodže. Samo mesec dni kasneje so bili narejeni načrti za izpeljavo operacije Menu, s katero so nameravali uničiti infrastrukturo Vietkonga in severnovietnamske vojske. Predsednik Nixon je skupaj s svojim svetovalcem Kissingerjem dal zeleno luč za bombardiranje Kambodže in 18. marca leta 1969 so ameriški bombniki B-52 prvič sistematično bombardirali Kambodžo. Operacija je bila tajna, zato je zanjo vedelo le nekaj visokih častnikov in uradnikov. Ali je Sihanouk pristal na bombardiranje, najbrž ne bomo nikoli izvedeli, saj je sam kategorično zanikal vsakršne obtožbe in namigovanja (Shawcross, 1993: 116). Letalski napadi so se vrstili iz dneva v dan. Koliko ljudi je bilo ubitih, ne ve nihče. Jasno je bilo samo to, da so bombardiranja prisilila Vietkong in severnovietnamske enote, da so se še bolj umaknile v notranjost države. Julija leta 1969 so ZDA javno priznale kamboške državne meje, diplomatski odnosi so se obnovili in ameriška ambasada v Phnom Penhu je bila ponovno odprta.

4. DRŽAVLJANSKA VOJNA

4.1. Državni udar

V začetku leta 1970 se je predsednik Sihanouk odpravil na redni letni zdravstveni pregled v Francijo, kjer se je srečal z ministrskim predsednikom Lon Nolom, ki se je zdravil zaradi prometne nesreče. V odsotnosti obeh voditeljev je funkcijo vršilca dolžnosti ministrskega predsednika prevzel princ Sirik Matak. Princ, ki je izgubil kraljevski položaj prav zaradi Sihanouka, je izrabil priložnost in prevzel pobudo pri organiziranju prevrata. Ob vrnitvi domov je Lon Nol na pobudo princa Sirika organiziral velike protivietnamske demonstracije. 12. marca leta 1970 je razveljavil pogodbo, ki je dovoljevala vietnamskim komunistom uporabo pristanišča Kampong Som, vsem njihovim enotam pa je bilo ukazano, da zapustijo državo v treh dneh. Sihanouk je v Parizu obsodil demonstracije in obtožil glavna akterja, da usmerjata državo k imperialistični in kapitalistični sili, ZDA. Sihanouk je napačno presodil razmere doma in namesto, da bi se vrnil v domovino, je nadaljeval pot v Moskvo in Peking. Namen, da Sihanouku zmanjšajo pooblastila, se je nato spreobrnil v državni udar, ki se mu je nazadnje pridružil tudi Lon Nol. Sihanouk je za državni udar izvedel 18. marca v Moskvi, na poti proti letališču, od koder je nato poletel v Peking. Američani so Kmersko republiko takoj priznali, saj so pravilno domnevali, da bo nova oblast dovolila Američanom bolj agresivni poseg proti vietnamskim zatočiščem na kamboškem ozemlju.

Po pogovorih s kitajskim ministrskim predsednikom Ču Enlajem je Sihanouk sprejel odločitev po oblikovanju koalicije skupaj s komunisti, njegovimi do tedaj največjimi sovražniki. 23. marca 1970 je razglasil osvobodilno gibanje Narodna združena fronta in pozval vse prebivalce Kambodže, naj se pridružijo gverilcem v boju proti novi vladi in ameriškim imperialistom. Gibanje so takoj priznali Severni Vietnam, Severna Koreja, Albanija in komunistično gibanje Pathet Lao v Laosu. V upanju na ugodno rešitev nastalih razmer so nekatere komunistične delegacije ostale v Phnom Penhu, zato je Kitajska gibanje podprla šele 5. aprila 1970. Do končnega diplomatskega razkola je prišlo šele potem, ko so ameriške enote vdrle na kamboško ozemlje.

29. aprila 1970 je 15.000 ameriških vojakov skupaj z 4000 pripadniki južnovietnamske vojske, ob podpori kopenskih in letalskih vojaških enot, vdrlo v jugovzhodno Kambodžo (Shawcross,

1993: 129). Cilj operacije je bilo uničenje severnovietnamskega vojaškega poveljstva v Kambodži. Načrt je spodletel, saj so se enote s poveljstvom med samim napadom umaknile v notranjost Kambodže, zato so invazijske enote naletela le na majhen odpor. Odgovorni so upali, da bo operacija ostala prikrita pred javnostjo, vendar so se članki o operaciji kaj kmalu pojavili v medijih. Invazija je naletela na oster odziv javnosti in organizirane so bile množične demonstracije. Demonstracije proti ameriškemu posegu v Kambodži so se 4. maja 1970 odvijale tudi na državni univerzi Kent v mestu Ohio. Demonstranti so pripadnike Nacionalne garde napadli s kamenjem, nakar so ti odgovorili z orožjem. Trinajst študentov je bilo ranjenih, štirje pa so za posledicami strelnih ran umrli. (Sizgorich, www.csulb.edu/~d49er/Issue29/29o.html). Predsednik Nixon je, potem ko so se demonstracije razširile skoraj po vsej državi, obljubil, da se bodo enote umaknile iz Kambodže do konca junija. Kongres je kmalu zatem izglasoval amandma, ki je označil vojno v Kambodži za nelegalno.

5. maja 1970 je Sihanouk razglasil novo vlado, Kraljevo vlado nacionalne unije Kampučije. Njegov zvesti sodelavec Penn Nouth je postal ministrski predsednik, Khieu Samphan pa namestnik ministrskega predsednika, minister za obrambo in vrhovni poveljnik Kamboških ljudskih nacionalnih osvobodilnih oboroženih sil, Hu Nim je postal minister za informacije, Hou Youn pa je prevzel odgovornosti na področju notranjih zadev. Kraljeva vlada nacionalne unije nikoli ni delovala enotno. Princ in njegovi pristaši so ostali v Pekingu, kjer so skušali izolirati novo vlado Lon Nola in pritegniti mednarodno podporo novoustanovljeni vladi, medtem ko so v domovini vse niti odpora trdno držali v rokah Rdeči Kmeri, ki so izrabljali njegovo ime za pridobitev množične podpore med prebivalstvom.

Sihanouk je med ljudmi, predvsem kmečko populacijo, užival veliko podporo. Kot član kraljeve družine je simboliziral nacionalno neodvisnost, nevtralnost in enotnost (Thion, 1992: 78). Ne glede na to, da se je odpovedal prestolu, je veljal za naravnega in edinega nosilca oblasti. Po razglasitvi upora proti novi vladi, so v nekaterih predelih države izbruhnili nemiri, vendar je vojska krvavo obračunala z vsemi uporniki. Na Sihanoukov poziv se je odzvalo veliko mladih ljudi z ruralnega področja, ki so kasneje predstavljali hrbtenico Rdečih Kmerov.

Po umiku ameriških enot so njihovo vlogo pri uničevanju zatočišč prevzele južnovietnamske enote. Južnovietnamski vojaki so še posebej veljali za neusmiljene in brutalne, saj so pobijali, ropali, posiljevali in požigali vse, kar jim je prekrizalo pot. Žrtve napadov so postali tudi vladni kamboški vojaki, s čimer so se južnovietnamski vojaki maščevali za poboje med vietnamskim prebivalstvom, ki so jih storili pripadniki Lon Nolove vojske. Njihova morija je naredila največ škode prebivalcem in mnoge prisilila, da so se pridružili upornikom v gozdovih.

4.2. Komunisti prevzemajo pobudo

V začetku leta 1970 so komunistične vrste šteje okoli 3000 članov in so do konca leta narasle na okoli 15.000 oboroženih pripadnikov (Thion, 1992: 46). Vietnamske enote na kamboških tleh so v tem obdobju šteje nekje okoli 40.000 mož in so tesno sodelovale z 60.000 uporniki (Kiernan, 1986: 322). Veliko uporniških enot je delovalo pod okriljem vietnamskih gverilcev, zato so si vietnamske vojaške oblasti prizadevale vzpostaviti skupno vojaško poveljstvo, kar pa so Rdeči Kmeri vztrajno zavračali. Strinjali so se samo s predlogom, da vietnamske enote in Rdeči Kmeri uporabljajo skupna zatočišča znotraj države in sodelujejo v skupnih akcijah.

Orožje, strelivo in hrana je v državo prihajalo iz Laosa po reki Mekong ali po Ho Ši Minhovi poti, ki je bila nenehno tarča napadov bombnikov B-52, taktičnih lovskih bombnikov, helikopterjev ter južnovietnamskih in kamboških vladnih enot. S pomočjo koles, tovornjakov, s sloni ali peš so nato orožje raztovorili po državi. Vladna vojska je svoje enote koncentrirala v bližnji okolici mest ter ob najpomembnejših cestnih in rečnih povezavah, zato so ob koncu leta uporniki nadzorovali že polovico države. Tako je podeželje ostalo v rokah komunističnih sil in na tisoče kurirjev je romalo od vasi do vasi ter razširjalo lojalnost Sihanouka. Sihanouk in Rdeči Kmeri niso nikoli javno priznali obstoja komunističnega gibanja, zato v državi pravzaprav nihče ni vedel, kdo je glavni nosilec odpora. Sicer pa je v tem obdobju to zanimalo bore malo ljudi, saj je bilo najpomembnejše, da se »vsi« borijo v imenu Sihanouka. Poleg ruralnega prebivalstva sta se upornikom pridružili tudi gibanji Khmer Rumdoh in Kmer Sor. Kmer Rumdoh so ustanovili pristaši Sihanouka ali Suhanisti, gibanje Kmer Sor pa so sestavljali pripadniki muslimanske manjšine, Chami. Fronta je skušala pridobiti svojo podporo tudi pri budističnih menihih, zato so bila v pagodah organizirana srečanja, kjer so poudarjali, da je narod osnova vsega in napad na narod pomeni napad na vero in kralja.

Po komunističnem vzorcu so se po vaseh oblikovali komiteji, ki so skrbeli za zadeve povezane z vodenjem skupnosti in vzpostavitvijo odpora. Na čelu komiteja so bili sprva pomembni predstavniki vasi, v nekaterih tudi Rdeči Kmeri in suhanisti (Kiernan, 1986: 248). Na podlagi tradicionalnih običajev vzajemne pomoči so spodbujali kmečko prebivalstvo k združnemu delu. Zemlja je ostala v lasti lastnika, vendar so delovne skupine delale na vseh zemljiščih. Vsaka vas je imela svojo vojsko; te so predstavljale osnovni element vojaške strukture upornikov. Njihova naloga je bila pregledovati identiteto oseb, opazovati gibanje sovražnih enot ter sodelovanje v napadih in zasedah. Oprema gverilcev je bila lahka in le redko so imeli artilerijo, protiletalske

topove ali oklepna vozila. Uporniki so bili aktivni v sušnem obdobju od januarja pa vse do maja, ko se začne monsunsko obdobje. Večino spopadov med leti 1971-72 so izpeljale vietnamske enote ali kamboške enote pod vietnamskim poveljstvom (Chandler, 1992: 95). Ponoči so napadali vladne položaje, podnevi pa so se skrivali v zakloniščih, da bi se zavarovali pred letalskimi napadi in artilerijo. Radijskih postaj niso imeli, zato so zapečateni sporočila prenašali kurirji na kolesih ali peš. V monsunskem obdobju so operacije utihnile, obe vojski pa sta izkoristili vlažno obdobje za popolnitev svojih enot. Občasno so uporniki le z majhnimi akcijami vznemirjali nasprotnika na komunikacijah med mesti.

4.3. Korupcija ogroža obstoj Lon Nolve vlade

Aprila 1970 so začeli Američani tajno oskrbovati enote Lon Nola in uresničevati dolgoročni plan pošiljanja pomoči. Pomoč je zajemala vojaško opremo, denar in svetovanje na vojaškem področju. Načrt je bil del Nixonove doktrine, ki je predvidevala pomoč vsem tujim vojaškim silam v boju proti komunizmu. Kamboška vojska je bila slabo izurjena in opremljena ter razpršena po vsej državi. S pomočjo Američanov se je število vojakov v enem letu povečalo na 150.000 mož (Kiernan, 1986: 303). Najšibkejšo točko v vojaški strukturi so predstavljali skorumpirani poveljniki. Med vojaškimi poveljniki je bilo zelo popularno, da so dajali napačne podatke o velikosti svojih enot, svojim vojakom niso izplačevali plač, velikokrat pa so plače izginile in pristale v žepih poveljnikov. Nekateri poveljniki so šli celo tako daleč, da so bile njihove enote na razpolago samo ob delovnih dneh, med vikendom pa so počivali. Poveljujočim častnikom se je zdelo, da poveljujejo privatni vojski, saj med enotami ni bilo nobenega sodelovanja. Mnogi so celo zahtevali plačilo preden so poslali okrepitev svojemu vojaškemu kolegu, ki je bil v težavah. Mnogi vladni uradniki in visoki častniki so obogateli s tem, da so prodajali hrano in orožje Tajcem in Rdečim Kmerom. Obstajajo tudi primeri, ko so si visoki častniki zgradili vile, ki so bile do takrat prava redkost, nekateri so si odprli celo račune v švicarskih bankah (Shawcross, 1993: 350). Vojaki so prebivali v hišah iz blata, ki so obkrožale vladne enklave. Hrano so si morali kupovati kar sami, zaradi tega so se vojaki na bojišču raje ukvarjali s vsakdanjim preživetjem, kot pa z obrambnimi nalogami.

Lon Nol je ob koncu leta 1970 in 1971 izpeljal dve ambiciozni ofenzivi, s katerima je skušala vladna vojska osvoboditi mesto Kompong Thom, ki je bilo oblegano že od začetka vojne. Ofenzivi Chenla I in Chenla II sta se končali s katastrofalnim porazom vladne vojske, od

katerega si ni nikoli več opomogla. Rdeči Kmeri so ob znatni pomoči Vietkonga zdesetkali elitne vladne enote in svojo premoč na bojišču kmalu spreobrnilo sebi v prid. Uporniki so obkolili vsa večja mesta in vsaka prometna povezava po kopnem je bila prekinjena. Bilo je očitno, da je uspeh vladne vojske postajal vse bolj odvisen od pomoči Američanov. Po poročilih DIA so uporniki ob koncu leta 1971 kontrolirali 65% ozemlja (Shawcross, 1993: 249).

4.4. Nacionalna demokratična revolucija

Stranka je julija 1971 sklicala konferenco, ki so se je udeležili skoraj vsi pomembni člani. Na konferenci so prišli do zaključka, da je prišel čas, ko je treba slediti ciljem Marxa in Lenina ter izvesti revolucijo. Podane so bile prve iztočnice, ki so kasneje zaznamovale obdobje 1975-1979: oblikovanje zadrug, izselitev ljudi iz mest in izgon vietnamskih enot. Veliko so govorili tudi o vprašanju kaj storiti s Sihanoukom, po končani revoluciji vojni. Konferenca se je končala z notranjim nesoglasjem. Največ nasprotovanja je bilo glede radikalne odločitve izselitve ljudi iz mest, ki so ji nasprotovali Hu Nim, Khieu Samphan in Hou Youn, medtem ko je So Phim nasprotoval ideji izгона vietnamskih enot (Kiernan, 1986: 328). Po konferenci stranke so veterani in komunisti, izšolani v Hanoju, zgubili še zadnje vodilne položaje v stranki.

Na področju zunanje politike, na sami konferenci stranke, ni bil izpostavljen noben problem z zvezi z Vietnamom. Zato analitiki domnevajo, da je jedro stranke ob koncu leta 1971 na skrivaj sprejelo resolucijo, ki govori o tem, da je treba uničiti zgodovinskega sovražnika (Vietnam) in vse »vietnamske agente« znotraj stranke. Rdeči Kmeri so začeli širiti govorice, da je potrebno »dednega« sovražnika izkoreniniti in preprečiti morebitno zasedbo ter priključitev Kambodže Vietnamu. Po konferenci stranke, ob koncu leta 1971, je prišlo v stranki do prvih čistk. Na vrsti so bili komunisti, ki so se šolali in delovali v Hanoju in so se po državnemu udaru pridružili boju. Po poročilih CIA-e je med enotami Rdečih Kmerov in vietnamskimi komunisti začelo prihajati do manjših oboroženih spopadov, hkrati se je povečalo nasilje nad vietnamskimi prebivalci (Kiernan, 1986: 334).

V začetku leta 1972 se je vodstvo Rdečih Kmerov s poveljniki vietnamskih enot v Kambodži dogovorilo, da bodo kmerske enote, ki se borijo skupaj z vietnamskimi enotami, prešle pod poveljstvo Rdečih Kmerov, vse vietnamske enote pa se bodo umaknile v obmejne pokrajine. Prebivalci so bili do severnovietnamskih vojakov naklonjeni. Zanje so to bili vojaki, ki v primerjavi z južnovietnamskimi enotami niso ropali in ubijali ljudi, ampak so prišli pomagat

Sihanouku. Vietnamske enote so se ponekod res umaknile, skupaj z njimi pa tudi prebivalci vietnamske narodnosti. Na izpraznjena območja so prišle enote Rdečih Kmerov, ki so takoj pobile preostale vietnamske prebivalce in vse, ki so simpatizirali ali pomagali vietnamskim komunistom.

Leto 1972 je prineslo mnogo sprememb. Po državi so bile vpeljane strankine šole, ki so rekrutirale mlade fante in dekleta kot člane stranke ali borce. Sledila je agrarna reforma, ki je omejila posest riževih polj na pet hektarjev in sadovnjakov na en hektar. Ta zemlja je še naprej ostala v rokah lastnika, odvečno zemljo pa so razdelili med ljudi, ki so imeli manj zemlje. Striktno je bila prepovedana prodaja pridelkov na območjih pod nadzorom vlade v Phnom Penhu. Maja 1973 je jedro stranke sprejelo odločitev o oblikovanju zadrug. Politika jedra stranke je dobila znatno podporo v Jugovzhodni coni. Njen vojaški poveljnik, Ta Mok, je bil član Centralnega komiteja in, kot se je kasneje izkazalo, tudi najbolj goreč zagovornik Salotha Sara. V nekaterih vaseh Jugovzhodne cone so se kazali prvi znaki uničevanja religije in družinskega življenja, uvajati so začeli skupno prehranjevanje, oblikovane so bile skupine od deset do dvanajst družin (Kiernan, 1986: 371). Moške, ženske in otroke so ločili in nastanili v različne hiše. Zahtevala se je stroga disciplina in ljudje so bi kaznovani že za majhne prekrške. Po vaseh so sistematično začeli ubijati vse privržence Sihanouka in na vodilne položaje postavljati člane stranke. Uničevali so budistične kipe, pagode, islamska vera je bila prepovedana.

Tudi v Severni coni, kjer je poveljeval Ke Pauk, je politika jedra stranke padla na plodna tla. Prvi resni korak v uresničevanju politike jedra stranke je bil narejen 18. marca 1974, ko so enote Ta Moka in Ke Pauka zavzele staro prestolnico Uodong. Po načrtih konference so prebivalstvo izselili v bližnjo džunglo, intelektualce, vladne uradnike in vojake ubili, samo mesto pa uničili.

4.5. Nasprotja znotraj Rdečih Kmerov

Komunikacije med conami so bile minimalne, zato je regionalna avtonomnost bila zelo močna in posledica tega so bile vidne razlike v uresničevanju politike jedra stranke. Novembra leta 1972 so izbruhnili boji med enotami Vzhodne in Jugozahodne cone. Do spopadov je prišlo, ker je Vzhodna cona še naprej sodelovala z Vietkongom in ni spoštovala centralne politike. Po posredovanju vietnamskih enot so se morali napadalci umakniti. Po spopadih je med vzhodnim in zahodnim bregom reke Mekong zavladalo pravo sovraštvo in vsi, ki so prestopili reko iz vzhodne na zahodno stran, so tvegali svoje življenje. Na zahodnem bregu, kjer so zadeve

postajale vse bolj radikalne, so od ljudi zahtevali, da so nosili črne srajce in hlače, kar je kasneje postala uniforma Demokratične Kampučije. Življenje na vzhodni strani je še naprej potekalo v tesni povezavi z vietnamskimi komunisti in črne uniforme so zamenjale zelene uniforme vietnamskih vojakov. V Vzhodni coni so šele sredi leta 1974 začeli uresničevati nekatere sklepe centralne politike. Ta razhajanja so postala zelo očitna potem, ko so Rdeči Kmeri zrušili režim Lon Nola in obrnili svoj morilski stroj proti vsem, ki so imeli v preteklosti kakršne koli povezave z Vietnamom.

4.6. Pariški sporazum

Od oktobra leta 1972 so se Američani in severnovietnamska vlada začeli pogajati o umiku ameriških enot in premirju. Sporazum je bil dosežen 27. januarja 1973 v Parizu in se ni veliko razlikoval od osnutka. Določal je, da se morajo vse ameriške enote umakniti iz Južnega in Severnega Vietnama, južnovietnamski predsednik Thieu pa lahko ostane na oblasti vse do predvidenih volitev. Med drugim je bilo v 20. členu sporazuma zapisano, da se prekinejo vse vojaške aktivnosti v Kambodži in Laosu in da se umaknejo vse vojaške enote, svetovalci in vojaško osebje s področja teh dveh držav (Shawcross, 1993: 261). 20. člen sporazuma so Rdeči Kmeri razumeli kot izdajstvo, saj je zahteval ustavitev vseh spopadov v Kambodži, kar je še poglobilo nasprotja z Vietnamom (Deach, www.gocambodia.com/khrouge.htm).

Severnovietnamska vlada si je prizadevala za ustavitev spopade in vzpostaviti mirovna pogajanja, vendar so Rdeči Kmeri zavračali vsakršno idejo o vzpostavitvi miru. Vojna v Kambodži se je nadaljevala, vendar brez vietnamske pomoči. Vietnamski komunisti so jim nudili logistične usluge, medtem ko je vojaška iniciativa ostala v domeni Rdečih Kmerov. Ho Ši Minhova pot je, v zameno za staro orožje, ostala v rokah vietnamskih enot (Kiernan, 1986: 362).

4.7. Nadaljevanje ameriškega bombardiranja

Ameriške vojaške kopenske sile so se sicer umaknile s Kambodže že leta 1970, vendar so se bombardiranja nadaljevala. Leta 1971 so zabeležili 61.000 poletov, leto kasneje samo še 25.000 (Shawcross, 1993: 218), vendar bombardiranja niso izboljšala položaja vladnih vojakov na

bojišču. Ob koncu leta 1972 se je število upornikov povečalo na 200.000 (Deach, www.gocambodia.com/khrouge.htm).

Po »zatišju« in samo nekaj dni po sprejetju pariškega sporazuma se je šele začela prava nočna mora kmerskega kmeta. Vojaška obramba režima je postala povsem odvisna od ameriškega bombardiranja in Američani so skušali z najbolj obsežnimi bombardiranjmi rešiti Lon Nola pred porazom. Pariški mirovni sporazum je prepovedal Američanom vsa bombardiranja na ozemlju Vietnama in Laosa, zato se je ves plaz letalskih napadov preusmeril na Kambodžo. Bombardiranja so opravičevali s tem, da se znotraj Kambodže še vedno nahajajo severnovietnamske enote. Bombardiranja je ustavil šele ameriški kongres avgusta 1973, ki je zahteval, da se ustavijo vse zračne aktivnosti na območju Kambodže. Do takrat je bilo v obdobju zadnjih štirih let nad Kambodžo odvrženih okoli 540.000 ton bomb, kar je bilo trikrat več kot so jih Američani odvrgli na Japonsko med drugo svetovno vojno. Samo v zadnjih šestih mesecih pred ustavitvijo bombardiranj je padlo na Kambodžo polovico vseh odvrženih bomb (Deach, www.gocambodia.com/khrouge.htm).

Žrtve bomb so bili po večini nedolžni civilisti in kmetje. Bolj so se širila bombardiranja, več ljudi se je odpravilo iskat zatočišče v vladne enklave in glavno mesto. Vse od začetka vojne se je število beguncev v Phnom Penhu vztrajno večalo. Marca 1970 je v Phnom Penhu živelo okoli 600.000 prebivalcev (Sharp, www.member.aol.com/cambodia), vendar so bombardiranja in vojna sprožili množična preseljevanja kmečkega prebivalstva. V petih letih je njegovo prebivalstvo naraslo na več kot dva milijona (Thion, 1993: 106). Za begunce so bile razmere še posebej katastrofalne. Ceste, ki so vodile v mesto, so poselili begunci, ki so v okolici mesta postavili začasna bivališča iz bambusa, slame in kartonov. Primanjkovalo je hrane in zdravil, zato so mnogi trpeli zaradi podhranjenosti in bolezni. To pa ni bila edina posledica, ki so jo pustila bombardiranja. Prebivalci na podeželju so nasprotovali ameriškim bombardiranjem, zato se jih je veliko pridružilo uporniškemu gibanju. Lahko bi rekli, da so ameriška bombardiranja mnoge kmete porinila naravnost v »objem« Rdečih Kmerov.

4.8. Rdeči Kmeri prevzemajo pobudo

Nacionalisti, ki so podpirali ideje, da bi se po končani moriji Sihanouk vrnil na oblast, so hitro občutili neusmiljeno željo Rdečih Kmerov po oblasti. V letih 1973 in 1974 sta se od združene fronte odcepili gibanji Kmer Sor in Kmer Rumdoh, ki sta se pridružili enotam Vietkonga v

Južnem Vietnamu. Tudi pripadniki tajске manjšine so v začetku leta 1974 občutili brutalnost pripadnikov Rdečih Kmerov Jugozahodne cone in mnoge družine so se bile prisiljene umakniti v zavetje gorovja Cardamom ob tajski meji. Po ofenzivi Rdečih Kmerov maja 1975 so se umaknili na tajsko stran, na kamboški strani pa so ostale samo majhne uporniške skupine, ki pa niso igrale pomembne vloge v boju proti Rdečim Kmerom.

Potem, ko so se vietnamski komunisti umaknili, so Rdeči Kmeri skušali sami izpeljati ofenzive usmerjene proti Phnom Penhu in večjim mestom. Ofenzive so se večkrat približale glavnemu mestu, vendar so se zaradi pomanjkanja streliva in komunikacij med enotami ter velikimi žrtvami končale s porazom.

Vlada je po uspehah Rdečih Kmerov v letu 1974 predlagala pogajanja, kar pa so Rdeči Kmeri gladko zavrnil. Zahtevali so brezpogojno kapitulacijo in popolno zmago. Kot so kasneje trdili, brez popolne zmage, ne bi bilo nikoli revolucije. Po pogovorih aprila leta 1974, ko so jim Kitajci obljubili večjo vojaško pomoč, se je junija istega leta Centralni komite odločil, da bo 1. januarja 1975 izpeljal doslej največjo ofenzivo za »osvoboditev« Phnom Penha.

Uporniki so ob koncu leta 1974 prekinili prometno povezavo med pristaniščem Kompong Som in Phnom Penhom, nakar je začela pomoč prihajati po reki Mekong, ki pa tudi ni dolgo trajala, saj so oskrbovalne ladje bile uničene že na poti v Phnom Penh.

5. DEMOKRATIČNA KAMPUČIJA

5.1. Začetek nočne more

Decembra, ko se konča monsunsko obdobje in se prične sušno obdobje, so bile vse ceste v glavno mesto v rokah Rdečih Kmerov. Mesto je bilo obkoljeno, vendar so Rdeči Kmeri koncentrirali svoje enote jugovzhodno od Phnom Penha na vzhodni strani reke Mekong med mestom Neak Luong in vietnamsko mejo. 1. januarja 1975 ob eni uri zjutraj so Rdeči Kmeri začeli z ofenzivo proti Phnom Penhu. Glavni nosilci zadnje ofenzive so bile enote Jugovzhodne in Vzhodne cone. Zavzetje bregov reke Mekong in mesta Neak Luong je bilo strateškega pomena, saj bi si s tem odprli pot proti Phnom Penhu. Ostale enote zbrane okrog glavnega mesta so imele nalogo vezati nase čim več vladnih enot. Vladna stran je uvedla splošno mobilizacijo in vsak dan so posebne enote lovile dečke primerne za vojsko. Do februarja so uporniki okupirali rečne bregove južno od Phnom Penha in prekinili oskrbovalne poti. Od takrat dalje so Američani dostavljali material in hrano braniteljem in beguncem z letali. Vsak dan so letala pripeljala nekaj manj kot 600 ton hrane, kar pa je bilo premalo, da bi nahranili nekaj več kot dva milijona prebivalcev in beguncev (Shawcross, 1993: 379). 1. aprila 1975 popoldne so enote Rdečih Kmerov zavzele še zadnjo odporno točko na reki Mekong, Neak Luong. Po treh mescih obleganja in krvavih uličnih spopadov je mesto padlo v roke upornikom in s tem je bila pot proti Phnom Penhu odprta. Padec mesta je bil usodnega pomena, tako s psihološkega kot strateškega vidika. 11. aprila so se enote Rdečih Kmerov premaknile proti Phnom Penhu in sprožile še zadnji velik napad na vladne enote v jugovzhodnem sektorju obrambe mesta. Zdaj so se napadu aktivno pridružile tudi preostale enote, ki so tvorile obroč okrog mesta. Napad je bil silovit, saj so že 14. aprila pretrgali pot med Phnom Penhom in letališčem, ki je oddaljeno samo devet kilometrov od mesta.

To je bila do tedaj najbolj krvava ofenziva. V zadnjih treh mescih sta se obe strani borili do zadnjega in na obeh straneh je bilo veliko žrtev. Na koncu so morala, disciplina in vojaške zaloge odločile vojno v korist Rdečih Kmerov. Od 230.000 vojakov Lon Nola, kolikor jih je bilo na papirju, se jih je marca bojevalo samo še 60.000 (Shawcross, 1993: 355).

1. aprila 1975 je Lon Nol zapustil državo in skupaj z družino in spremstvom pobegnil na Hawaje. Dvanajst dni kasneje je podobno storil ameriški ambasador John Gunther Dean, ki se je s transportnim helikopterjem umaknil na mornariško ladjo, ki je bila zasidrana v Tajskem zalivu.

S seboj je povabil princa Sirika Mataka in ostale člane vlade vendar so vsi ponudbo zavrnil. 17. aprila ob 9 uri zjutraj so vojaki oblečeni v črne uniforme, obuti v sandale, narejene iz starih gum ter pokriti z črnimi čepicami vkorakali v glavno mesto (Ponchaud, 1978: 4-5). Mlade vojake, ki so prihajali v mesto, je navdušeno pričakala množica ljudi, ki so bučno proslavljali konec državljanske vojne.

5.2. Izselitev Phnom Penha

Prvi resni pogovori o izselitvi mest so potekali na konferenci stranke julija 1971, kjer pa se niso vsi strinjali s predlagano idejo. Domneva se, da je bila odločitev o izselitvi Phnom Penha sprejeta znotraj jedra stranke februarja 1975, ko je bilo jasno, da je revolucija tik pred zmago.

Na dan »osvoboditve« je radio predvajal revolucionarno glasbo in obveščal vladne vojake naj se predajo in odložijo orožje. Še preden pa se je dan prevesil v poldne so vojaške enote začele ukazovati prebivalcem mesta, da morajo nemudoma zapustiti mesto. Na vprašanje zakaj morajo zapusti mesto so dobili odgovor, da prihajajo ameriški bombniki, ki bodo bombardirali mesto (Ponchaud, 1978: 7).

Posledica neenotnega uresničevanja radikalne politike jedra stranke je med posameznimi vojaškimi poveljniki con povzročala napetosti. Tako kot sama država je bilo tudi mesto razdeljeno na posamezne sektorje in če se je zgodilo, da je katera izmed enot zašla na področje druge cone je prišlo do občasnih spopadov ali pa so bili vojaki ujeti in ubiti. Prebivalci mesta so hitro opazili, da med vojaki posameznih con obstajajo razlike, predvsem vojaki, ki so vkorakali na vzhodni strani mesta, so se razlikovali od preostalih po tem, da so nosili zelene ali kaki uniforme. Izselitev mesta je potekala na vseh koncih hkrati, z razliko, da so vojaki Vzhodne cone spodbujali ljudi, da je bolje, če se odpravijo proti vzhodu, kjer so bile življenske razmere boljše.

Da bi pospešili odhod ljudi, so vojaki streljali v zrak in kdor se je obrnil nazaj, je bil ubit. Evakuacija je veljala za vse prebivalce, ne glede na starost, zdravstveno stanje ali spol. Ljudje, ki so živeli na jugu mesta, so bili prisiljeni iti proti jugu, tisti na severu proti severu, na vzhodu proti vzhodu in na zahodu pa proti zahodu (Kiernan, 1996: 7). Ceste so bile polne ljudi solznih otrok, zaskrbljenih staršev, bolnikov, ki so se peš odpravili neznano kam. Nekateri so porivali avtomobile, drugi motorna kolesa prenapolnjena s stvarmi, ki so bile takoj pri roki. Ocenjuje se, da je med evakuacijo umrlo okoli 20.000 ljudi (Sharp, www.member.aol.com/cambodia).

Ko se je mesto že praznilo, so začeli Rdeči Kmeri vdirati v stanovanja, trgovine in kar naenkrat so se znašle na cesti stvari kot so televizorji, hladilniki, škatle, konzerve, itd. Izbruhnili so tudi manjši požari. Vse kar je bilo zahodnega izvora, je bilo uničeno, tudi zdravila. V mestu so odstranili vse napise na zgradbah, ostale, neodstranljive, pa prebarvali. Prebarvali so tudi vsa imena ulic, prometne znake in imena podjetij (Mihovilović, 1987: 214).

Vsem tujcem je bilo ukazano, da se zatečejo na francosko ambasado. Tja se je uspelo zateči tudi nekaterim visokim predstavnikom Lon Nolove vlade. Med njimi je bil tudi princ Sirik Matak. 20. aprila so Rdeči Kmeri izdali jasen ukaz francoskemu veleposlaniku, da morajo vsi kmerski državljani v osemindesetih urah zapustiti ambasado. Izjema so lahko bile le ženske kmerske narodnosti, ki so bile poročene z moškimi iz Francije. Na ambasadi so se na vse načine trudili obdržati ljudi znotraj ambasade, vendar za Rdeče Kmere niso veljala nobena mednarodna pravila. V zadnjem trenutku so ponaredili nekaj potnih listov in uredili nekaj porok (Ponchaud, 1978: 15). Med tistimi, ki so morali zapustiti ambasado, so bili tudi Sirik Matak in ostali člani vlade, ki so bili čez nekaj dni ubiti brez sojenja, tujce pa so s pomočjo kamionov prepeljali na tajsko mejo.

Phnom Penh se je po treh dneh spremenil v prazno mesto, mesto duhov. V mestu so ostali samo nekateri pripadniki Rdečih Kmerov. Evakuaciji Phnom Penha so sledile evakuacije še preostalih mest. Kampong Som je padel v roke Rdečim Kmerom 18. aprila, Battambang je bil evakuiran 24. aprila, sledil je Pailin 26. aprila 1975.

5.3. Radikalna politika

Med prvimi pomembnejšimi voditelji novega režima, ki so se vrnil v Phom Penh, je bil poveljnik vojaških sil Son Sen, ki je prispel v glavno mesto 18. aprila 1975. 24. aprila je v Phnom Penh prispel tudi Saloth Sar in preostali člani jedra stranke. Novi režim je zaradi kaotičnih razmer v državi in neenotne politike v posameznih conah 20. maja sklical poseben miting, na katerem so prisostvovala sekretarji con, regij in okrožij in predstavniki oboroženih sil. Osrednja naloga mitinga je bila prenesti politični načrt jedra stranke na svoje podrejene. Novi politični načrti so sprožili mnogo nezadovoljstva med posameznimi nosilci politike stranke in še bolj poglobili nesoglasja. Med najbolj glasnimi nasprotniki so bili Hou Youn, Hu Nim, So Phim strankarski sekretar Vzhodne cone, Ney Seran strankarski sekretar Severovzhodne cone, Koy Thuon strankarski sekretar Severne cone in še mnogi, medtem ko je jedro Centralnega komiteja

stranke, Stalni komite, ostal enoten. Ko govorimo o jedru stranke, s tem mislimo Stalni komite Centralnega komiteja, ki so ga sestavljali Saloth Sar ali brat številka ena, Nuon Chea ali brat številka dva, Vorn Vet, Ieng Sary, Son Sen in Khieu Samphan. Zunaj in znotraj države so ljudje poznali komunistično stranko ali njeno jedro pod imenom Angkar (Organizacija) ali Angkar Loeu (Višja organizacija) (www.memory.loc.gov/frd/cd/khtoc.html). Prava identiteta voditeljev je bila strogo varovana skrivnost vse do leta 1977.

Na konferenci so bile izpostavljene naslednje točke novega programa in politike:

- evakuacija mest,
- odprava trgovine,
- odprava denar,
- prepoved vseh, religij in verskih obredov,
- usmrtitev vseh voditeljev Lon Nolovega režima,
- pregon vse vietnamske manjšine,
- razporeditev vojske na meji, predvsem na meji z Vietnamom (Kiernan, 1996: 35).

5.4. Življenje in smrt v kooperativnih zadrugah

Kmet je predstavljal idealno obliko življenja za Rdeče Kmere. Zanje je veljalo, da so preprosti, neizobraženi, delavni in niso usmerjeni k izkoriščanju drugih. Stil njihovega življenja se ni spremenil že nekaj stoletij in vedno jim je uspelo preživeti (Mabbet, 1996: 36). V političnem žargonu so imenovali ta del populacije »stari ljudje«. Izraz »novi ljudje« ali »ljudje 17. aprila« se je navezoval na prebivalce mest, ki so predstavljali vrh kapitalističnega življenja. Zanje je veljalo, da so se sami odločili, da bodo živeli v mestih in se tako zavestno predali kapitalizmu.

Rdeči Kmeri so verjeli, da so mesta orodja kapitalistov in zato da bi ustvarili idealno komunistično družbo, so ljudi prisilili, da so odšli živeti in delati na podeželje. Ieng Sary je opravičeval izselitev mest s tem, da država nima zadosti hrane, da bi nahranila tri milijone lačnih ust v Phnom Penhu in da njihovih vojakov ne bi pokvaril denar, alkohol in dekleta (Ponchaud, 1978: 19-20). S tem ko je bilo »leglo« kapitalizma uničeno, je revolucionarni Angkar septembra prepovedal uporabo denarja. V Severni coni so denar prepovedali že sredi leta 1974, medtem ko so denar v Vzhodni coni uporabljali še nekaj mesecev po zasedbi Phnom Penha.

Nekateri prebivalci mest so potovali po državi tudi po več mesecev, preden so se ustalili. Pri tem so naleteli na več kontrolnih točk, kjer so morali podati svoje osebne podatke. Tisti, za

katere se je izkazalo, da so bili povezani z vladnim režimom, so bili takoj usmrčeni. Deportiranci so si prva zatočišča poiskali v rojstnih vaseh ali pri bližnjih sorodnikih, vendar ne za dolgo. Ob koncu leta 1975 so se zadeve v državi umirile in popolno kontrolo so prevzeli Rdeči Kmeri, ki so sprejemali odločitve o nadaljnji usodi deportirancev. Po ukazih jedra stranke so morale cone preseljevati »nove ljudi« na območja, kjer so najbolj potrebovali delovno silo.

Potem ko so se »novi ljudje« nastanili na podeželju, so imeli nekaj dni časa, da so si zgradili prenočišča iz bambusa ali vej, saj je bilo domačinom v vasi prepovedano dajati zatočišče in hrano novim naseljencem. Ti dve skupini sta sprva živeli v ločenih delih vasi, komuniciranje med njima je bilo strogo prepovedano, vendar so razlike po uvedbi kolektivizacije med njimi izginile. Gradnja hiš je potekala pod budnimi očmi oboroženih Rdečih Kmerov in so bile zgrajene blizu delovnega območja, da se ne bi izgubil dragoceni čas med potjo na delo in iz dela.

Ljudje zbrani v tako imenovanih zadrugah so morali dati podatke o svojem življenju med državljansko vojno in nato še svoj življenjepis. Ob prihodu deportirancev v zadruge so voditelji prosili vse intelektualce, da stopijo korak naprej in se prostovoljno javijo saj država nujno potrebuje njihovo znanje. Tisti, ki so se javili, so bili sprejeti z odprtimi rokami in tremi obroki hrane na dan. Ponovno so morali napisati svoj življenjepis, nakar so bili še istega dne usmrčeni ali odpeljani v zapor.

Prve kooperativne zadruge so nastale v posameznih regijah Jugovzhodne cone že v začetku leta 1973. V letu 1975 je bila vsaka vas organizirana v obliki nižje kooperativne zadruge, ki so jo sestavljale majhne skupine od deset do petnajst družin. Skupino je vodil predsednik, ki sta mu pomagala podpredsednik in član. Predsednika je običajno imenoval Angkar in je prihajal iz vrst »starih ljudi«. Njihova naloga je bila, da so zapisovali člane družin, število starejših, invalidov, poročenih, mladih fantov in deklet ter otrok. Bili so odgovorni predsedniku vasi. Predsednika vasi je prav tako imenoval Angkar, njegova naloga pa je bila zbiranje informacij od podrejenih. Predvsem informacij o tistih, ki so bili povezani s starim režimom. Izdajal je ukaze o sestankih predsednikov skupin in sestankih, na katerih so morali biti prisotni vsi vaščani.

Ob koncu leta 1975 so začele nastajati višje kooperativne zadruge, ki so združevale več sto ljudi ali celotno vas. 5. januarja 1976 je bila predstavljena nova ustava Demokratične Kampučije. V drugem členu, ki se je nanašal na ekonomijo, je bilo zapisano: »Vse kar zadeva izraz proizvodnja, je kolektivna last ljudi in skupna last zadrug.« (Ponchaud, 1978: 200). Kolektivizirano je bilo vse, od lonca do živali, vse kar je ostalo v lasti posameznika sta bila žlica in krožnik (Ear, www.csna.berkeley.edu/~sophal/excerpt.htm). Višja stopnja zadrug je vpeljala skupne jedilnice in strogo omejevanje družinskega življenja.

Angkar je želel vzpostaviti še večjo enakost med ljudmi, zato so bile v vsaki vasi zgrajene skupne jedilnice. Jedilnica je bila opremljena z zvoncem, ki je prelamljal tišino na poljih in oznanjal kosilo. V jedilnici so bile razpostavljene mize, za katerimi je običajno sedelo deset ljudi in na kateri je bilo moč najti skledo riža, razredčenega z vodo. Glede hrane se niso smeli pritoževati. Vsakega ki se je pritožil, so odpeljali na mesto, kjer je bilo zadosti hrane, tako imenovana »polja smrti«.

Družine so ločili, po novem je bila celotna populacija razdeljena na ženski in moški del. Otroci so bili posebej. Vsakršni obiski med starši in otroki ter partnerji so bili strogo nadzorovani in omejeni. Vsi starejši ljudje so se morali nazivati oče, mama, ljudje iste starosti so se nagovarjali z mlajši tovariš ali starejši tovariš, odrasli so morali svoje in ostale otroke nazivati tovariš otrok (Ponchaud, 1978: 120). Pari so potrebovali za poroko posebno dovoljenje; če je bila pobuda s strani dekleta, je le-to moralo zaprositi za dovoljenje predsednika moške skupine in obratno če je bila iniciativa za poroko s strani fanta. Ko je najmanj deset parov dobilo dovoljenje za poroko, so lokalne oblasti določile datum skupinske poroke. Po poroki so pari pojedli riževo juho in se nato odpravili nazaj na delo. Tudi gibanje je bilo omejeno. Prepovedana so bila vsa potovanja med vasmi brez dovoljenja. Mnogi begunci so izkoristili nepismenost vojakov in so si pisali dovolilnice kar sami, vse dokler državna administracija ni uvedla tiskanih obrazcev in pečatov (Ponchaud, 1978: 187).

V začetnem obdobju novega režima hrane ni primanjkovalo, saj je bil pridelek riža leta 1975 zelo bogat in je znašal okoli dve toni na hektar (Ear, www.csna.berkeley.edu/~sophal/excerpt.htm). »Novi ljudje« so sicer dobivali nekaj manj hrane, vendar lakote niso trpeli, saj so imeli ljudje iz mest s seboj nekaj zlata in ostalih dragocenosti, ki so jih zamenjevali za hrano. Šele po sprejetju štiriletnega načrta so se ob koncu leta 1976 prehranjevalne razmere dramatično poslabšale.

Vojaki, ki so nadzorovali določeno vas, so imeli riža, mesa in rib več kot preveč, vendar se niso odrekli odvečni hrani. Delavci včasih za svoje delo sploh niso prejeli hrane, češ da je zmanjkalo. Ob takih dneh so si ljudje hrano poiskali v gozdu. Jedli so vse vrste insektov in živali kot so kobilice, črčki, škorpionji, tarantele, podgane, kače, ježevci, srnjad, vodni hrošči, itd. Če so koga zalotili pri tem dejanju, se je v najslabšem primeru končalo s smrtjo, drugače pa je lahko delavec preživel dan ali dva brez obroka hrane.

Nevzdržne razmere so mnoge prisile, da so pobegnili pred nasiljem Rdečih Kmerov. Po gozdovih so se skrivale majhne skupinice, ki pa niso predstavljale kakšne posebne grožnje ali odpora proti Rdečim Kmerom. Veliko ljudi se je podalo na nevarno pot proti Tajski in mnogi so

na poti umrli zaradi podhranjenosti, min, pasti. Tiste, ki so jih ujeli, so velikokrat ubili skupaj s sorodniki pobeglega pred očmi sovaščanov. Tajska je mejo z Kambodžo zaprla, zato so v začetku begunci, ki so pribežali na Tajsko, veljali za politične zapornike in bili zaprti v zaporih. Ravnanje tajskih paznikov ni bilo nič kaj boljše od Rdečih Kmerov, vendar so ljudje bili zadovoljni, saj so dobili vsaj hrano in oblačila. Šele po nekaj mesecih so bili zgrajeni prvi begunski centri, kamor so nato preselili zapornike. Dogajalo se je tudi, da so tajski vojaki vračali begunce, kar je pomenilo takojšnjo smrt. Na Tajsko stran je do novembra 1976 pobegnilo 23.000 Kmerov in 5000 pripadnikov tajske manjšine iz okolice Koh Konga (Kiernan, 1996: 144).

5.5. Organizacija dela

Da bi ohranili popolno kontrolo nad prebivalstvom, so veliko večino prebivalcev vključili v velike kmetijske projekte. Kambodža se je spremenila v zapor v obliki ogromne farme. Ljudje so bili razdeljeni na tri delovne skupine, v katerih so bili ločeni po spolu. Iz delovnih skupin so bili izvzeti samo otroci mlajši od štirinajstega leta.

Prvo delovno skupino so sestavljale vse neporočene osebe stare nad štirinajst let. Ta skupina je predstavljala »elitno delovno silo«. Delali so na poljih, ki so pripadala vasi, sodelovali so v družbenih projektih po vsej državi ali na državnih posestvih. Te skupine so potovale po državi, daleč stran od vasi in svojih družin, tudi po več mesecev. Imenovale so se mobilne enote. Gradili so nasipe, kanale in jezove, s katerimi so Rdeči Kmeri skušali upravljati vodni sistem, tako kot nekoč kraljestvo Angkor. V mobilnih enotah so delali tako »novi« kot »stari ljudje«. Višje izobraženi ljudje kot so učitelji, zdravniki niso bili vajeni težkega dela, zato so hitro podlegli boleznim in izčrpanosti. Da bi spodbudili in stimulirali delavce so po radiu pogosto objavljali izjemne delovne dosežke. Drugo delovno skupino so sestavljale poročene osebe srednjih let z otroki, ki so delali na poljih. Ženske nad sedmim mesecem nosečnosti ali z dojenčkom so opravljale posebne ure dela. Tretjo skupino so sestavljali starejši moški in ženske. Njihova naloga je bila plesti vrvi, izdelovati košare in rešeta za riž ter skrbeti za otroke. Pripadniki vseh skupin so bili oblečeni v enake »uniforme« črne barve (Ponchaud, 1978: 96-101).

Delo je bilo organizirano na podlagi vojaških modelov in v naprej določeno za vsako skupino posebej. Na delovnem območju so bili delavci razdeljeni na skupine, oddelke, čete, bataljone, polke in celo divizije.

Delo na podeželju je potekalo v deljenem delovnem času in se je razlikovalo od regije do regije. Običajno se je delovni dan pričel ob peti uri zjutraj, potem ko so pojedli riževo juho za zajtrk. Ob 11 uri je bilo kosilo in na delo so se zopet vrnili ob dveh. Popoldne je delo trajalo do petih lahko pa se je zavleklo tudi do šeste ure. Ko je bilo obdobje polne lune, so morali delati tudi do osmih ali celo do enajstih zvečer. Pri delu ponoči so uporabljali tudi generatorje. Samo delo so nadzorovali oboroženi vojaki. Tisti, ki niso dosegli dnevne norme so bili opozorjeni, obrok hrane se jim je zmanjšal za polovico in če se niso izboljšali, so jih poslali k »Angkar Leu«, od koder se ni vrnil nobeden. Primanjkovalo je primernih orodij za obdelovanje zemlje, zato so morali ljudje marsikje rahljati zemljo z ostrimi bambusovimi palicami. Na določenih področjih je bilo delo zelo nevarno, zaradi neeksplozivnih bomb in ostrih ostankov bomb, ki so se skrivali v visoki travi ali grmičevju.

V dnevih, ki jih delavci niso preživeli na poljih, so jim pripadniki Rdečih Kmerov predavali na »mitingih«. Mitingi so bili namenjeni za propagandno delovanje ali indoktrinacijo in vsakemu posamezniku je bila ponujena priložnost, da prizna svoje politične in ideološke grehe ter izda svoje kolege. Za priznanja so bili nagrajeni z aplavzom in pohvalo, povabili pa so jih tudi k razgovoru o najnovejših problemih. Vsak je lahko podal svoje predloge in svetoval, kako bi lahko državo boljše vodili. Učitelji in študentje so bili tisti, ki so najbolj kritizirali Angkar, češ da ljudem daje premalo hrane, nobene medicinske oskrbe, zahtevali so ponovno uveljavitev vere, odprtje šol in univerz, medsebojno obiskovanje družinskih članov, itd. Še istega dne, pozno popoldne, so bili skesanci tiho odpeljani iz območja taborišča in usmrčeni. Vsi preživeli intelektualci, menihi, vladni uradniki, poslovneži idr., so se začeli zavedati, da je najbolje presekati vse vezi in pozabiti na svojo preteklost, če hočejo preživeti. Komu je uspelo prepričati Rdeče Kmere, da pripada »starim ljudem« je lahko preživel; če so ga dobili na laži, je to pomenilo takojšnjo smrt.

Ob koncu leta 1975 so bila ustanovljena državna posestva, ki so jih nadzorovali okrožni komiteji, ves pridelek pa je pripadal državi. Na teh posestvih so vojaki, ki so pripadali okrožju, in mobilne delovne skupine obdelovali zemljo s traktorji, bivoli in voli.

V mestih so potekala obnovitvena in vzdrževalna dela (popravila zgradb, vzdrževanje vodovoda in železnice, itd.) ter proizvodnja v tovarnah. Delavci na gradbiščih in v tovarnah so bili pogosto neizobraženi otroci, stari od 10 do 15 let. Živel so zunaj mesta, zato so jih na delo vozili s tovornjaki. V mestih je delo potekalo od sedme ure zjutraj pa vse do desete ure zvečer.

5.6. Šolstvo

Vzgoja otrok se je začela že zgodaj s pripovedovanjem zgodb iz revolucije. S šestimi leti so jih začeli učiti brati in računati, peti revolucionarne pesmi in plesati. Šolo so obiskovali vsak dan, domov pa so se vračali šele zvečer. Če je bila šola predaleč od doma, so starše lahko obiskovali le enkrat na teden ali manj. Poleg tega, da so hodili v šolo, so tudi opravljali razna dela kot so reja kokoši, zbiranje gnoja ali pa so skrbeli za vrtove. Ko so otroci dopolnili 12 let, so jih začeli seznanjati s politiko. Rdeči Kmeri so izkoriščali naivnost otrok in jih spreminjali v fanatične komuniste. Že od malih nog so jih »bombardirali« s propagandnimi sporočili in jim prali možgane, tako da so pogosto tudi starši postali njihovi najhujši sovražniki. Otroci so vohunili za svojimi starši in poročali o njihovih aktivnostih med državljansko vojno. Za vohunjenje so otroci dobivali nagrade in večja pooblastila. Le-ta so si pridobili tisti, ki so svoje starše razglasili za sovražnike države (www.memory.loc.gov/frd/cs/khtoc.html).

V letih 1976 in 1977 se je na poziv vlade v Kambodžo vrnilo veliko študentov in izobraženih ljudi, ki so do tedaj delali ali študirali v tujini. Za tistimi, ki so se vrnili iz ZDA, se je izgubila vsaka sled, medtem ko so ostali delili usodo z ostalimi prebivalci.

5.7. Zdravstvena oskrba

»Novi ljudje« so se najbolj bali bolezni, kajti bolezen je pomenila isto kot smrtna kazen. Obstajali sta dve vrsti bolnic. Ena je bila namenjena vojakom in članom stranke in je bila dobro založena z evropskimi in sovjetskimi zdravili, druga pa je bila namenjena delavcem. Bolnišnice so predstavljale kolibe s slamnato streho, polne bolnikov in nepismenih bolniških sester. Dovoljena so bila le tradicionalna zdravila: drevesna skorja in korenine, kar pa ni vplivalo na izboljšanje zdravstvenega stanja. Izučeni zdravniki in medicinske sestre so bili sicer poslani na podeželje, kjer pa niso smeli opravljati svojega dela. Od približno 270 zdravnikov iz leta 1975 jih je samo 40 preživel režim Pol Pota ([Sharp, member.aol.com/cambodia](http://member.aol.com/cambodia)).

5.8. Polja smrti

Centralna oblast se je na vse načine trudila izkoreniniti vsakršno povezavo s prejšnjim obdobjem in zunanjim svetom, zato je bilo življenje »novih ljudi« vredno bore malo. Takoj po prevzemu oblasti so prišli na vrsto vojaki Lon Nola, pomembni vladni uslužbenci in visoki funkcionarji. Ujete vladne vojake so razdelili v tri skupine: častnike, podčastnike in navadne vojake. Častnike so skupaj z njihovimi ženami in otroki poklali, navadne vojake pa zadolžili za opravljanje zelo težkih del, kjer je bila hrana omejena in delo izčrpljujoče. Zelo malo vojakov je preživel prve mesece. Z njimi so usodo delili tudi državni uradniki in bogati trgovci. V drugi polovici leta 1975 je Angkar ukazal, da se ne sme več ubijati pripadnikov starega režima brez predhodne preiskave. Novi ukaz je nekoliko omejil ubijanja vladnih vojakov in uradnikov, nikoli pa jih ni ustavil. Za preostale »nove ljudi« je bil dovolj že majhen prekršek, da so posameznika obsodili na smrt. Pogosti razlog za usmrtitev je bil že, če je posameznik govoril francosko, nosil očala, bil izobražen ali izvajal verske obrede. Rdeči Kmeri so svoje žrtve ubijali na riževih poljih, zato se morišča imenujejo »polja smrti«. Žrtve so bile na kraj usmrtitve prepeljane naskrivaj s tovornjaki ali pa so morale celotno pot prehoditi. Da bi morilci pomirili svoje žrtve, so uporabljali razne izgovore: npr. da gredo na prevzgojo, na drugo boljše delovno mesto, itd. Na samem morišču so žrtve morale poklekniti pred grobom, preden so jih udarili s cepinom ali lopato po glavi, nekatere žrtve so zadušili s plastično vrečko, druge pa so pretepli do smrti. Strelno orožje so za usmrtitve uporabljali zelo redko, saj je primanjkovalo streliva.

V izrednih primerih, predvsem v opozorilo drugim, so bile usmrtitve tudi javne. Zaradi majhnih prekrškov, ki so jih zagrešili nekateri člani družin so bile usmrčene cele družine. Dojenčke so ubijali tako, da so jih močno udarili z glavo ob drevo ali pa so jih vrgli v zrak in jih nato nabodli na bajonet ali na bambusov kol. Obstajajo tudi podatki o primerih, ko so se morilci »pogostili« z jetri žrtev. Govori se, da so potem imeli bolj krvave oči, s čimer so izkazovali pripadnost stranki.

Nasilje nad ljudmi je sprožilo, da so nadrejeni izgubljali kontakt s podrejenimi, ki so ga zato nadomestili z vohunjenjem. Ljudje so se med pogovori z nadrejenimi izogibali pogledu v obraz, da bi na ta način ohranili anonimnost. Uničenje vseh vrednot in lakota sta prisilila ljudi, da so pozabili na vse ostale razen na samega sebe in se obrnili eden proti drugemu.

5.9. Koncentriranje moči

Od 5. do 10. decembra 1975 je v Phnom Penhu zasedal tretji nacionalni kongres stranke, ki so se ga udeležili člani Stalnega komiteja. »Plod« kongresa je bila ustava, ki je bila sprejeta 5. januarja 1976 in je dala državi novo ime Demokratična Kampučija. Na podlagi ustave je državno skupščino sestavljalo 250 članov. Predstavniki niso bili zastopani po geografski razporeditvi temveč po socialnih kategorijah. 150 predstavnikov je prihajalo iz vrst kmetov, 50 iz vrst delavcev in 50 iz vrst revolucionarne armade. Člani skupščine so bili izvoljeni za obdobje petih let, njihova naloga pa je bila zakonodajna dolžnost na področju notranje in zunanje politike. Kandidati so morali biti stari najmanj petindvajset let in se boriti za revolucijo. Kandidate je moral potrditi tudi volilni komite (Kiernan, 1996: 326).

Po razglasitvi ustave, so bile za 20. marec 1976 razpisane volitve v Kamboško ljudsko predstavniško skupščino, ki pa so se jih smeli udeležiti samo vojaki, nekateri pripadniki »starih ljudi« in člani stranke. »Novi ljudje« se volitev niso smeli udeležiti, ker so bili še vedno sovražniki države. Kandidati na volilnem seznamu so bili izbrani že vnaprej brez volilne kampanije. Jedro stranke je izbralo 250 najbolj pomembnih in uspešnih članov. Saloth Sar si je »zagotovil« svoj sedež v skupščini kot »delavec na plantaži kavčuka«, pod vzdevkom Pol Pot. Saloth Sar je uporabljal svoj vzdevek Pol že v petdesetih letih na srečanjih Centralnega komiteja stranke, druga polovica vzdevka, Pot, se je pojavil šele na volilnem seznamu (Chandler, 1992: 116). V Kambodži si nekateri razlagajo vzdevek Pol Pot kot kratico angleške besede political potencial, vendar Pol ne pomeni nič drugega kot ime Paul. Pol Pot je prebival v zelo zastraženi rezidenci in se le redko pojavljal v javnosti. Njegovo stanovanje je bilo oskrbljeno z vodo in elektriko (Chandler, 1992: 139). Delavci, ki so skrbeli za njegovo udobje so bili izpostavljeni nenehni nevarnosti. Če se je med opravljanjem dela kaj zalomilo, so napako plačali s svojim življenjem. Vse napake so se obravnavale kot zarote in delovanje priti revoluciji (Chandler, 1992: 139).

Nova vlada se je oblikovala 30. marca 1976, še preden se je sestala skupščina. Večina pomembnih položajev je pripadla skupini Pola Pota. Novi kabinet so sestavljali Pol Pot, kot ministrski predsednik, in trije namestniki: Ieng Sary za zunanje zadeve, Vorn Vet na čelu Phnom Penha kot Posebne cone in odgovoren za ekonomske zadeve ter Son Sen, ki je bil odgovoren za obrambo.

30. marca 1976 je Stalni komite Centralnega komiteja sprejel dokument z naslovom: Sklep o raznih stvareh. Ta dokument je začrtal strukturo vlade Demokratične Kampučije, ki je bila

razglašena že naslednji mesec, poleg tega je določal vse ključne organe vlade in posameznike, ki bodo vodili posamezne resorje. Prva točka tega dokumenta se je imenovala: Pooblastila za uničenje sovražnikov znotraj in zunaj vrst stranke (Ehrlich, www.zolentimes.com/v2.15/genocidetext2.html). S tem dokumentom je stranka uradno odobrila radikalno čistko znotraj in zunaj stranke in na vseh področjih upravljanja. Tudi generalštabu je bilo dovoljeno, da lahko obračuna z vsemi »nasprotniki« znotraj oboroženih sil, ki so pripadale Posebni coni.

Ljudska predstavniška skupščina se je sešla sredi aprila 1976 in potrdila novo vlado Demokratične Kampučije. To je bilo tudi prvič in zadnjič, da se je skupščina sestala. Takoj po seji so predstavniki zamenjali svoje sveže oprane srajce za delovne obleke in se odpravili nazaj na svoje prejšnje dolžnosti (Kiernan, 1996: 326-327).

5.10. Sihanoukova usoda

Po padcu starega režima je Sihanouk še vedno opravljal vlogo predsednika države, vendar mu Rdeči Kmeri niso dovolili vrnitve v domovino, saj bi to lahko destabiliziralo njihov položaj v državi. Šele pod pritiski Kitajcev se je Sihanouk 9. septembra 1975 lahko vrnil preko Hanoja v Phnom Penh. Vse dokler je imel Sihanouk podporo v kitajski vladi, si Pol Pot ni upal ukrepati proti njemu (Chandler, 1992: 114). Januarja 1976 pa je umrl Ču Enlaj, njegov zvesti prijatelj in za Sihanouka so se začeli težki časi. Njegovo gibanje je bilo omejeno na samo palačo, ni smel zapustiti države in le njegovo »sodelovanje« v revoluciji mu je rešilo življenje. 2. aprila, dva tedna po volitvah v skupščino, je Sihanouk pod prisilo odstopil s položaja predsednika države, njegovo mesto pa je zasedel Khieu Samphan. Sihanoukovo ime se je v javnosti ponovno začelo pojavljati šele, ko so obmejni incidenti z Vietnamom prerasli v resne spopade. Rdeči Kmeri so potrebovali podporo ljudi in Sihanouk je bil prava oseba, saj je med mnogimi ljudmi še vedno predstavljal edinega naravnega in zakonitega predstavnika oblasti.

5.11. Regionalna ureditev

Skica 1: Regionalna ureditev Demokratične Kampučije med leti 1975-79 (Kiernan, 1996: 82?).

Legenda:

W – Severna cona
 NW – Severozahodna cona
 NE – Severovzhodna cona
 E – Vzhodna cona
 SW – Jugovzhodna cona
 W – Vzhodna cona
 C – Centralna cona

Kambodža je bila že od nekdaj razdeljena na tradicionalne province. Združenje nacionalnih gibanj je ozemlje razdelilo na cone, ki pa s provincami niso imele skupnih meja. Meje con so se čez leta spreminjale in nastajale so nove cone. Na dan »zmagoslavja« in vkorakanja enot Rdečih Kmerov v Phnom Penh je bila država s strani upornikov razdeljena na šest con: Jugozahodno, Vzhodno, Severovzhodno, Severno, Severozahodno in Posebno cono okrog glavnega mesta. Poleg con sta bili oblikovani še dve avtonomni regiji, Kratie in Siem Riep, ki sta bili pod neposrednim vplivom jedra stranke (Kiernan, 1996: 89-91). Cone so bile sestavljene iz regij, regije iz okrožij, okrožja so tvorila podokrožja, podokrožja pa so povezovala vasi. Vse administrativne enote so bile vodene po enakem tripartitnem načelu in so bile označene s številkami. Administrativno enoto je upravljal predsednik pomagala pa sta mu dva podpredsednika. V nasprotju z ostalimi conami so okrožja v Vzhodni coni ohranila svoja tradicionalna imena. Poveljniki con so bili veterani in prekaljeni borci še iz časa državljanske vojne.

5.11.1. Posebna cona

Posebna cona je bila vzpostavljena v letu 1971 iz ene regije Vzhodne cone in dveh regij Jugovzhodne cone. Kmalu po zmagi je bila posebna cona ukinjena, njene regije pa so prenesli

pod kontrolo Jugovzhodne cone. S tem je hotelo jedro stranke razširiti svoj vpliv, saj je Jugovzhodna cona strogo sledila politiki Pol Pota.

5.11.2. Jugovzhodna cona

Sekretar cone in član Stalnega komiteja stranke je bil Ta Mok, ki je bil zvesti privrženec Pol Pota in je v coni vladal kruto in s trdo roko. Ta Mok je izkoristil svoj položaj v coni in na različne pomembne politične in vojaške položaje previdno postavil svoje sinove, hčere, svake in zete. Jugovzhodna cona je predstavljala najbolj »ideološko napredno« cono. Že v letih 1973-74 so bile uvedene skupne jedilnice, zemlja je bila kolektivizirana. Zvesti pripadniki Rdečih Kmerov so preganjali in ubijali privrženca Sihanouka, pripadnike vietnamske manjšine, nekatere enote so celo vdrle na ozemlje Vzhodne cone. Njegov največji tekmeč in namestnik je bil Chou Chet, zato je jedro stranke sredi leta 1975 Jugovzhodno cono razdelilo na dva dela. Zahodni del se je poimenoval Zahodna cona, Jugovzhodna cona pa je obdržala isto ime.

5.11.3. Severozahodna cona

Severozahodna cona je bila daleč od pomembnih bojišč med leti 1970-75. Zaradi ugodne klime in veliko vodnih virov je pokrajina že od nekdaj slovela kot žitnica Kambodže. 19. septembra 1975 se je vodstvo stranke odločilo da bodo deportirance, ki so se naselili v Jugovzhodni coni, preselili v Severno in Severozahodno cono. Največjo ceno je plačala Severozahodna cona. Njen sekretar Ros Nhim in vodstvo cone se ni strinjalo z odločitvijo jedra stranke, saj so vedeli, da ne bo možno nahraniti nove priseljence. Deportiranci so prihajali iz Jugovzhodne cone še prve tedne leta 1976 in skupno število prebivalcev se je marca 1976 povečalo za polovico, na 1,79 milijona (Kiernan, 1996: 97). »Novi ljudje« so v cono prispeli v času žetve, zato hrane sprva ni primanjkovalo. Šele po žetvi so začeli ljudje stradati in katastrofa se je približevala z veliko hitrostjo.

V pripravi je bil štiriletni plan, ki je predvideval čim večji izvoz riža na Kitajsko. Letni pridelek je bil pobran, vendar je bil velik del namenjen za izvoz, tako da se je dnevni obrok delavcev zmanjšal. Podhranjeni ljudje so izgubili odpornost in začeli so bolehati za raznimi

boleznimi, kot sta diareja in malarija. Smrt je začela kositi med kmerskimi ljudmi. Poročila o veliki umrljivosti so prispela tudi v Phnom Penh. V drugi polovici leta 1976 je Ieng Thirith, žena Ienga Saryja, ki je bila ministrica za socialne zadeve, obiskala Severozahodno cono, kjer je naletela na katastrofalne razmere (Kiernan, 1996: 236). Jedro stranke je za nastali položaj obtožilo odgovorne v coni. Ob koncu leta so začeli v cono prihajati lojalni pripadniki »osnovnih ljudi«, kmalu za njimi pa še vojaške enote iz Jugovzhodne cone. »Osnovni ljudje«, naj bi bili vzor »pravega kmetovalca« in naj bi pokazali kako se obdeluje zemlja s »pravo voljo«. Njihov prihod je zelo spremenil dotedanje življenje, delovni dan se je podaljšal, uveden so bile skupne jedilnice. Po ukazu jedra stranke aprila 1977, da je treba cono narediti čisto, so vojaki Jugovzhodne cone začeli načrtno ubijati in aretirati vse politične komisarje, pomembne pripadnike stranke, vojaške poveljnike in pripadnike vojaških enot. Izginjati so začeli tudi preostali preživeli vojaki, policisti Lon Nolovega režima, intelektualci in celo pripadniki »osnovnih ljudi«. Ros Nhim je bil aretiran 11. junija in poslan v Tuol Sleng, zapor za politične nasprotnike.

5.11.4. Severna cona

Tako kot v Jugovzhodni coni je tudi v Severni coni potekalo rivalstvo med sekretarjem cone Koy Thuonom in njegovim namestnikom ter vojaškim poveljnikom cone Ke Paukom, za čim večji vpliv in moč v coni. Ke Pauk je bil priljubljen med vojaki, saj je veljal za pogumnega poveljnika, medtem ko si je Koy Tuon s svojo blago politiko in nasprotovanjem nekaterim političnim idejam stranke, pridobil naklonjenost med ostalim prebivalstvom. Po zmagi revolucije je bil Koy Thuon premeščen v Phnom Penh, Ke Pauk pa je postal sekretar cone. V času vodenja cone je Koy Thuon razvil svojo mrežo po celotni coni, ki je Ke Pauk ni upal v celoti razbiti. Šele po aretaciji Koy Thuona, 25. januarja 1977, so se začele aretacije njegovih tesnih sodelavcev in tistih, ki so bili povezani z njegovo politično kariero. Podobno kot Ta Mok je tudi Ke Pauk postavil na pomembne položaje svoje ožje sorodnike, bivše sodelavce Koy Thuona in nekatere vojaške poveljnike, pripadnike vojaških enot pa dal aretirati in ubiti. Ta Mok in Ke Pauk sta se ujemala v marsikateri podrobnosti. S svojo brutalnostjo, krutostjo in agresivnostjo sta postajala steber in glavna nosilca uresničevanja radikalne politike Pol Pota. Sredi leta 1977 se je Severna cona preimenovala v Centralno cono.

5.11.5. Zahodna cona

Zahodni del je pripadal sekretarju cone Chou Chetu in je bila najbolj revna cona. Področje, ki je bilo pod pristojnostjo Zahodne cone, je prekrito z nerodovitno zemljo, kjer prevladujejo gore, gozdovi in neprijazna obala. Tudi Zahodna cona je prišla pod drobnogled jedra stranke, potem ko je aprila 1977 spodletel upor nekaterih vojaških poveljnikov, ki se niso strinjali s politiko jedra stranke. Že čez dva meseca je prišel na obisk v cono Nuon Chea, ki je izrazil željo, da je potrebno preveriti preteklost nekaterih članov stranke in sovražnike uničiti. Kmalu za tem so se začele aretacije pomembnih članov cone, tudi na najvišjih položajih. Nasprotovanje glede sovražne politike proti Vietnamu in slabe življenjske razmere so bile vzrok, da je v začetku leta 1978 prišlo do načrtovanja novih uporov. Tokrat naj bi upor podprl tudi sekretar cone Chou Chet. Uporniki so bili izdani in sledile so nove čistke. 15. marca 1978 je bil aretiran in poslan v Tuol Sleng sekretar cone Chou Chet. Zahodna cona je prišla nazaj pod oblast Jugovzhodne cone in s tem se je oblast jedra stranke še bolj utrdila.

5.11.6. Vzhodna cona

Za Vzhodno cono je veljalo, da je zaostajala za radikalnimi reformami, ki jih je sprejemal Centralni komite. Vojaški in politični vodja je bil provietnamski internacionalist, So Phim, ki se je najbolj upiral ukazom in idejam Centralnega komiteja stranke in si s svojim vodenjem cone pridobil veliko naklonjenost med prebivalstvom. Tudi agresivna protivietnamska politika Phnom Penha v Vzhodni coni ni nikoli padla na plodna tla, saj so bili voditelji cone veterani, ki so sodelovali z vietnamskimi komunisti že v 50-ih letih. Uniforme vojakov Vzhodne cone so bile značilno zelene, medtem ko so bile uniforme v ostalih conah črne.

Potem ko so v letu 1977 nekatere enote zavrnile ukaz za napad vietnamskega ozemlja, je jedro stranke usmerilo svojo pozornost na Vzhodno cono. Aretirani so bili nekateri vojaški poveljniki in mnogi vojaki. Nekatere enote so se pred čistkami umaknile v gozdove, drugi vojaki so prebegnili v Vietnam, kjer je bilo oktobra 1977 že 60.000 beguncev (Kiernan, 1996: 373).

Prepričanje jedra stranke s Polom Potom na čelu v nepremagljivost je po neuspehih v začetku leta 1978 hitro bledelo, saj na bojišču niso dosegli nobenih rezultatov. Vso krivdo so zvalili na vodstvene kadre in vojake. Centralna oblast je obtožila Vzhodno cono izdajstva in podpore upora

v Zahodni coni. Sledile so nove čistke znotraj vojaških enot Vzhodne cone in aprila 1978 je bilo v Tuol Sleng privedenih prvih 409 pripadnikov Vzhodne cone (Chandler, 1999: 72). Nalogo kaznovanja Vzhodne cone so prevzele enote Severne in Jugovzhodne cone pod vodstvom Ke Pauka in Ta Moka, ki so maja skušale zavzeti regije, ki so pripadale Vzhodni coni. Vojaška agresija je spodkopala zaupanje v oblast, zato je maja in junija prišlo do upora in ljudske vstaje. Vojaki so se uprli nezaželenim agresorjem in prišlo je do večjih spopadov. Vojaškemu odporu so se pridružili tudi prebivalci nekaterih vasi. So Phim je skušal rešiti nesoglasja, zato se je odpravil na pogovore k Pol Potu v Phnom Penh. Njegova kolona je med potjo padla v zasedo, kar je bil jasen znak, da ga stranka ne potrebuje več. 3. junija je So Phim naredil samomor, medtem ko je bila njegova družina. Junija so se bili uporniki prisiljeni umakniti v Vietnam, kjer so kasneje ustanovili Fronto za nacionalno rešitev.

Ko je centralna oblast prevzela nadzor nad Vzhodno cono, so celotno prebivalstvo označili za »kmere z vietnamskim razumom« in jih obsodili na smrt. Maščevanje je bilo brutalno in je zajelo vso populacijo Vzhodne cone. Z ladjami, tovornjaki in vlaki so bili prepeljani v odročne dele države, kjer je bilo življenje peklenško. Mnoge so ubili že med samo evakuacijo, vojake pa postrelili kar na licu mesta. Prebivalci so bili prisiljeni na končnih postajah zamenjati črne pižame z modrimi ali pa samo z modrim šalom, tako da so se vidno razločevali od ostalih. V svojih novih zatočiščih so bili deležni nenehnega nadlegovanja, težkega dela in ubijanja. Od maja do decembra naj bi bilo ubitih od 100.000 do 250.000 ljudi, vas Sao Phima pa je bila izbrisana z zemljevida (Kiernan, 1996: 404).

5.11.7. Severovzhodna cona

Severovzhodno cono sta sestavljali dve pokrajini Mondolkiri in na severovzhodu Rattanakiri. V zavetju hribov poraščenih z džunglo in odmaknjenih od civilizacije so Rdeči Kmeri že v začetku šestdesetih let zgradili svoja prva zatočišča, zato je Severovzhodna cona ostala med državljansko vojno neposredno pod kontrolo jedra stranke. Od leta 1968 do 1970 jo je vodil Pol Pot in je edina cona, ki je bila kdajkoli vodena z njegove strani. Nasledila sta ga Ieng Sary in Son Sen, zato je bila cona do leta 1973 še vedno pod vplivom jedra stranke. Oba naslednja sekretarja cone, ki se nista najbolj strinjala z novimi razmerami, Ney Sarann in Um Neng, ki je ob koncu leta 1976 zamenjal Ney Saranna, sta končala svojo življenje v Tuol Slengu. Tudi v

Severovzhodno cono, v območje, ki je bilo polno malarije, je oblast preselila deportirance z namenom, da izkoreninijo čim več gozda in pripravijo zemljo za gojenje riža.

5.12. Predstavitev štiriletnega načrta

21. avgusta 1976 je bil na zasedanju Centralnega komiteja stranke sprejet štiriletni načrt za obdobje 1977-1980. Načrt je predvideval izgradnjo socializma v kmetijstvu, industriji, zdravstvu, blaginji, izobrazbi, itd. zde se nekako ironično, da so govorili o naložbah in akumulaciji denarja v državi, kjer ni bilo ne duha ne sluha o denarju, trgovini in privatni lastnini. Težka industrija bi prišla na vrsto šele, ko bi bil štiriletni načrt končan. Naloga načrta je bila povečati produktivnost in izvoz kmetijskih pridelkov. Štiriletni načrt se je spogledoval z dosežki kraljestva Angkor, ki ga je občudoval Pol Pot. V svojem govoru 27. septembra 1977 je omenil: »Zato ker smo mi narod, ki je zgradil Angkor, lahko zgradimo karkoli.« (Chandler, 1992: 120).

Štiriletni načrt je predvideval pridelavo treh ton riža na hektar obdelovane zemlje. »Riž je osnovni pridelek naših ljudi in osnova nove kamboške ekonomije. Če imamo veliko riža, imamo tudi veliko ostalih stvari.« (Ear, www.csna.berkeley.edu/~sophal/excerpt.htm). V obdobju pred državljansko vojno se je letni pridelek gibal okoli ene tone na hektar. Centralna oblast v Phnom Penhu je določila kvoto za vsako cono in regijo posebej ter izdala ukaze, ki so jih morali v celoti realizirati. Kvote so bile nerealne in se niso ujemale z realnimi zmožnostmi, saj se je delo opravljalo ročno. Lokalne oblasti so se bale neuspeha in so si na vse načine prizadevale doseči zahtevane kvote. Poročilo nekega begunca pravi, da so delavci morali posekati vsa drevesa v okolici polj, zato ker so na njih gnezdili vrabci, ki so se prehranjevali z rižem (Sharp, www.member.aol.com/cambodia). Velikokrat so ponarejali dokumente, samo da bi si rešili življenje. Delavci so bili prisiljeni delati tudi po dvanajst ur na dan brez ustreznega počitka in hrane. »Novi ljudje« niso bili vajeni dela na polju, zato je bila smrtnost med njimi velika. Da so bili cilji doseženi, so določeno kvoto poslali v Phnom Penh, svoje ljudi pa pustili stradati. Novice o velikih smrtnih žrtvah so prispele tudi v glavno mesto. Na stotine pripadnikov stranke je bilo aretiranih, ker so jih obtožili sabotaže, izdajstva in sodelovanja z Vietnamom. »Presežki« riža so bili izvoženi na Kitajsko v zamenjavo za orožje in ostalo blago.

5.13. Spremembe na vrhu in v politiki

18. septembra 1976, devet dni po smrti Mao Zedonga, je Pol Pot razkril, da se za izrazom Angkar skrivajo marksisti-leninisti, ki so tesno povezani s kitajsko komunistično stranko. 27. septembra 1976 se je Pol Pot zaradi »zdravstvenih težav« začasno odpovedal položaju ministrskega predsednika. Nadomestil ga je Nuon Chea, do tedaj namestnik premiera. Bolj malo je znano, kaj se je skrivalo za to potezo. Pol Pot je sicer bolehal za malarijo in grižo, vendar so mnogi analitiki mnenja, da je bilo v ozadju odstopa opazovanje morebitnih svojih nasprotnikov (Kiernan, 1996: 330-331).

Šele leto kasneje, septembra 1977, je Pol Pot v pet-urnem nagovoru ljudstvu, preko radija, razkril obstoj Komunistične stranke Kambodže in njene zgodovine. V govoru je omenil, da je stranka nastala 30. septembra 1960, ki v zgodovini komunistične stranke predstavlja strankin drugi kongres. Pol Pot je »spregledal«, da je stranka nastala pravzaprav že 30. septembra 1951, na dan, ko se je ustanovila Ljudska revolucionarna stranka Kambodže in ko se je reformirala Indokitajska komunistična stranka. Na ta način se je hotel izogniti dejstvu, da so pravzaprav v začetnem razvoju stranke dolgo let sodelovali v bratski povezavi z vietnamskimi komunisti (www.memory.loc.gov/frd/cd/khtoc.html).

Strankin uradni časopis, Tung Padevath (Revolucionarna zastava), je trdil, da je do sprejetja novega datuma prišlo zato, ker mora zgodovina stranke ostati čista in popolna ter v skladu s politiko neodvisnosti. Datum nastanka stranke je sprožil globok strankarski razkol. Veterani stranke z leta 1951 so zahtevali, da se prizna njihova povezanost z Vietnamom, medtem ko je Pol Pot hotel poudariti kamboško identiteto stranke ter zanikati kakršno koli sodelovanje z vietnamskimi komunisti. Leta 1978 je bila izdana knjiga z naslovom Črna knjiga, kjer je opisana »uradna« zgodovina stranke. V tej knjigi se omenjajo prvi bratski odnosi z Vietnamsko delavsko stranko šele leta 1973 (www.memory.loc.gov/frd/cd/khtoc.html).

Kitajski vpliv na notranjo politiko Demokratične Kampučije je bil usoden. Tako Etchesson kot Kiernan trdita, da so kitajski komunistični radikali zagovarjali provietnamske interese v Komunistični stranki Kitajske, saj so imeli namen ohraniti dobre odnose s Hanojem. Mesec dni po smrti Mao Zedonga je prišla na oblast zmerna struja pod vodstvo Deng Xiaopinga. V tem obdobju so odnosi med Vietnamom in Kitajsko zašli v slepo ulico. Nasprotovanja med Pekingom in Hanojem so se sicer začela že na Ženevski konferenci, ko je Kitajska pristala na razdelitev Vietnoma. Razlike so se še bolj poglobile, ko je Nixon obiskal Kitajsko in ko je Kitajska javno objavila svoje ozemeljske težnje predvsem glede otokov Spratley. Do končnega

razkola pa je prišlo, ko je Deng Xiaoping označil Vietnam kot agenta sovjetske prevlade. Čeprav je malo znano, kakšni so bili razlogi za poraz provietnamskih tekmecev, je bila verjetno kitajska podpora odločilnega pomena, da se je frakcija Pola Pota odločila ob koncu leta 1976 obračunati s provietnamsko usmerjenimi komunisti (www.memory.loc.gov/frd/cd/khtoc.html).

Kljub različnim dojemanjem komunizma je imela Kambodža izredno pomemben geopolitični pomen pri odnosu Kitajske z Vietnamom. Dobro oborožena kamboška vojska je predstavljala Vietnamu trn v peti. Nekaj dni po govoru 27. septembra 1977 se je Pol Pot skupaj z Ieng Sarom in Vorn Vetom odpravil obiskat Peking, kjer so potrdili pomembnost maoističnih idej pri razvoju kamboške revolucije.

5.14. Čistke znotraj stranke

Eden izmed razlogov za obsedenost s skrivnostjo je bil znotrajstrankarski konflikt. Na dan pred »zmagovalnim dnem« je bila Komunistična stranka Kampučije precej heterogena. Komunisti niso bili zmožni rešiti znotrajstrankarskih razlik in doseči konsenz glede ideoloških pogledov in strankarske pripadnosti. Etcheson navaja šest različnih frakcij:

- skupina zbrana okrog Pol Pota,
- internacionalisti, ki so po letu 1954 delovali v Hanoju in so bili provietnamsko usmerjeni (leta 1970 so se vrnil v Kambodžo in se pridružili uporniškemu gibanju),
- veterani skupine Kmer Issarak, ki so se po letu 1954 naselili po vzhodnih in južnih delih države,
- veterani stranke Pracheachon, ki je od svoje ustanovitve leta 1954 nasprotovala Sihanoukovi stranki Sangkum (v šestdesetih letih se je stranka umaknila v ilegalo),
- prokitajsko usmerjeni pripadniki stranke (maoisti) (med nje spadata tudi »pariška intelektualca« Hu Nim in Hou Yuon),
- Khmer Rumdoh, ki so podpirali Sihanouka (www.memory.loc.gov/frd/cd/khtoc.html).

Ben Kiernan je frakcije razdelil v tri skupine: skupina zbrana okrog Pol Pota, provietnamsko usmerjeni komunisti ter pristaši modela kitajske kulturne revolucije (www.memory.loc.gov/frd/cd/khtoc.html).

Zaradi nasprotovanja centralni politiki je že aprila 1975 izginil Hu Nim, kar je bil šele uvod v znotrajstrankarski obračun. Potem ko so privrženci Pol Pota, po »volitvah« 20. marca 1976,

prevzeli pomembne položaje, so čistke dobile nove razsežnosti. Največji razmah so doživele v začetku leta 1977, ko je Pol Pot s skrivnim dokumentom 20. decembra 1976 zahteval, da se državo očisti vseh »mikrobov« in »nezvestih elementov«, ki škodujejo stranki in zavirajo revolucijo (Chigas, www.fas.harvard.edu/~asiactr/hag). Čistke so segale tudi v najvišje položaje Rdečih Kmerov in do konca leta 1978 je Pol Pot odstranil tretjino svojega kabineta in veliko pripadnikov oboroženih sil (Chandler, 1992: 113). Med obtoženimi, aretiranimi in usmrčeni so bili člani Centralnega komiteja in sekretarji con: Keo Meas, Ney Saran, Koy Thuon, So Phim, Nhim Ros ministri Hu Nim, Cheng An, namestnik ministrskega predsednika Vorn Vet, idr. ter pripadniki oboroženih sil Severovzhodne, Sseverozahodne, Zahodne in Vzhodne cone. V zadnjih mesecih režima so se čistke nadaljevale, vendar z manjšim tempom. Decembra 1978 je nezaupanje padlo tudi na Son Sena, sekretarja Vzhodne cone in obrambnega ministra, vendar mu je po vsej verjetnosti samo vietnamska invazija rešila življenje.

Čistke so razredčile vojaške vrste in olajšale delo vietnamskim enotam. Večina vojnih veteranov in izkušenih borcev državljanske vojne je bilo ubitih. Razen Ta Moka, sekretarja Jugozahodne cone in Ke Pauka sekretarja Severne cone so bili ostali sekretarji, njihovi namestniki in nasledniki ubiti in naenkrat je nastala vrzel na vojaškem ter političnem področju, ki pa se je v nekaj tednih ni dalo zapolniti (Chandler, 1999: 74).

5.15. Zapor S-21 (Tuol Sleng)

S-21 predstavlja simbol zločina in genocida ter odkriva pravi obraz grozljivih dejanj Rdečih Kmerov. Črka S je predstavljala zgradbo, medtem ko je številka 21 pomenila kodo za Santebal. Santebal je bilo ime varnostne policije. Sama beseda pa v kmerskem jeziku pomeni »varuh miru« (Chandler, 1999: 3). Tajno ime se je začelo uporabljati septembra 1975. Sprva se je zapor nahajal v majhni cerkvi in šele meseca maja 1976, se je preselil na končno lokacijo. Zapor je bil nameščen v poslopih bivše srednje šole v predmestju Phnom Penha. Sestavljale so ga štiri zgradbe s tremi nadstropji in balkonskimi hodniki v vsakem nadstropju. Pet lesenih zgradb na dvorišču je delilo kompleks štirih zgradb na dve identični polovici. Dvorišče pa je bilo ograjeno s tanko ograjo in dvema bodečima žicama.

Poveljnik zapora Kang Keck Ieu, bolj znan pod imenom Duch, je bil direktno odgovoren ministru za obrambo Son Senu in je ostal na čelu zapora vse do prihoda vietnamskih enot. Zapor je bil največja državna skrivnost, zato so za njegov obstoj vedeli le tisti, ki so tam delali in ga vodili ali so bili v njem zaprti, nekateri visoki člani stranke, ki so pregledovali dokumente iz

zapora ter delavci, ki so delali v bližnji tovarni. Delavci se zapora spominjajo, kot mesta kamor so prihajali ljudje, nikoli pa se nobeden ni vrnil (Chandler, 1999: 7). Da bi ohranili skrivnost zapora, so morali na smrt obsoditi tudi nedolžne.

Ob prihodu v zapor so vsakega zapornika seznanili z njegovimi pravicami, ki so bile zapisane v desetih točkah:

- na vsako vprašanje je treba odgovoriti, prepovedano je zavračanje vprašanj,
- dejstva se ne smejo prikrivati z različnimi izgovori, oporekanje je strogo prepovedano,
- obsojeni je obtožen onemogočanja revolucije,
- na vprašanje je treba odgovoriti nemudoma brez premišljevanja,
- prepovedano je govoriti o nemoralnosti ali bistvu revolucije,
- med bičanjem ali mučenjem z električnimi šoki je prepovedano jokati, vsak ukaz je potrebno nemudoma izpolniti brez kakršnega koli nasprotovanja,
- med čakanjem na ukaze je treba sedeti mirno in brez govorjenja,
- vsakršno zavračanje zgoraj zapisanih pravil se kaznuje z bičanjem in električnim šokom,
- zavračanje katerekoli zahteve se kaznuje z desetimi udarci z bičem ali s petimi električnimi šoki.

Osebe v zaporu je bilo razdeljeno na zasliševalce, paznike in pomožne delavce (Chandler, 1999: 17). Zasliševalci so bili razdeljeni v deset skupin po tri. Delo zasliševalcev je bilo dolgo in težavno, saj nikoli niso vedeli, kdaj se bo delo končalo, in ali so delo opravili dobro. Posamezniki, ki so bili odgovorni za zasliševanje, so bili zadolženi za prepisovanje tonsko posnetih priznanj, pripravljanje povzetkov priznanj in hranjenje številnih dokumentov. Priznanja so bila poslana na najvišji organ Demokratične Kampučije bolj znan pod imenom Angkar Loue (Višja organizacija) ali Angkar (Organizacija). Najbolj številčno osebje v zaporu so bili pazniki, saj je zapornike stražilo okoli 170 stražarjev. Njihovo delo je bilo opredeljeno s tridesetimi pravili, ki so prepovedala kakršno koli pogovarjanje, druženje z zaporniki, pretepanje ali mučenje. Pazniki so skrbeli, da zaporniki niso pobegnili, pridobili orožja, naredili samomor ali se pogovarjali med seboj. Pomožno osebje so sestavljali fotografi, ki so skrbeli za slikanje zapornikov ob prihodu in za slikanje pomembnih zapornikov potem ko so bili usmrčeni.

V okvir zapora so spadale tudi tri podenote in posestvo Prey So. »Plenilce« je sestavljalo osem mož, ki so spremljali zapornike od zapora do samega morišča, kjer so jih nato ubili. Sekcija za prevoz je skrbelo za prevoze zapornikov na morišče. Potem je bila še enota, ki je pripravljala hrano za zapornike in ostalo osebje, ki je skrbelo, da je zapor normalno funkcioniral. Riž je

zaporu zagotavljalo posestvo Prey So. Na posestvu so delali delavci iz tovarn v Phnom Penhu, ki so storili manjše prekrške in posamezniki, za katere se niso mogli odločiti, ali naj jih pošljejo v S-21.

Zaporniki so bili v zapor prepeljani s tovornjaki v nočnih urah. Največja kapaciteta zavora je znašala okoli 1500 zapornikov (www.edweb.gsn.org/sideshow/khmeryears/fall.html). V primeru, da je bil zapor poln, so zapornike takoj odpeljali na morišče. V S-21 je bilo privedenih večje število mladih Kmerov s podeželja in nekaj pomembnih visokih članov stranke: politični sekretarji vojaških enot in vladnih uradov, sekretarji posameznih sektorjev in njihovi pomočniki, vojaški poveljniki, posamezniki, ki so delali v raznih ministrstvih, tujci, ki so se po naključju znašli v bližini kamboških meja. Skupaj z možmi so se v zaporu pogosto znašle tudi žene, matere, pa tudi otroci niso bili nobena izjema. Pomembni člani stranke so bili ločeni od ostalih, spali so v posteljah ter dobivali hrano kot ostalo osebje zavora. Ostali pomembni zaporniki so bili zaprti v učilnicah, ki so bile prezidane v majhne »celice« dolge dva metra in široke osemdeset centimetrov. Manj pomembni zaporniki so bili zaprti v večjih učilnicah, kjer so s skupaj priklenjenimi gležnji morali ležati drug ob drugem.

Moški in ženske so bili ločeni. Ženske z majhnimi otroki so ostale skupaj, vendar so jih v zaporu držali le nekaj dni, nakar so jih odpeljali na morišče. V priznanjih zaporniškega osebja je zapisano, da so bile ženske pogosto mučene in spolno napadene, še posebej če je šlo za vietnamske zapornice, zato je pri zasliševanju zapornic velikokrat prisostvovala ženska, da bi preprečila spolno nasilje.

Dan v zaporu se je začel ob peti uri zjutraj. Zaporniki so se morali razgibati in sleči, da so jih pazniki pregledali. Zasliševanja so se začela ob šesti uri zjutraj in so trajala do dvanajstih, potem so se ob enih popoldne nadaljevala in so trajala vse do polnoči, z izjemo dvehurnega odmora med šesto in osmo uro zvečer. Ostali zaporniki so ostali zaprti in so morali biti tiho. Stražarja so lahko zaprosili samo za dovoljenje za malo ali veliko potrebo. Zapornike v velikih učilnicah so vsake tri ali štiri dni poškopili z vodo, da so se osvežili. Hrano so razdeljevali ob osmi uri zjutraj in zvečer. Jedilni obrok je vseboval nekaj žlic riževe kaše v vodi in bananine liste. Zaradi pomanjkanja hrane je veliko zapornikov zbolelo za diarejo ali kožnimi boleznimi. Bolezni so se prenašale tudi med samimi zaporniki in veliko jih je umrlo še preden so lahko bili zaslišani. Veliki sovražnici zapornikov sta bili tudi malarija in izčrpanost (Chandler, 1999: 38-39).

Vsi, ki so se znašli v zaporu, so bili obtoženi političnih prekrškov. Namen zavora je bilo izsiliti priznanje obtoženih, še preden so jih poslali na morišče, v bližnjo vas Choeung Ek. Za zasliševalca je bilo pomembno, da zapornik prizna svoja dejanja, zato so bile metode, ki so jih

uporabljali, barbarske in krute in so lahko trajale po več dni zapored. Vendar je moral biti zasliševalec med samim zaslišanjem »previden«, da zapornik ni umrl. Če je zapornik mučenju podlegel, so zasliševalca obtožili prikrivanja resnice, izdajstva ali sabotaže in kmalu se je sam znašel na seznamu zapornikov. Od zapornikov so zahtevali, da napišejo svoje življenjepise, ki so lahko obsegali tudi več kot sto tipkanih strani. Velika večina zapornikov je bila nedolžnih in pod pritiski mučenj so morali priznati lažne obtožbe. Tudi najbolj vdani pripadniki Rdečih Kmerov so morali priznati sodelovanje z CIO, KGB, z Vietnamom (www.edweb.gsn.org/sideshow/khmeryears/fall.html).

Priznanja so bila napisana, zato da so se zdele čistke upravičene. Zagotavljala so psihološko olajšanje in prepričanje, da sovražnik res obstaja (Chandler, 1999: 50). Med drugim so priznanja odkrivala mnoga druga imena, ki bi lahko bila povezana z »izdajalci«, tako se je krog sovražnikov širil in zaporu nikoli ni zmanjkalo dela.

Med prvimi zaporniki, ki so jih pripeljali v zapor, so bili državni uradniki in pripadniki vojske prejšnjega režima, dezertjerji, študentje, ki so študirali v tujini ter vsi ki so bili kakor koli povezani z Vietnamom. V drugi polovici leta 1976 se je število zapornikov v Tuol Slengu dramatično povečalo. Tokrat so se čistke usmerile na kadre znotraj stranke in pripadnike vojske. Visoki častniki in člani stranke so bili obtoženi, da so načrtovali državni udar, sodelovali z Vietnamom ali nasprotovali revoluciji. Jedro stranke se je tako hotelo znebiti vseh »elementov«, za katere so domnevali, da nasprotujejo revoluciji. Ob koncu leta 1978 se je krutost v zaporu zmanjšala. Iz zapornika so skušali iztisniti priznanje s pogovorom in grožnjami, k pretepanju so se zatekali bolj poredko.

V letu 1975 je bilo v Tuol Sleng privedenih le 154 oseb, naslednje leto pa že 1622 oseb. V letu 1978 je bilo do junija ubitih že 5675 oseb, s čimer se je število močno približalo skupnemu številu žrtev iz prejšnjega leta (Chigas, www.fas.harvard.edu/~asiactr/hag). Skupno število zapornikov naj bi znašalo nekje 20.000, od tega je bilo okoli 2000 otrok, ki so bili prepeljani tja skupaj s svojimi materami (Sharp, www.member.aol.com/cambodia). Najbolj krvavi dan v zaporu je bil 27. maj 1978, ko je bilo usmrčenih 582 zapornikov (Sharp, www.member.aol.com/cambodia). V Tuol Sleng je bilo prevedenih vsaj 126 ujetih vietnamskih vojakov, medtem ko naj bi skupna številka ubitih Vietnamcev znašala vsaj okoli 488 (Sim, www.yale.edu/cgp). Vse strahote zapora je preživelo samo sedem mučencev, ki jih je rešila vietnamska invazija.

5.16. Oborožene sile

68.000 dobro oboroženih pripadnikov Kamboških ljudsko nacionalnih osvobodilnih oboroženih sil je 17. aprila 1975 zasedlo Phnom Penh in preostale dele Kambodže (Tatu, www.memory.loc.gov/frd/cs/khtoc.html). Ti so sloveli kot zelo predani in disciplinirani vojaki izurjeni za gverilsko bojevanje, kot tudi za spopade večjih razsežnosti. Ko se je ob koncu leta 1972 in v začetku leta 1973 večina pripadnikov vojaških enot Severnega Vietnama in Vietkonga umaknila s področja Kambodže so te enote doživele neverjetno porast. V državljanski vojni so premagale vladne enote, ki so na papirju štejele 230.000 vojakov, medtem ko je njihovo dejansko število verjetno znašalo okoli 150.000 vojakov (Tatu, www.memory.loc.gov/frd/cs/khtoc.html).

Po prevzemu oblasti Rdečih Kmerov je bila vojaška moč razdeljena na posamezne cone. Poveljniki con so bili istočasno strankarski sekretarji in vojaški častniki, zato so si nekateri zmerni poveljniki pridobili zaupanje in podporo med svojimi ljudmi, kar je začelo spodkopavati zaupanje med idejnimi voditelji. Enote posameznih con so občasno premeščali v druge cone, da bi ustvarile psihološki pritisk in s tem skušali vplivati na sekretarje con in njihove pristaše, da bi spoštovali politiko, ki jo je narekovala centralna oblast.

Naslednji cilj nove oblasti je bil združiti vse različne enote, ki so delovale bolj ali manj avtonomno v različnih conah, v nacionalno vojsko. 22. julija 1975 so se oborožene sile zopet preimenovala v Revolucionarno armado Kampučije. Novo imenovane oborožene sile so štejele okoli 230 bataljonov, 35 do 40 polkov in 12 do 14 brigad (Tatu, www.memory.loc.gov/frd/cs/khtoc.html). Centralna oblast je hotela s »ponovno ustanovitvijo« Revolucionarne armade ustvariti nadzor nad celotnimi oboroženimi silami (Kiernan, 1996: 94). Cone so morale predati poveljstvo nekaterih svojih enot v okolici Phnom Penha Centralnemu komiteju. Njihov dolgoletni poveljnik in minister za obrambo Son Sen pa je bil pooblaščen za nacionalno obrambo in je obdržal svoj položaj do konca obdobja Demokratične Kampučije. Kljub reformam je dejanski nadzor nad vojsko ostal še naprej v rokah političnih in vojaških voditeljev con.

Revolucionarno vojsko so sestavljale tri kategorije vojakov: redna vojska, regionalna vojska in gverilski oddelki. Redni vojaki so predstavljali elitni del vojske in so bili pod neposrednim nadzorom centralne oblasti. Oblečeni so bili v olivno zelene uniforme in so bili najbolj oboroženi in preskrbljeni. Posredovali so povsod, kjer jim je bilo ukazano. Regionalna vojska je bila pod poveljstvom con. Vsako okrožje je imelo vsaj dva bataljona vojakov. Oblečeni so bili v črno in so bili slabše oboroženi kot redni vojaki. Odgovorni so bili za varnost na območju, ne katerem so bili nastanjeni in za zavarovanje lokalnih oblasti. Ti vojaki so poleg osnovne naloge

opravljali delo na državnih posestvih. Gverilce ali vohunske enote so predstavljali vaščani, mladi in stari, moški in ženske in niso nosili ne uniform niti orožja. Njihova naloga je bila opazovati in vohuniti za ostalimi prebivalci vasi (Ponchaud, 1978: 103).

Organizacija redne in regionalne vojske se je razlikovala od regije do regije. V osnovi je na vojaškem področju vodenje posamezne enote predstavljalo tripartitno vodstvo. Na čelu posamezne enote je bil poveljnik, pomagala pa sta mu dva podpoveljnika. Najnižji nivo je predstavljala skupina, ki jo je sestavljalo od deset do dvanajst vojakov. Vod so sestavljale tri skupine in je štel od trideset do šestintrideset vojakov. Poveljnik voda je imel politično odgovornost, podpoveljnika pa sta bila odgovorna za vojaško in ekonomsko področje. Trije vodi so tvorili četo, tri čete pa bataljon. Poveljniku bataljona je pri vodenju pomagal komite za ekonomijo in poveljniška enota. Trije bataljoni so sestavljali polk in tako naprej.

Vojaki Rdečih Kmerov so bili zelo mladi, ko so se pridružili revoluciji, nekateri med njimi so šteli komaj deset let. Vojaški trening je temeljil predvsem na ideologiji in morali, vendar je bil bolj intenziven, kot je to veljalo za ostale ljudi. Še preden so vstopili v vrste Revoluciarne armade, so morali spremeniti svoje ime in pretrgati vse družinske vezi. Veliko je bilo primerov, ko so vojaki dezertirali zato, ker so preprosto pogrešali svoje starše. Za poroko so morali vojaki ali vojakinje zaprositi svoje nadrejene in šele z njihovo privolitvijo se je par lahko poročil. Poroka je bila organizirana za več parov hkrati in je trajala le nekaj ur. Potem so se pari zopet morali posvetiti revolucionarnemu napredku. Vojaški heroji, invalidi in veterani iz vojn so si lahko sami izbrali deklet med deportiranimi. Nekatera dekleta so zato, da bi se izognile nezaželenim porokam, preselile k fantom in trdile, da so poročene, nekatere so storile celo samomor (Ponchaud, 1978: 120-124).

Oborožitev Revoluciarne vojske je predstavljala zastarela pehotna oborožitev in oprema, ki so jo v obdobju državljanske vojne dobivali po Ho Ši Minhovi poti ali od vietnamskih komunistov. Oborožitev revolucionarjev je temeljila bolj na pehotni oborožitvi, kajti mladi, neizobraženi vojaki niso bili veščji upravljanja s težko oborožitvijo. Tudi komuniciranje med enotami je bilo, zaradi pomanjkanja znanja, zelo slabo, saj vojaki niso vedeli kako uporabljati radijske postaje. Nekateri so se celo prvič soočili z transportnimi sredstvi kot so kamioni ali avtomobili, ki so pogosto postali žrtev besa in razdejanja, kajti prevozna sredstva so predstavljala simbole amerikanizacije in zahodnega sveta. Šele po obisku Pol Pota pri Mao Zedongu junija 1975 so se obetali Rdečim Kmerom boljši časi. Kitajska se je septembra istega leta odločila, da bo poleg ekonomske pomoči ponudila mladi državi še vojaško pomoč. Z ladjami je bila v Kompong Som prepeljana artilerija, tanki, pehotno orožje, strelivo, pehotna transportna vozila,

torpedni čolni, spremljevalne ladje, radarji, protiletalski topovi, letala, itd. Poleg oborožitve in opreme so v Kambodžo prispeli tudi vojaški inštruktorji, ki pa so naleteli na težave pri sporazumevanju, saj je primanjkovalo prevajalcev, ki so izginili med čistkami (Chandler, 1992: 110).

Pri izgradnji vojske so dajali Rdeči Kmeri poudarek pehoti, zato sta bila letalstvo in mornarica v podrejenem položaju. Leta 1976 so se na izobraževanje in šolanje na Kitajsko odpravili prvi kandidati za pilote in mornarje. Letalska infrastruktura je bila po končani vojni povsem uničena, zato so s pomočjo kitajskih inštruktorjev ponovno začeli obnavljati letališča. Kamboško ladjevje je bilo v obupnem stanju. Čolni so imeli pogosto težave z motorji in primanjkovalo je rezervnih delov (www.yale.edu/cgp). Občasna obstreljevanja na tajski ali vietnamski meji so kalila mir sicer pa na morju ni prišlo do nobenih večjih spopadov. Na tajski strani morske meje so predstavljali največje probleme ribiči, ki so skrivaj hodili loviti ribe na kamboško stran. Sprva so lovili posamično, vendar so se kasneje organizirali v večje skupine, ki so jih varovali vojaški čolni (www.yale.edu/cgp). Otoki Wai, Tang, Pring, Runh in Kong so predstavljali strateški problem, saj so bili precej oddaljeni od glavnega pristanišča Kampong Som in sovražnik bi jih ob morebitni invaziji, lahko hitro zasedel. Da bi to preprečili, so na otoke namestili vojake, ki so poleg osebne oborožitve razpolagali še s topništvom in protizračno obrambo. Na vsakem otoku so vojaki pridelovali riž, gojili razna sadna drevesa kot so kokos, rambutan in durian. Zaloge so morale zadostovati vsaj za šest mesecev, zato so otoke oskrbovali z rižem, soljo in pitno vodo. V dolgoletnem načrtu je bila predvidena izgradnja vojaških pomorskih baz na otokih Wai in Tang (www.yale.edu/cgp).

5.16.1. Ženske v oboroženih silah

Ženske so igrale pomembno vlogo v oboroženih silah, nekatere so sodelovale neposredno v oboroženih spopadih, druge so skrbele za zdravstveno pomoč. Za frontnimi linijami so bile nosilke visokih funkcij in prevzemale so naloge moških: obramba vasi, izdelovanje raznih pasti, delo na polju, zdravstveno delo, itd. Pogosto so jih uporabljali tudi pri zapeljevanju in zavajanju Lon Nolovih vojakov. Med državljansko vojno so ženske formirale veliko število bojnih in gverilskih enot (www.yale.edu/cgp).

5.17. Zunanja pomoč

Rdeči Kmeri so sprva odklonili vse oblike zunanje pomoči, saj so jo smatrali za neopravičljivo vmešavanje v notranje zadeve in žalitev za državno neodvisnost in suverenost. Vendar so bile katastrofalne razmere v porušeni državi nemogoče. Primanjkovalo je vsega, od hrane do delovnih orodij, zato je Kambodža v letu 1975 sprejela pomoč Kitajske in Severne Koreje. Po tajnem obisku Pol Pota v Pekingu leta 1975 so kitajske oblasti obljubile znatno finančno, ekonomsko in vojaško pomoč, v višini ene milijarde dolarjev (Chandler, 1992: 111). To je bila do tedaj največja pomoč, ki jo je Kitajska ponudila katerikoli državi. V pristanišče Kompong Som so priplule ladje natovorjene z rižem, oblačili, zdravili, bencinom ter vojaško in gradbeno opremo (Kiernan, 1996: 133). Kamboške oblasti so v zameno na Kitajsko pošiljale kačje, medvedje in tigrove kože, bivolje rogove, tigrove in opičje kosti, v letu 1977 pa tudi riž. Kitajska pomoč je po enem letu počasi začela usihati, zato so jo nadomestile druge države kot so bile Severna Koreja, Jugoslavija, Romunija in Albanija: države, ki so bile bliže Kitajski kot SZ (Kiernan, 1996: 146). Januarja 1977 je iz pristanišča Rijeka izplula tovorna ladja Hrvatska, ki je v Kambodžo odpeljala traktorje in mehanično opremo, kar je predstavljalo del pomoči, ki jo je Jugoslavija obljubila Ieng Sariyu (Ponchaud, 1978: 84).

Okoli 15.000 kitajski inštruktorjev, strokovnjakov in prostovoljcev je delovalo v raznih tovarnah v Phnom Penh in po državi. Inštruktorji so se pritoževali, da država izbira premlade in neizobražene ljudi, ki niso bili primerni, da bi upravljali z določeno vojaško in gradbeno tehniko (Kiernan, 1996: 376). Kitajski strokovnjaki so nadzorovali popravila letal, namakalnih sistemov, popravila železniških prog. Za poslovanja z nesocialističnimi državami je Kambodža 1976 v Hong Kongu odprla trgovsko podjetje Ren Fung Company (Ponchaud, 1978: 85).

5.18. Tuja veleposlaništva

Življenje diplomatskih delegacij, ki so bile uradno priznane junija 1977 (Kitajska, Severna Koreja, Kuba, Vietnam, Laos, Romunija, Jugoslavija, Egipt in Albanija), je bilo zelo težko. Vsa predstavništva so bila nastanjena v eni ulici in prepovedano je bilo kakršnokoli komuniciranje med njimi. Le nekateri visoki uradniki kitajske in severnokorejskega diplomatskega predstavništva so lahko zapustili ambasade v spremstvu vojakov. Gibanje ostalih diplomatov je

bilo omejeno na samo ambasado. Od septembra 1976 naprej so se lahko posluževali redne letalske linije do Pekinga, avgusta naslednje leto pa je bila vzpostavljena še linija z Vientiane (Laos). Diplomatska predstavništva so imela prav tako dostop do »štiri listnega časopisa« *Tung Padevath* (Revolucionarna zastava), ki so ga izdajali Rdeči Kmeri vsaka dva tedna (Ponchaud, 1978:33).

5.19. Religija

20. člen ustave Demokratične Kampučije je zagotavljal versko svobodo, vendar hkrati navajal, da bodo vse reakcionarne religije, ki so škodljive Demokratični Kampučiji in njenim prebivalcem, strogo prepovedane (www.yale.edu/cgp). Do leta 1975 so Rdeči Kmeri dopuščali aktivnosti budističnih menihov na osvobojenih ozemljih z namenom, da bi pridobili čim večjo podporo med prebivalstvom. Po padcu Phnom Penha pa je komunizem postal edina nacionalna »religija«. Vse religije so bile odpravljene, tudi budizem. V očeh revolucionarjev je bil budizem reakcionarna religija. Budistično religijo so hitro oslabili, saj so ubili večino menihov ali pa so jih prisilili opravljati dela na podeželju. Templje, ki so nekoč predstavljali kulturna in socialna središča, so uničili ali spremenili v skladišča in zapore. Ljudje, ki so jih zalotili pri opravljanju verskih obredov ali pri molitvi, so bili pogosto ubili. Isto je veljalo za kristjane in muslimanske Chame. Katoliška katedrala v Phnom Penhu je bila popolnoma uničena. Rdeči Kmeri so silili muslimane, da so jedli svinjsko meso, ženske so si morale ostriči lase, uničili so verske knjige, prepovedali so verske praznike (Sim, www.bigpond.com.kh/users/dccam.genocide).

5.20. Manjšine

Podatki režima so nakazovali, da je 99% populacije Demokratične Kampučije Kmerov. S tem so zanikali kakršen koli obstoj chamske, kitajske, vietnamske, tajske, laoške etnične manjšine ter hribovskih plemen (Thion, 1993: 47), ki naj bi dejansko predstavljala okoli 20% populacije (Kiernan, 1996: 251). Prepovedana je bila uporaba materinega jezika in govoriti drugače kot kmersko se je lahko kaznovalo s smrtjo.

5.20.1. Vietnamska manjšina

Rdeči Kmeri so obravnavali vsako manjšino posebej, vendar so se najbolj znašali nad vietnamsko manjšino. Sovraštvo do Vietnamcev je odraz dogodkov iz preteklosti, nenehni vojaških spopadov in ozemeljskih teženje Vietnama, ki so se globoko zakoreninili v kmersko dušo. V obdobju francoskega kolonializma so vietnamsko priseljevanje v Kambodžo spodbujali Francozi, saj so Vietnamce imeli za bolj izobražene in naprednejše (Chandler, 1992: 10). Izraza Vietnam in Vietnamci sta se znotraj kmerske družbe uporabljala bolj poredko. Svoje sosede so naslavljali s posebnim izrazom Yuon, kar pomeni divjak (Thion, 1993: 200).

Približno 150.000 pripadnikov vietnamske manjšine je ostalo na kamboških tleh, potem ko so se leta 1973 umaknili še zadnji pripadniki Vietkonga. Po zavzetju Phnom Penha je bilo vsem državljanom vietnamskega porekla ukazano, da zapustijo državo do konca julija 1975. Do konca septembra se je v Vietnam umaknilo večje število pripadnikov vietnamske manjšine. Mnogi med njimi so bili ubiti še preden so prispeli v Vietnam. V Kambodži so ostali samo nekateri pripadniki mešanih zakonskih parov, katerih usoda je bila zapečatená že na začetku. Rdeči Kmeri so v smrt poslali približno 100.000 Vietnamcev (Sharp, www.member.aol.com/cambodia). Njihovo usodo so si delili tudi tisti, ki so imeli kakršne koli povezave z Vietnamom, govorili vietnamski jezik ali so imeli med njimi prijatelje.

5.20.2. Spodnji Kmeri

Tarča napadov so bili tudi pripadniki kmerske manjšine v Vietnamu, Kmer Krom ali Spodnji Kmeri. Kljub temu, da sta Son Sen in Ieng Sary bila rojena v delti Mekonga, so pripadnike Spodnjih Kmerov obtožili izdajstva in jih označili kot »Kmere z vietnamskim razumom«. Postali so žrtve nenehnih vpadov kmerskih enot na vietnamska ozemlja, nekateri pa so bili kot ujetniki privedeni v Kambodžo, kjer so jih nato »uničili«.

5.20.3. Tajska in laoška manjšina

Tajska manjšina na zahodu in laoska manjšina na severovzhodu sta bili tarča napadov že v letu 1973. Od takrat naprej se je nasilje samo še stopnjevalo. Mnoge družine so se umaknile v zavetje hribov in džungle na meji s Tajsko in Laosom, kjer so formirali majhne uporniške skupine.

5.20.4. Kitajska manjšina

Kitajci so v celotni regiji jugovzhodne Azije veljali za spretno trgovce in Kambodža ni bila nobena izjema. Že stoletja so kitajski priseljenci prevladovali v kamboški ekonomiji. 400.000 Kitajcev, kolikor jih je živel v Kambodži v šestdesetih, letih je živel v mestih in na podeželju, kjer so imeli v rokah celotno trgovino. V obdobju državljanske vojne so se tisti s podeželja umaknili v zavetje Phnom Penha. Kljub dobrim odnosom s Pekingom so v obdobju Demokratične Kampučije tudi za kitajsko manjšino veljala ista »pravila«, kot za vse ostale. Kitajske družine so bile nameščene v tako imenovanih »kitajskih vaseh«, vendar so se mnogi kmalu zaradi nenehnega nadlegovanja in preganjanja preselili v »kmerske vasi« (Kiernan, 1996: 290). Zaradi podhranjenosti, malarije, predvsem pa izčrpanosti od dela, saj Kitajci niso bili vajeni takega tempa, je vietnamsko invazijo dočakalo samo okoli 50% kitajske manjšine (Sharp, www.member.aol.com/cambodia).

5.20.5. Gorska plemena

Pol Pot je v šestdesetih letih zbral svoje somišljenike in ustanovil svojo bazo v provinci Ratanakiri, na območju kjer prebivajo plemena Khmer Loeu ali Zgornji Kmeri. Primitivna plemena so se uprla vsem pritiskom Sihanoukove civilizacije v petdesetih in šestdesetih letih, zato so bili med Rdečimi Kmeri zelo spoštovani. Poroka s pripadnikom ali pripadnico tega plemena je pomenila dokončno potrditev brezpogojne lojalnosti stranki. Khieu Sampan naj bi bil poročen z eno izmed pripadnic teh plemen (Thion, 1993: 65). Dovoljena jim je bila uporaba domačega jezika, kar je bil edini primer v državi. Pripadniki plemen so sloveli kot zvesti vojaki, nekaterim se je uspelo povzpeti na visoke vojaške položaje. Osebni stražarji Pol Pota so prav tako prihajali iz vrst plemen Khmer Loeu. Vendar se tudi ta plemena niso mogla izogniti smrti. Podatki o umrlih in ubitih pripadnikih gorskih plemen se v literaturi razlikujejo. Strokovnjaki pa ocenjujejo, da je bilo ubitih oz., da je brez sledu izginilo okoli 60.000 pripadnikov gorskih plemen.

5.20.6. Muslimanski Chami

Muslimanska manjšina Chami so potomci migrantov starega kraljevstva Champe. Okoli 150.000 njenih pripadnikov je živelo ločeno od Kmerov, na bregovih reke Mekong in jezera Tonle Sap v provinci Kompong Cham in Kompong Chhnang ter v okolici mest Takeo in Kampot v Jugovzhodni coni (Kiernan, 1996: 254-255). Prvi napadi na chamsko kulturo so bili zabeleženi v Jugovzhodni coni že v času državljanske vojne, v letu 1973. Ženske so prisilili, da so si skrajšale svoje dolge lase ter zamenjale pisane saronge za črne pižame, omejevali so versko svobodo (Sim, www.bigpond.com.kh/users/dccam.genocide). Mnogi Chami so se med državljansko vojno pridružili upornikom in nekateri so celo postali vaški predsedniki, vendar po letu 1975 ni bilo v organizaciji novega režima zaslediti nobenega muslimana več. Prepovedana je bila chamska govornica in bili so prisiljeni prevzeti kmerski jezik ter navade, kar je sprožilo nezadovoljstvo. V nekaterih vaseh so se pripadniki Chamov uprli, vendar so enote Rdečih Kmerov vse upore zadušile in se krvavo maščevale nad uporniki. Ocenjuje se, da je umrlo ali bilo pobitih okoli 90.000 Chamov (Sharp, www.member.aol.com/cambodia).

5.21. Napetosti na meji

Meja z Vietnamom je bila »urejena« leta 1939 in je potekala po tako imenovani Breviejevi liniji (Tatu, www.memory.loc.gov/frd/cs/khtoc.html). Ime je dobila po francoskem guvernerju, ki je določil administrativno in policijsko mejo med francoskim protektoratom, Kambodžo in kolonijo Chochinchino (južni Vietnam). Meja je bila določena, vendar se z njo niso vsi strinjali, saj je imela veliko pomanjkljivosti. Kopenska meja je bila jasna, medtem ko meja na morju ni bila nikoli natančno določena. Po določitvi meje so bili najbolj oškodovani Kmeri, saj se je meja izognila Cochinchine ali, kot so jo imenovali v Kambodži, Kampučija Krom ali Spodnja Kampučija. Meja je burila mnogo duhov in poganja o meji se niso nikoli končala.

Prvi resni pogovori o meji so stekli sredi leta 1966. Sihanouk je vodil pogovore o meji s predstavniki Nacionalne fronte za osvoboditev Južnega Vietnama in ne z vlado v Saigonu (www.memory.loc.gov/frd/cd/khtoc.html). Sporazum o nedotakljivosti meje je bil podpisan leto dni kasneje in kmalu se je sporazumu pridružila tudi vlada v Hanoju.

V obdobju državljanske vojne se je odnos do vietnamsko-kamboške meje spremenil, saj se Rdeči Kmeri nikakor niso sprijaznili z dejansko mejo. O prvih incidentih med enotami Rdečih Kmerov in Severnega Vietnama poročajo že leta 1970, vendar je do večjih spopadov prišlo šele po letu 1973 (Tatu, www.memory.loc.gov/frd/cs/khtoc.html). Na podlagi protivietnamske politike je jedro stranke takoj po prevzemu oblasti, aprila in maja 1975, poslalo svoje enote na samo mejo.

Po zavzetju pristanišča Kampong Som so sile Jugozahodne cone 19. aprila prešle v ofenzivo in zavzele obmejna področja in nekatere otoke v Tajskem zalivu, ki so bili pod nadzorom sil iz Saigona. Napad na največji otok Phu Quoc je spodletel, zato pa so zasedli nekatere manjše otoke. Na drugi strani je tudi Kitajska izkoristila razpad vlade v Saigonu in zasedla otočje Parcel, kar je še poslabšalo odnose s Severnim Vietnamom.

Vendar so se dogodki v Južnem Vietnamu odvijali proti pričakovanjem Rdečih Kmerov. Spomladi 1975 so tudi severno vietnamske sile sprožile dolgo pričakovano ofenzivo proti Saigonu. Vietnamski uporniki so proti koncu aprila zasedli delto Mekonga in bili v ofenzivi v Tajskem zalivu. Ofenziva je prisilila Pol Pota, da se je odrekel svojim prvotnim načrtom in umaknil svoje enote z vietnamskih ozemelj.

Pogajanja o meji so stekla maja, vendar niso prinesla nobenega napredka. Obmejni incidenti so se po pogajanjih zmanjšali in omejili na vojaško razkazovanje moči, z manevriranjem tankovskih enot, občasnim obstreljevanjem s topovi in minometi. Žrtve obmejnih spopadov so bili pogosto kmetje, ki so hodili obdelovat svojo zemljo. Vojaški pritisk na Vietnam so Kmeri izvajali na območju vietnamske province Rach Gia, med obmorskim mestom Ha Tien in reko Mekong, ki je pripadala enotam Jugovzhodne cone. Še naprej je veliko problemov povzročala meja na morju, ki je potekala med otočki, ki so bili po večini neposeljeni. Rdeči Kmeri so šli celo tako daleč, da so morsko mejo označevali z bojami, vendar so jih Vietnamci kaj hitro odstranili. Pogajanja glede meje so se nadaljevala čez leto dni, maja leta 1976, in nazadnje tudi propadla.

Marca leta 1977 so se razmere na meji znatno poslabšale. Enote Rdečih Kmerov so vdirale v vietnamske obmejne province, ropale in plenile so vietnamske vasi in vojaške postojanke ter pobijale prebivalce. Vpadi enot Rdečih Kmerov so se nadaljevali čez vso poletje vse do 22. decembra 1977, ko je okoli 30.000 do 60.000 vietnamskih vojakov vdrlo, kar 35 km globoko na ozemlje Kambodže. 31. decembra 1977 je Demokratična Kampučija uradno pretrgala odnose s Hanojem in naslednji dan javno objavila, da med Vietnamom in Kambodžo potekajo spopadi (Kiernan, 1996: 386). 6. januarja 1978 so se vietnamske enote umaknile z ozemlja Kambodže in s

sabo odpeljale ujetnike. Med umikanjem so se jim pridružili tudi pripadniki Rdečih Kmerov, ki so se zbal za svoje življenje (www.edweb.gsn.org/sideshow/khmeryears/fall.html).

Da bi Kambodžo prikazali svetu kot žrtev vietnamske agresije, so bile povabljene številne delegacije predvsem iz komunističnih držav. Ena izmed novinarskih ekip je prišla tudi iz Jugoslavije, tej je bilo kot prvi dovoljeno snemati (Mihovilović, 1987: 208).

V prvih dneh januarja 1978 je Pol Pot menjal taktiko »bojevanja« in izdal nove naloge svojim poveljnikom v obmejnih regijah. Po navodilih so se oblikovale majhne gverilske enote, ki so lahko delovale v nasprotnikovem zaledju. Uničevalni pohodi majhnih gverilskih enot so v najbolj rodovitni vietnamski pokrajini, delti Mekonga, sprožili množičen eksodus ljudi. Do junija 1978 je tri četrt milijona Vietnamcev zapustilo svoje domove ob meji in si skušalo najti zatočišče globje v Vietnamu (Owsley, www.tourlaw.edu/publication). Spopadi so v monsunskem obdobju potihnil, vse do novembra istega leta, ko so vietnamske enote sprožile operacijo v območju Snuol in Memot v provinci Kratie. Namen akcije je bilo osvoboditi ozemlje za politično delovanje Kmerov, ki so nasprotovali politiki Rdečih Kmerov. Vietnamske sile so ponovno udarile z vso močjo ob koncu leta, ko so prešle v zadnjo ofenzivo.

Težnje po vrnitvi območij, ki so nekoč pripadala kraljestvu Angkor, so sprožile nekaj obmejnih incidentov in spopadov tudi na tajski in laoški meji, vendar v manjšem obsegu, saj je bila večina sil koncentrirana na vietnamski meji. Na Tajskem so Rdeči Kmeri skušali pridobiti podporo med kmersko manjšino, ki živi v obmejnih provincah in tajskimi komunisti (Kiernan, 1996: 366).

6. VIETNAMSKA OFENZIVA

6.1 Oblikovanje koalicije

2. decembra 1978 so uporniki na plantaži kavčuka v Snuolu blizu vietnamske meje pod vietnamskim pokroviteljstvom ustanovili Združeno fronto za nacionalno rešitev Kampučije. Ustanovitev gibanja so ščitile močne vietnamske enote ob podpori letalskih sil. Združeno fronto je sestavljalo pet manjših uporniških frakcij, ki so se izoblikovale v zadnjih štirih letih. Eno frakcijo je vodil bivši vojaški poveljnik Hun Sen, ki je leta 1977 prebegnil v Vietnam, drugo so sestavljali v Vietnamu izobraženi Kmeri, tretjo sta vodila prebegla poveljnika Heng Samrin in Chea Sim, četrta je nastala na severozahodnem predelu v letu 1975 in so jo predstavljali

predstavniki laoške manjšine in hribovskih plemen, peto so predstavljali uporniki, ki so imeli svoja zatočišča na Tajske. Na vodilni položaj Združene fronte je bil postavljen Heng Samrin, za njegovega namestnika pa je bil določen Chea Sim (Mehta, C. Harish in Mehta, B. Julie, 1999: 69). Cilj fronte je bil povezati vse ločene »odporniške« skupine v celoto in ob pomoči vietnamskih enot premagati Pol Pota. Fronta je sprejela tudi vojaški načrt in na podlagi tega načrta bi morala biti Kambodža osvobodjena do aprila 1979.

25. decembra 1978 je Severni Vietnam z odobritvijo in podporo Sovjetske zveze sprožil ofenzivo, ki jo je podpiralo od dvanajst do štirinajst divizij in trije kmerski polki. Vsa teža napada je padla na vietnamske enote, saj so bile enote Združene fronte prešibke, da bi lahko samostojno izpeljale oboroženo akcijo, ki bi premagala Rdeče Kmere. Celotna operacija je vključevala okoli 150.000 oboroženih mož.

Vietnamske enote so prečkale mejo na petih točkah. Ofenziva se je začela na severovzhodnem delu države, kjer je ena izmed skupin napadala po cesti številka 19 v smeri proti Stuong Trengu, ki je bil zavzet 3. januarja. Dve enoti sta napadali po cestah številka 13 in 14 v smeri proti mestu Kratie. Ta področja so že v 60-ih letih Vietnamci uporabljali za zatočišča, zato so teren zelo dobro poznali. Z ofenzivo v tem področju so hoteli zмести Rdeče Kmere, ki so glavni napad pričakovali v jugovzhodnem ravnem delu države. Zasedba tega področja bi tudi preprečila, da bi se enote Rdečih Kmerov umaknile v varno zavetje džungle in gora, odkoder bi jih vietnamske enote le težka pregnale. Uvodni del ofenzive ni naredil nobenega vtisa na vojaške poveljnike Rdečih Kmerov, zato tudi niso poslali nobenih vojaških okrepitev. Še vedno so pričakovali, da se bo glavni del napada začel čez ravnino prepredeno z riževimi polji. Ofenzivo so v naslednjih dneh dopolnile enote, ki so napadale po cesti številka 7 v smeri proti Kampong Chamu, pristanišču na reki Mekong. Bolj južno so enote napredovale po cesti številka 1 proti Neak Luongu, ki je predstavljal odskočno desko za napad na Phnom Penh. Zadnja smer napada je potekala ob sami obali v smeri pristanišč Kampot in Kampong Som. Z zasedbo pristanišč so hoteli preprečiti vsakršno oskrbo Rdečih Kmerov po morju. Do težkih bojev je prihajalo le redko in le-ti so bili omejeni na Kampong Cham, Neak Loung in mesto Tani v provinci Kampot. Revolucionarna vojska, oslABLJENA zaradi čistk v svojih vrstah, je bila uničena s pomočjo artilerije in zračnih napadov. Večina enot se je razbežala, še preden se je začela ofenziva. 5. januarja 1979 so se vietnamske enote nahajale že na vzhodnem bregu reke Mekong. Obstajajo nekatera namigovanja, da je bil to končni cilj same ofenzive, vendar so se dogodki na bojišču odvijali z neverjetno hitrostjo (Tatu, www.memory.loc.gov/frd/cs/khtoc.html). Pot do Phnom Penha je bila sedaj popolnoma odprta. Enote so se ob prihodu na reko Mekong oskrbele z

pontonskimi mostovi, splavi in brodi ter po nadaljnjih ukazih nadaljevale vojaški pohod proti glavnemu mestu. Princ Sihanouk se je 6. januarja z zadnjim letalom umaknil v Peking, odkoder je po navodilih Pol Pota, odletel v New York na sedež Združenih narodov, kjer je v nagovoru v imenu Rdečih Kmerov zaprosil za takojšnjo pomoč. Vodstvo Rdečih Kmerov je odločilo, da samega mesta ne bodo branili, zato je Pol Pot 7. januarja, tako kot nekoč ameriški ambasador, s helikopterjem pobegnil na tajsko-kamboško mejo. Še istega dne je nebranjeno mesto padlo v roke Vietnamcev.

Vietnamska vojska je prodirala z neverjetno hitrostjo, kar je prisililo Rdeče Kmere, da so se hitro umikali proti tajski meji. V neredu in kaosu so Rdeči Kmeri za sabo pustili na kupe dokumentacije in arhivov. Pri begu so jih spremljale številne družine, ki so jih uporabljali za nosače in kamuflažo. Ofenziva se je nato nadaljevala proti vzhodu, s ciljem zasesti mesti Siem Riep in Battambang. Meseca marca in aprila so na meji s tajsko potekali še zadnji hudi spopadi. Vietnamska ofenziva je prisilila Rdeče Kmere, da so se umaknili na Tajsko. Orožje so skrili takoj po prečkanju meje ter se skupaj z ljudmi odpravili v begunske centre, kjer so se oskrbeli s hrano in poskrili.

Vietnamske in kamboške enote so med ofenzivo sodelovale, vendar so napadale različne cilje, saj je velik problem predstavljal jezik. Vietnamske enote, ki so predstavljale jedro ofenzive, so napadale položaje, kjer se je sovražnik močno upiral, kamboške enote pa so poskrbele za uničenje šibkejših točk in za vzpostavitev reda na zasedenih območjih. Med ofenzivo se jim je pridružilo veliko število novih vojakov in po končanih spopadih je Združena fronta štela že 40.000 borcev (Mehta, C. Harish in Mehta, B. Julie, 1999: 73).

6.2. Oblikovanje nove vlade

Na diplomatskem področju je vietnamska vlada v Hanoju zanikala kakršno koli prisotnost svojih enot in pripisovala vso zmagavo Združeni fronti. Kasneje so na pogovorih v Varnostnem svetu predstavniki vietnamske delegacije priznali prisotnost svojih vojakov v Kambodži. Svojo vojaško akcijo in strmoglavljenje Pol Pota so opravičevali v imenu človekoljubja in človekovih pravic. Do konca leta 1979 je okoli 225.000 vietnamskih vojakov »okupiralo« Kambodžo (Sharp, www.member.aol.com/cambodia).

Po uspešni ofenzivi je bil vzpostavljen Ljudski revolucionarni svet, ki so ga v večini sestavljali pripadniki Rdečih Kmerov, ki so pred čistkami med leti 1977 in 1978 prebegnili v Vietnam.

Novi režim pod pokroviteljstvom Vietnama je prevzel Heng Samrin, ki se je kot bivši Rdeči Kmer vrnil z vietnamsko vojsko nazaj v Kambodžo, zunanje ministrstvo pa je vodil Hun Sen. Ohranili so celo praznovanje obletnice padca glavnega mesta v roke Rdečih Kmerov (Sharp, www.member.aol.com/cambodia).

Sredi leta 1979 je bilo na pobudo Vietnama ustanovljeno Revolucionarno ljudsko sodišče, ki je imelo nalogo soditi članom Centralnega komiteja za zločine, storjene v obdobju Demokratične Kampučije. Čeprav je obdobje Rdečih Kmerov preživelo pet članov komiteja, sta se na sodišču pojavili le dve imeni, Pol Pot in Ieng Sary. Ostali člani so bili oproščeni, ker naj bi delovali proti režimu (Heder, www.wiscoinfo.doit.wisc.edu/globalstudies/LOA/hederpaper.htm). Obema so sodili v odsotnosti in ju obsodili na smrt. Nova oblast je vsem pripadnikom Rdečih Kmerov, ki so se predali, podelila certifikat lojalnosti, da so se lahko normalno vključili v življenje. Nekateri so se pridružili vojski, drugi pa so se vrnil k družinam. Tisti, ki so storili manjše zločine, so morali preživeti od dveh do pet let v zaporih ali kot je trdila oblast, v prevzgojnih centrih. Za ostale, ki so organizirali ali sodelovali v množičnih pobojih je bila predvidena kazen od petnajst in več let zapora.

Organizacija združenih narodov (OZN) pod pritiskom ZDA nove oblasti ni priznala in je še naprej priznavala Rdeče Kmere, kot uradno oblast v Kambodži, kljub vsem grozodejstvom, ki so jih le-ti storili. OZN je Kambodži preprečila dostop do vseh mednarodnih pogodb, ki so vezane na trgovanje in komunikacije ter celo dostop do Svetovne zdravstvene organizacije. Združene države Amerike so v Rdečih Kmerih videle priložnost, da se maščujejo Vietnamu za boleč poraz pred sedmimi leti. Proti vladi v Phnom Penhu so ZDA uporabile zakon iz prve svetovne vojne, Trade in with the Enemy Act, ki prepoveduje kakršno koli trgovanje brez humanitarnih in kulturnih izjem. Tega zakona Američani niso uporabili niti proti Kubi in Sovjetski Zvezi, ki sta bili največji ameriški nasprotnici. Kambodža je tako postala zadnja ameriška bitka proti Vietnamu. Njihov namen je bil uničiti šibko vietnamsko gospodarstvo ter strmoglaviti vlado v Hanoju (Pilger, www.users.bigpond.com/nlevine/polpot.htm).

Po uvedbi embarga s strani nekomunističnih držav je bila Kambodža povsem odvisna od pomoči Sovjetske zveze, Indije, Kube in seveda Vietnama. Posledice vojne in mednarodni embargo so povzročili, da je Kambodža postala ena najrevnejših držav na svetu (Sharp, www.member.aol.com/cambodia).

6.3. Obdobje po vietnamski ofenzivi

Ljudje so o spopadih z Vietnamom vedeli bore malo, zato so prvi meseci minili v zmedi in kaosu. Nekateri so se odpravili domov, drugi so pobegnili na Tajsko. Noben ni imel pri sebi osebnih dokumentov ali dokumentov o lastništvu (Mehta, C. Harish in Mehta, B. Julie, 1999: 91).

Tudi življenje po osvoboditvi je terjalo precej življenj. Ljudje so se kruto maščevali vsem vohonom Rdečih Kmerov, zdravstvene razmere so bile katastrofalne, primanjkovalo je hrane in zdravil. Rdeči Kmeri so ob umiku riž uničili, preostali del pa zasegli in odpeljali s seboj. Komunikacije izven glavnega mesta niso delovale, zato je bila edina povezava z zunanjim svetom dnevna letalska linija z Bangkokom, ki pa je služila le Mednarodnemu RK. Nova vlada je zavračala vsakršno pomoč poslano iz Tajske po kopnem (Sharp, www.member.aol.com/cambodia).

6.3.1. Begunci

Oktober in november 1979 so begunci postali velik problem, saj je njihovo število skokovito naraščalo. Begunce so na tajski strani meje čakale mednarodne organizacije ter jih z avtobusi prepeljali v begunske centre. Zaradi izčrpanosti in izstradanosti jih je veliko omagalo pred samim ciljem. Prvi tedni so zahtevali ogromen krvni davek in žrtve so pokopali kar v množičnih grobiščih. Takoj je stekla akcija širokega razpona, za pomoč beguncem. OZN, Mednarodni rdeči križ (MRK) in nekatere manjše prostovoljne organizacije so skušale oskrbeti begunske centre z medicinsko opremo in hrano.

Nekateri begunski centri so prešli pod okrilje Rdečih Kmerov, zato je tajska vojska onemogočala dostop članom osebja ZN in nevladnih organizacij do njih (Thion, 1993: 140).

6.4. Zunanja pomoč Rdečim Kmerom

Tajska vlada je v strahu pred vietnamsko invazijo dovolila Rdečim Kmerom, da si na njihovem ozemlju poiščejo zatočišče. Vlada v Bangkoku je leta 1979 s Kitajsko sklenila sporazum o podpori Rdečim Kmerom, le v primeru če Kitajska odstopi od podpore tajskim komunistom.

Na tajsko-kamboški meji so se, s tujo pomočjo, razkropljene enote Rdečih Kmerov ponovno zbrale in pregrupirale. Son Sen, ki je sam postal tarča čistk ob koncu leta 1978, se je po invaziji Vietnamu skrivil s svojimi osebnimi stražarji v gozdu in se šele po osemnajstih mesecih, ob podpori Tajske in Kitajske pridružil preostalim voditeljem Rdečih Kmerov (Thion, 1993: 93). Begunske centre, ki so bili pod njihovim nadzorom, so uporabljali kot oporišča, kjer so pod prisilo rekrutirali begunce v vojaške vrste, zato so bili le-ti velikokrat tarča vietnamske artilerije.

V boju protu Vietnamu sta na Tajskem nastali še dve nekomunistični kamboški gibanji. Nacionalna združena fronta za neodvisno, nevtralno, miroljubno in združeno Kambodžo pod vodstvom Sihanouka in Kmersko ljudska nacionalna osvobodilna fronta, ki jo je ustanovil ministrski predsednik v Lon Nolovi vladi, Son Sann. Pod ameriškim pritiskom so se vse tri frakcije leta 1982 združile v Vladno koalicijo Demokratične Kampučije pod ponovnim vodstvom Sihanouka.

Finančna pomoč ZDA med leti 1980 in 1986 je znašala 85 milijonov dolarjev. Da bi prikrili svojo tajno vojno proti Kambodži so ZDA ustanovile Kampuchean Emergency Group (KEG), ki je delovala na ameriški ambasadi v Bangkoku in na tajsko-kamboški meji. Naloga KEG-a je bila »kontrolirati« razdeljevanje zahodne humanitarne pomoči begunskim centrom in Rdečim Kmerom. Sodelovanje s tajsko vojsko, ki je imela dobre povezave z Rdečimi Kmeri, je ZDA omogočilo, da so leta 1980 vzpostavile direkten kontakt z Rdečimi Kmeri, ko so jih ameriški obveščevalci obiskali v njihovih skrivališčih. Leta 1987 se je KEG preimenoval v Kampuchea Working Group. Njihova naloga je bila posredovati koaliciji bojne načrte, vojaški material in podatke iz satelitskih posnetkov.

Orožje so Američani pošiljali preko singapurskih podjetij in po besedah singapurskega ministra so Rdeči Kmeri in zavezniška nekomunistična gibanja v 80-ih letih dobila okoli 1,3 milijarde dolarjev pomoči od Kitajske, ZDA, Singapurja, Malezije in Tajske. Največ denarja je Rdečim Kmerom je namenila Kitajska in sicer okoli milijardo dolarjev. Kitajska je bila tudi edina država, ki je dajala denar in orožje Rdečim Kmerom neposredno (www.gocambodia.com/khmerrouge).

6.5. Stanje na bojišču

Položaj na bojišču se bistveno ni spreminjal. V deževnem obdobju so bili bolj aktivni gverilci, medtem ko so jih vietnamske enote z ofenzivami v sušnih obdobjih pregnale nazaj v džunglo. Rdeči Kmeri so v koaliciji predstavljali najbolj številčno, izurjeno in oboroženo frakcijo. Občasni napadi Rdečih Kmerov niso izbirali žrtev in ne kraja napada, zanje je bilo pomembno, da so povzročali čim več škode in da je za njimi ostalo čim več smrtnih žrtev. Taktika gverilcev je bila podobna taktiki Contrerasov v Nikaragavi, teroriziranje podeželja s postavljanjem zased, min, kar naj bi destabiliziralo vlado v Phnom Penhu (Pilger, www.users.bigpond.com/nlevine/polpot.htm).

V sušnem obdobju med letoma 1984 in 1985 je vietnamska vojska začela z ofenzivo na tajsko-kamboški meji. Cilj operacije je bilo uničenje zatočišč Rdečih Kmerov v begunskih centrih. S pomočjo artilerije in taktičnih enot so nekatere objekte uničili, vendar je imela operacija prav nasproten učinek. Ofenziva je prisilila Rdeče Kmere, da so se umaknili v notranjost države, kjer so nadaljevali z gverilskimi napadi. Da bi omejili delovanje gverilcev so Vietnamci hoteli fizično ločiti obe državi. Projekt se je imenoval K-5 in so ga začeli uresničevati leta 1985. Na sami meji so očistili džunglo, izkopal jarke, postavili bodečo žico in minska polja. Vsa okrožja so imela nalogo zbrati za delo sposobne moške in jih poslati na delo, ki je trajalo od treh do šestih mesecev. V delovnih centrih je bilo življenje primitivno. Primanjkovalo je hrane, področje kjer je potekalo delo pa je bilo leglo malarije in nenehno je pretila nevarnost protipehotnih min in neeksplodiranih bomb. Pregrada je bila zgrajena leta 1987 in je zahtevala precej človeških življenj. Postavitev žične pregrade je imela majhen učinek na gibanje gverilcev med Tajsko in Kambodžo (Tatu, www.memory.loc.gov/frd/cs/khtoc.html).

Po pogajanjih med Sihanoukom in Hun Senom, kamboškim ministrskim predsednikom, decembra 1987 v Franciji, so vietnamske oblasti obljubile, da bodo umaknile svoje enote iz Kambodže. Leta 1989 se je vietnamska vojska umaknila. Ostali so samo vojaški svetovalci ter dezertjerji, ki se niso hoteli vrniti v domovino. Umik vietnamskih enot je leta 1990 izkoristila koalicija ter zasedla območja ob tajski meji, da bi si zagotovila ekonomsko in politično podlago.

Na pobudo varnostnega sveta OZN je bil leta 1991 oblikovan Vrhovni nacionalni svet, ki so ga sestavljali predstavniki koalicije in vlade v Phnom Penhu. Oblikovanje sveta je bil prvi korak do podpisa mirovnega sporazuma v Parizu oktobra 1991. Na podlagi sporazuma so v državo prispele mednarodne enote, ki so organizirale vse potrebno za izpeljavo volitev maja 1993, ki pa se jih Rdeči Kmeri niso udeležili.

7. VERIFIKACIJA HIPOTEZ

7.1. Prva hipoteza

Bivanje mladih študentov v tujini, predvsem v Franciji, je močno vplivalo na njihov idejni razvoj; vodstvo Rdečih Kmerov je svoje iz Evrope prinesene levičarske ideje spreobrnilo v specifično politično in vojaško gibanje.

Dolgo je prevladovalo mnenje, da so voditelji Rdečih Kmerov bili pod vplivom francoskih komunistov, vendar najnovejša razumevanja povezujejo le-te s kitajskimi komunisti. Velika večina voditeljev Demokratične Kampučije se je šolala v Parizu in nekateri so postali celo člani Komunistične stranke Francije (KSF). V okviru »marksističnega kroga«, ob prebiranju Stalinovih in Marksovih knjig ter časopisov, ki so jih objavljali francoski komunisti, so se mladi študentje prvič seznanili s komunističnimi idejami. Kljub temu pa vidnejšega ideološkega napredka ni bilo. KSF so v začetku 50-ih let pretresali notranja neenotnost, atentati na vodilne može in nenehni politični pritiski francoske vlade, ki je na pobudo Američanov želela razbiti KSF.

Mladi, nadarjeni študentje so se seznanili s komunizmom šele v Parizu, čeprav so bili kamboški komunisti v Kambodži dejavni že več kot dvajset let. Člani stranke v Kambodži so bili nekdanji pripadniki gibanja Združene fronte Issarak in politične stranke Pracheachon, ki so tesno sodelovali s komunističnim gibanjem v sosednjem Vietnamu. Do preobrata znotraj stranke je prišlo šele, ko so se študentje vrnil v domovino in se soočili z velikimi socialnimi razlikami v državi, z relativno blaginjo v mestih ter revščino na podeželju. Razočarani nad razmerami v državi so se pridružili kamboškemu komunističnemu gibanju. Zaradi anonimnosti pred Sihanoukovo tajno policijo so imeli prednost pred veterani in so si hitro pridobili vodilne položaje v stranki. V šestdesetih in v začetku sedemdesetih let se je vodstvo komunistične stranke omejilo le na skupino zbrano okrog Pol Pota. Mladi izobraženi kadri so zagovarjali idejo, da se je potrebno upreti ter uporabiti vsa razpoložljiva sredstva proti Sihanoukovi nazadnjaški in diktatorski monarhiji. To stališče je naletelo na ostra nasprotovanja severnovietnamskih komunistov, ki so nasprotovali kakršnemukoli agresivnemu delovanju proti Sihanouku, kar so ga nujno potrebovali, če so hoteli oskrbovati upornike na jugu Vietnama. Hanoi je želel, da se vse moči usmerijo v združitev razdeljenega Vietnama, šele potem naj bi se revolucija v kambodži, z vietnamsko podporo. Nestrinjanje z vietnamsko strategijo je skupino zbrano okrog Pol Pota prisililo, da so začeli iskati podporo na Kitajskem, kar je razdelilo, do tedaj enotno, komunistično stranko. Razočarana nad odločitvijo Hanoja se je skupina zbrana okrog Pol Pota začela oddaljevati od »bratskih« vietnamskih komunistov in kmerskih somišljenikov v smeri proti Peking. Peking se je zavedal moči združenega Vietnama, ki bi bistveno oslabil kitajski geopolitični položaj v Jugovzhodni Aziji, zato je podprl protivietnamsko strujo znotraj kamboških komunistov. O tem pričajo tudi potovanja Ieng Sarija in Pol Pota na Kitajsko, kjer sta se navdušila nad kitajsko kulturno revolucijo. Kljub klavrnemu propadu kulturne revolucije so se Pol Pot in njegovi somišljeniki navdušili nad pomembnostjo revnega kmeta, razrednega boja,

močjo ljudskih množic in skupnega napora ter politiko samozadosti. Zelo pomemben je bil govor kitajskega ministrskega podpredsednika in obrambnega ministra Lin Biaja, ki je nagovoril države tretjega sveta s tezo, da se revolucija v teh državah lahko začne samoiniciativno, na lastno pobudo in da se komunistična gibanja lahko zanesejo sama nase, ne da bi bila pod nenehnim nadzorom večje komunistične države (Chandler, 1993: 77). Navdušenje nad kitajsko kulturno revolucijo ter finančna in vojaška podpora Pekinga oborožene vstaje so še povečala nesoglasja znotraj stranke. Do prvih vidnih razhajanj znotraj kamboških komunistov je prišlo po konferenci leta 1971, ko so bili predstavljeni prvi resni politični in družbeni načrti: oblikovanje zadrug, izselitev ljudi iz mest, izgon vietnamskih enot. Na podlagi podanih smernic je v ozadju načrta opaziti neverjetno željo Pol Pota in njegovih somišljenikov po oblasti, kontroli ter nacionalni čistosti države.

Po konferenci so se znotraj navidezno enotne komunistične stranke izoblikovale različne skupine, saj se niso vsi popolnoma strinjali s politiko centra stranke. V času državljanske vojne je jedro stranke ohranjalo navidezno enotnost in šele po prevzemu oblasti si je Pol Pot, kot glavni nosilec politike, upal obračunati z vsemi političnimi nasprotniki. Svoje nekdanje prijatelje je po prevzemu oblasti označil za mikrobe in nasprotnike režima Demokratične Kampučije ter jih dal zapreti in usmrtiti v zaporu Tuol Sleng, zapor za politične nasprotnike.

Državljska vojna je bila ključnega pomena za prihod Rdečih Kmerov na oblast. Po državnem udaru, 13. marca 1970, je Sihanouk na pobudo Pekinga oblikoval odporniško koalicijo s svojimi največjimi sovražniki, Rdečimi Kmeri. Poziv Sihanouka k oboroženi vstaji je med kmerskimi kmeti padel na plodna tla, saj kraljeva oblast v Kambodži predstavlja najvišjo oblast. Kmeri so skozi zgodovinska obdobja sprejeli kraljevino, kar je kamboškemu kraljem omogočilo, da so si pridobili status edinega naravnega nosilca oblasti v državi. Komunistična stranka, ki je v začetku leta 1970 štela le nekaj tisoč pripadnikov, je izkoristila Sihanoukov poziv k upor in si z novim mladim kadrom polnila svoje vojaške vrste. Z mobilizacijo mlade kmečke populacije je Rdečim Kmerom uspelo izpeljati dolgo načrtovano revolucijo in ofenzivo proti kapitalističnim mestom.

Po katastrofalnem porazu v operaciji Chenla II ob koncu leta 1971 se je Lon Nolova vojska umaknila v defenzivo in svoje operacije omejila le na obrambo mest, podeželje pa prepustila upornikom. Ta prelomnica na bojišču je Rdečim Kmerom omogočila, da so se bolj osredotočili na novačenje novih kadrov in politični mobilizaciji. Rdeči Kmeri niso dajali prednosti številu vojakov, orožju in logistiki, temveč so dajali prednost času, prostoru in volji. Industrijsko mobilizacijo so uspešno zamenjali s politično mobilizacijo. Za politično preobrazbo pa so potrebni prostor in čas ter seveda skupna volja posameznikov. Cilj te strategije ni bilo

čimprejšnje končanje vojne, temveč je šlo za taktiko izčrpanja Lon Nolove vojske, ki je bila obkoljena v mestih in povsem odvisna od ameriške pomoči.

7.2. Druga hipoteza

Dogodki mednarodnih razsežnosti (bližina Kitajske, vietnamska vojna, težnje Vietnama za hegemonijo) na Indokitajskem polotoku so bili ključnega pomena v boju Rdečih Kmerov za oblast.

Dogodki po osamosvojitvi so močno vplivali na širjenje vpliva komunističnih ekstremistov. Vendar o njihovih radikalnih dejanjih lahko govorimo samo v povezavi z dogodki, ki so se odvijali v sosednjem Vietnamu. Vzpon Rdečih Kmerov je rezultat kompleksnih globalnih in regionalnih dogodkov v 60-ih in 70-ih letih ter notranjepolitičnega razvoja v Kambodži.

Vojna v Vietnamu je bila prizorišče konfliktov med velesilami na političnem in vojaškem področju, ki je močno vplivala na dogodke v Kambodži. Interesi ZDA in Kitajske so zmedli Sihanouka, ki ni najbolj spretno vodil zunanje politike. Zunanji vplivi so vse bolj krhali notranjo enotnost in država je začela razpadati na dva radikalna pola, ki sta si prizadevala prevzeti oblast in komaj čakala, da bo Sihanouk naredil usodno napako.

Vojna v Vietnamu se je hitro preselila tudi v Kambodžo. Vietnamski komunisti so bili zaradi ameriškega bombardiranja prisiljeni poiskati rešitve v sosednjih državah (Laos, Kambodža). Vzhodni gorati in z gozdovi pokrit predel Kambodže je bil kot nalašč za vietnamske gverilce. V severovzhodnih predelih Kambodže so si poiskali svoja zatočišča tudi kamboški komunisti, ki so se morali pred nasiljem Sihanoukove tajne policije umakniti v ilegalo v začetku 60-ih let. Zatočišča ob Ho Ši Minhovi poti so omogočila Rdečim Kmerom, da so si priskrbeli orožje in začeli bolj odkrito nasprotovati Sihanoukovi politiki. Po Ho Ši Minhovi poti pa ni prihajalo samo orožje, ampak je bila to tudi izhodiščna točka za mnoge strankarske pripadnike, ki so se odpravljali na diplomatska potovanja v Hanoi ali Peking in tam iskali podporo v oboroženem boju proti Sihanouku.

Ameriška agresivna politika je poleg Vietnama zajela tudi Kambodžo in na svojo stran pritegnila desničarje, ki so z ameriško podporo odstavili Sihanouka. Nova vlada je hitro začela izgubljati tla pod nogami in tudi ameriška vojaška pomoč ni mogla več popraviti slabega ameriškega poznavanja notranjih razmer v Kambodži. »Nevidni« komunistični sovražniki so

izkoristili ameriško bombardiranje podeželja in na svojo stran spretno pritegnili mnoge mlade ljudi s podeželja.

Na drugi strani se je Peking zavedal vietnamske moči, ki bi lahko zmanjšala kitajski vpliv v Jugovzhodni Aziji. Kambodža je s pomočjo Rdečih Kmerov postala zelo pomembna partnerica, ki bi se lahko s kitajsko pomočjo zoperstavila vietnamski težnji po hegemoniji. Finančna in vojaška podpora Pekinga k oboroženemu uporju je bila ključnega pomena pri pohodu Rdečih Kmerov na oblast.

Demokratska Kampučija je rezultat državljanske vojne, v kombinaciji z globalnimi in regionalnimi silami ter notranjimi socialnimi faktorji. Splet vseh teh elementov je ustvaril razmere v državi, v katerih so bili ljudje pripravljene sodelovati z Rdečimi Kmeri.

7.4. Tretja hipoteza

Družbena organiziranost, ki so jo vzpostavili Rdeči Kmeri, je omogočila množični teror nad lastnim prebivalstvom.

Tesno sodelovanje s Kitajsko in navdušenje nad kulturno revolucijo je pustilo sledi in pečat tudi v kmerski zgodovini, saj so bili Rdeči Kmeri bolj praktiki kot pa teoretiki. Potem, ko je bilo jasno, da je končna zmaga samo še vprašanje časa, se je skupina, zbrana okrog Pol Pota, februarja 1975 odločila, da bo po zmagi revolucije izgnala prebivalce mest na podeželje. Ta fenomen vladavine Rdečih Kmerov je omogočil novi oblasti popoln psihološki nadzor in kontrolo nad prebivalstvom in državo. Poleg politične podlage je izselitev mest za Rdeče Kmere imela tudi vojaški pomen. Izpraznitev mest je bila del strategije nadaljevanja vojskovanja za združitev vseh zgodovinskih področij na podlagi etnične prevlade (Kiernan, 1996, 62). Rdeči Kmeri so menili, da bi bila Kambodža, v primeru vojaškega spopada z Vietnamom, brez mestnih središč manj ranljiva.

Družbena in socialna struktura Kambodže se je po prihodu francoskih kolonialistov korenito spremenila. V večjih mestih, predvsem v Phnom Penhu, so nastali delavski in kapitalistični sloji, katere večinski predstavniki so bili trgovci, podjetniki in uradniki iz Vietnama in Kitajske. Pol Pot se je zavedal, da mu bo le z izselitvijo mest, polnih političnih nasprotnikov, vietnamskih in kitajskih manjšin, zagotovila popolno kontrolo nad državo in ljudmi.

Revolucija je bila tudi maščevanje podeželja proti kapitalističnim mestom. Njihov cilj je bil izkoreniniti različne družbene razrede in ustvariti družbo kmetov. Kakršnakoli stopnja izobrazbe in strokovnost je postala le košček papirja in velika grožnja življenju, če se je kdo hotel na ta račun izpostavljati. Sistematično uničenje vseh urbanih socialnih skupin, za katere so Rdeči Kmeri menili, da so produkt zunanjih vplivov ter izselitev prebivalcev na podeželje, je novi oblasti omogočila nadzor nad slehernim posameznikom. Celotna populacija na podeželju se je nenehno selila in bila pod stalnim strahom in pritiskom: prisilno delo, mučenje, usmrčitve. Rdeči Kmeri so državo spremenili v velikansko koncentracijsko taborišče, kjer se je vsak najmanjši prekršek kaznoval s smrtjo.

Angkar (Organizacija) je hotel monopol nad družinskim življenjem. Celotno populacijo so razdelili glede na spol s čimer so razbili družine in družinske vrednote, da bi lažje vcepili nov način razmišljanja. Otroke so ločili od staršev, da so jih lahko politično indoktrinirali. Rdeči Kmeri so uničili osebnost in dušo kamboških ljudi s tem, da so uničili tradicionalne oblike socialnega, kulturnega in institucionalnega življenja v Kambodži. Taka politika je omogočala nadzor nad vsakim posameznikom. Da bi preživel, so bili ljudje bili prisiljeni lagati, krasti, goljufati.

Obsedenost z nacionalno čistostjo je pripeljala do sistematičnih čistk znotraj stranke in do čiščenja celotne države pred zunanjim vplivom in korupcijo. V prvih mesecih je nova oblast načrtno »uničila« vse, ki so imeli kakršnekoli povezave z režimom Lon Nola, preostale prebivalce mest pa izselila na podeželje. Z evakuacijo mest si je oblast omogočila popoln nadzor nad kitajsko in vietnamsko etnično skupnostjo, ki sta prevladovali v mestih. Da bi ustvarili »čisto kmersko družbo« so se s sistematičnim uničenjem lotili vseh etničnih, nacionalnih in verskih skupin. Protivietnamski kompleks je bil ena izmed izrazitejših značilnosti nacionalizma Rdečih Kmerov.

Velik del smrtnih žrtev je treba pripisati ekonomski politiki Demokratične Kampučije. Uvedba skupnih jedilnic in nadzor nad razdeljevanjem hrane je omogočila novi oblasti kontrolo na lokalni ravni. Država je bila organizirana v sistem kmetijskih kooperativov, ki naj bi pridelali dovolj hrane za lastne potrebe in izvoz. Štiriletni načrt, ki je določal kvote riža za posamezne regije, se ni ujemal z realni zmožnostmi podeželja, saj so ljudje polja obdelovali ročno. Voditelji zadrug so vedeli, da se neizpolnjevanje kvot obravnava kot izdajstvo, kriminalno dejanje, kar se plača z življenjem, zato so pustili prebivalstvo stradati. Medtem ko so ljudje stradali in umirali zaradi podhranjenosti, so sorodniki in člani družin voditeljev dobivali svežo sadje, zelenjavo in ostalo luksuzno blago iz Pekinga. Bližnji sorodniki so postali vojaški poveljniki, direktorji

bolnic, tovarn, lahko so se šolali za vojaške pilote. Sorodstvene vezi niso bile avtomatične, vendar so jih uporabljali, da bi ohranili moč. Čistkam se niso mogli izogniti niti sorodniki na vidnih položajih. Sorodnike Pol Pota je doletela enaka usoda kot večino ljudi. V tej močno kolektivizirani družbi je bilo zelo težko preživeti, če nisi pripadal ožji hierarhični skupini (Thion, 1993: 130).

Le malo ljudi je bilo povezanih s tolikšnim terorjem in sovraštvom, kot Pol Pot, ki je državo spremenil v veliko pokopališče. R.J. Rummel je označil režim kot najbolj smrtonosen v dvajsetem stoletju. Kiernan ocenjuje da je umrlo 1,7 milijona ljudi (Kiernan, 1996: 458), Chandler da dva milijona (Chandler, 1993: 176), Rummel 3,4 milijone (Rummel, www.hawaii.edu/powerkills), finska preiskovalna komisija milijon (Rummel, www.hawaii.edu/powerkills), Thayer 500.000 (Rummel, www.hawaii.edu/powerkills) in Vickery 750.000 ljudi (Sopha, www.jim.com/cannon.htm). Strokovnjaki si glede števila umrlih torej niso enotni, vendar se je danes uveljavila ocena, da je od sedmih milijonov ljudi, kolikor jih je živelo v državi v začetku 70-ih let, bilo med leti 1975 in 1979 ubitih ali so umrli zaradi lakote približno dva milijona ljudi.

Rdeči Kmeri so trdili, da bodo ustvarili družbo, ki bo enakopravna in kjer bodo pravica, bratstvo in nesebičnost ključni elementi. Vendar temu ni bilo tako. Center stranke s Pol Potom na čelu si je prizadeval vzpostaviti absolutno politično in vojaško oblast ter nacionalno čistost. Center stranke je sprejemal radikalne odločitve, ki so spremenile celotno podobo Kambodže. Za režim Demokratične Kampučije so bili značilni samovlada, avtoritativni režim, okrutnost, tajnost, zaupanje v moč volje, ekstremna samoouprava, obsedenost s čistostjo in čistkami, protivietnamska histerija in skrajni nacionalizem.

8. EPILOG

Francozi so v svojem obdobju vladanju v Kambodžo preselili ogromno Vietnamcev, ki so zasedli položaje v pomembnih institucijah. Zanje je veljalo, da so bolj sposobni in pametni, kar je užalilo kamboški nacionalni ponos (www.fas.org/faspir). V obdobju Rdečih Kmerov je sovraštvo do Vietnamcev doživelo vrhunec. Sovražen odnos do Vietnamcev ni fenomen Rdečih Kmerov, ampak je zgodovinsko dejstvo, ki se je pojavilo v 18. stoletju, ko so Vietnamci zasedli Kambodžo. Protivietnamski kompleks je bila največja značilnost fanatičnega nacionalizma Rdečih Kmerov (Thion, 1993: 174). Agresivna politika, ki so jo vodile oblasti v Phnom Penhu,

je videti nerazumna. Zaničevanje moči vietnamske vojske, manjvrednostni kompleksi ter zmaga nad Američani je prepričala oblasti, da je prišel čas, da se maščujejo svojemu dolgoletnemu »sovražniku«. Vietnamsko vojsko so imeli za manjvredno. Napadov dobro oboroženih Rdečih Kmerov lokalni vietnamski orožniki niso mogli preprečiti. Ti napadi so se kasneje izkazali kot napaka, saj je Vietnam svojo invazijo opravičeval s samoobrambo.

Surovo preganjanje vietnamske manjšine in napadi enot Rdečih Kmerov na vietnamska rodovitna območja, ki so sprožili množično begunstvo, sta bila ključna faktorja, ki sta povzročala velik problem za Vietnam in sta bila obenem tudi razlog za vietnamsko invazijo. Invazija je presenetila vse, ne samo Rdeče Kmere. Mnogi so videli v intervenciji Vietnama poskus »vietnamizacije« Kambodže, kar pa se v resnici nikoli ni zgodilo. Sicer so bili vietnamski interesi v Kambodži bolj geopolitične narave kot pa humanitarne. Za Vietnam je bilo izrednega pomena, da se zmanjša politična moč Kitajske v Jugovzhodni Aziji. V Kambodži so svoje vajeji obdržali predvsem na varnostnem področju, gospodarstvu pa so dopustili, da si lahko poišče svoje tržišče v tujini. Invazija je verjetno preprečila še eno Severno Korejo, nepredušno zaprto državo, kjer so prebivalci postali sužnji svoje države (Thion, 1993: 144).

Vmešavanje velesil je ponovno postavilo na noge revolucionarno gibanje, ki nikoli ni opustilo svojih sanj o ponovnem velikem pohodu na Phnom Penh. V obdobju hladne vojne je Pol Pot igral zelo pomembno vlogo v očeh ameriške vlade. Njihova vloga v vojni proti sovjetski zaveznici Vietnamu se je zdela Američanom zelo pomembna. Z ameriško pomočjo so Kitajci oskrbovali Rdeče Kmere z vojaško opremo in desno usmerjen režim na Tajskem je dovoljeval pošiljanje pomoči gverilcem v njihove baze ob tajske-kamboški meji. Zbigniew Brzezinski, Carterjev svetovalec za nacionalno varnost, je priznal, da je osebno spodbujal Kitajsko naj pomaga Pol Potu. Poleg ameriške pomoči je bila pomembna tudi diplomatska pomoč ostalih zahodnih držav, ki so priznale legitimnost Pol Potove vlade. To mu je omogočilo, da je ohranil svoj sedež v OZN več kot desetletje. Reaganova administracija je v osemdesetih letih preprečila vsakršna mednarodna prizadevanja, da bi Pol Potov režim iz let 1975-1979 označili za genociden ali da bi ga obtožili za množične poboje. Stephen Hader, strokovnjak za preučevanje Kambodže, je izjavil za New York Times: »Obstaja velika ameriška odgovornost za nastalo situacijo. Sodna preiskava o vojnih zločinih bi lahko sprožila nekatera vprašanja o ameriških bombardiranjih od leta 1969 do leta 1973.« (Symonds, www.wsw.org/news).

Leta 1993 se je v Kambodžo vrnilo še zadnjih 370.000 beguncev, ki so bili prisiljeni zapustiti svoje domove zaradi divjanja Rdečih Kmerov (Owsley, tourlaw.edu/publicatio). Po pregledu 40% ozemlja Kambodže je bilo odkritih okoli deset tisoč množičnih grobišč iz obdobja Rdečih

Kmerov. V njih je bilo odkritih okoli pol milijona žrtev. Po besedah raziskovalcev naj bi se nahajalo na celotnem področju države okoli 20.000 množičnih grobišč z več kot milijon žrtvami. Vsa množična grobišča so bila odkrita v bližini varnostnih središč. To priča, da je bila državna politika prisotna na celotnem ozemlju Rdečih Kmerov (Ehrlich, www.zoltimes.com/v2.15/genocidetext2.html).

V osemdesetih letih je Pol Pot večino časa preživel v oporišču blizu mesta Trate na Tajske, le nekaj kilometrov od kamboške meje. Oporišče je bilo obdano z bodečo žico in telesni stražarji so skrbeli za varnost oporišča. Vse prometne povezave je pokrila tajška vojska in poskrbela za varnost okolice. Potem, ko so enote Rdečih Kmerov osvobodile vzhodni del države v začetku devetdesetih let, se je Pol Pot ponovno vrnil v domovino, kjer je 15. aprila 1998 tudi umrl. V intervjuju z Nate Thayerjem je Pol Pot tik pred smrtjo izjavil, da je njegova zavest čista: »Vse kar sem naredil in prispeval, sem naredil za narod in ljudi Kambodže.« (Thayer, www.gocambodia.com/polpot.htm).

9. VIRI:

A) KNJIGE:

1. Nath, Vann. 1998. *A Cambodian Prison Portrait: One Year in the Khmer Rouge's S-21*. Bangkok: White Lotus Co. Ltd.
2. Ponchaud, Francois. 1978. *Cambodia: Year Zero*. London: Allen Lane.
3. Mehta, C. Harish in Mehta, B. Julie. 1999. *Hun Sen: Strongman of Cambodia*. Singapur: Graham Brash Pte. Ltd.

4. Shawcross, William. 1993. Sideshow: Kissinger, Nixon and the Destruction of Cambodia. London: The Hogarth Press.
5. Thion, Serge. 1993. Watching Cambodia. Bangkok: White Lotus Co. Ltd.
6. Kiernan, Ben. 1986. How Pol Pot Came to Power: A History of Communism in Kampuchea, 1930-1975. Norfolk: The Therford Press Limited.
7. Kiernan, Ben. 1996. The Pol Pot Regime: Race, Power, and Genocide in Cambodia under the Khmer Rouge, 1975-79. London: Yale University Press.
8. Chandler, P. David. 1999. Voices from S-21: Terror and History In Pol Pot's Secret Prison. Bangkok: Silkworm Nooks.
9. Chandler, P. David. 1992. Brother Number One: A Political Biography of Pol Pot. Colorado: Westview Press.
10. Bit, Seanglim. 1991. The Warrior Heritage: A Psychological Perspective of cambodian Trauma. California: Seanglim Bit.
11. Mihovilović, Maroje. 1987. Stravični poligon. Zagreb: ALFA.
12. Mabbet, Ian. 1996. The Khmers. Blackwell: Oxford.

B) MEDMREŽJE:

1. Sharp, Bruce. 1997. The Banyan Tree: Untangling Cambodian history. www.member.aol.com/cambodia.
2. Margolin, Jean-Louise. 2000. Cambodia: The Country of Crimes. www.fas.harvard.edu/historyreview.
3. Yale Center for International and Area Studies. Cambodian Women in the Revolutionary War for the People's National Liberation (1973). www.yale.edu/cgp.
4. Yale Center for International and Area Studies. Religious and Minority Communities. www.yale.edu/cgp.
5. Yale Center for International and Area Studies. The Pol Pot Files, 1975-1977. www.yale.edu/cgp.
6. Yale Center for International and Area Studies. September 1998. Ieng Sary's Regime. www.yale.edu/cgp.
7. Yale Center for International and Area Studies. The Son Sen Files 1977-1979. www.yale.edu/cgp.

8. Yale Center for International and Area Studies. The Khmer Rouge National Army: Order of Battle, January 1976. www.yale.edu/cgp .
9. Yale Center for International and Area Studies. 22. december 1976. Autobiography of Thiounn Prasith. www.yale.edu/cgp.
10. Yale Center for International and Area Studies. Khmer Rouge Biographical Questionnaire. www.yale.edu/cgp.
11. Ehrlich, S. Richard. The Khmer Rouge: Bureucrasy of Death. www.zoletimes.com/v2.15/genocidetext2.html.
12. Ehrlich, S. Richard. The EX-Pol Pot Supporter Who Would Be Prime Minister. www.zoletimes.com/v2.15/genocidetext2.html
13. The Artist of Tuol Sleng Prison. www.en.com/kher/tuolsl.html.
14. The Fall of the Khmer Rouge. www.edweb.gsn.org/sideshow/khmeryears/fall.html
15. The Work Camps. www.edweb.gsn.org/sideshow/khmeryears/fall.html.
16. S-21: The Horrors of Tuol Sleng. www.edweb.gsn.org/sideshow/khmeryears/fall.html.
17. Agence France-Presse. 2. oktober 2000. Singapore's Lee Says Kmer Rouge Got \$1,3B in 1980s. www.gocambodia.com/khmerrouge.
18. Chigas, George. 31. oktober 1999. The trial of the Khmer Rouge: The role of the Tuol Sleng and Santebal Archives. Bangkok Post. www.fas.harvard.edu/~asiactr/hag.
19. R.J., Rummel. 1997. Statistic of Democide: Statistics of Cambodian Democide Estimates, Calculations and Sources. www.hawai.edu/powerkills.
20. F.A.S.. september/oktober 1997. Post-Coup Cambodia: Relaxation of Further Repression?. www.fas.org/faspir.
21. Pol Pot, Cambodian's Former Khmer Rouge Leader, Dead at 73. www.fiu.edu/~fcf/posstilldead41698.html.
22. Symonds, Peter. 16. april 1998. The death of Pol Pot. www.wsw.org/news.
23. Cambodia – A Country Study. www.memory.loc.gov/frd/cs/khtoc.html
24. Thayer, Nate. 1997. On the Stand. www.gocambodia.com/khrouge.
25. Thayer, Nate. Day of Reckoning. www.gocambodia.com/khrouge.
26. Thayer, Nate. 30. april 1998. Pol Pot last day. www.gocambodia.com/polpot.htm
27. Pilger, John. 11. maj 1998. The Friends of Pol Pot. National Magazine www.users.bigpond.com/nlevine/polpot.htm.
28. Pawthrop, Tom. 10. maj 1999. Mass killer's double life Lawyer says top Khmer in jail suffers heart attack. www.theage.com.au/daily.

29. Shenon, Philip. 6. februar 1995. Rebels Still tortment Cambodia 20 Years After Their Rampage. New York Times. www.english.upenn.edu/~afilreis/holocaust.
30. Thet, Sambath in Piore, Adam. 8-9. april 2000. The Veil of Secresy is Lifting. www.camnet.com.kh/cambodia.daily.
31. Forbidden City. www.gocambodia.com/khrouge.
32. Sragen, Jr. John. 1989. Khmer Rouge Soldier Returns to the Farm. www.enigmaterial.com/icsnap.
33. Owsley, Brian. 1995. Ethnic Vietnamese in Cambodia: Case Study of the Tension Between Roreign Policy and Human Rights. www.tourlaw.edu/publication.
34. Ear, Sophal. 10. marec 1995. Cambodia's Economic Development and History: Acontribution to the Study of Cambodia's Economy. www.csna.barkeley.edu/~sophal/excerpt.htm.
35. Ear, Sophal. maj 1995. Khmer Rouge Cannon 1975-1979: The StandardTotal Academic View on Cambodia. www.jim.com/cannon.htm.
36. Tith, Naranhkiri. Julij 2000. The Cambodian Death traps: It Won't Be Easy to Get Out of It, and Why. www.cam.edu.
37. China Has No Apology for KR Support. www.gocambodia.com/khrouge.
38. Landmines in Cambodia. www.members.aol.com/cambodia/mines.htm.
39. Shadow over Cambodia. www.jinx.sistm.unsw.ed.au.
40. Sim, Sorya. september 2000. Vietnamse Prisoners of War Executed at Tuol Sleng. www.yale.edu/cgp.
41. Sim, Sorya. The Tragedy of Koh Phal Village. www.bigpond.com.kh/users/dccam.genocide
42. Chhang, Youk. Tuol Sleng as a Prison genocide. www.bigpond.com.kh/users/dccam.genocide.
43. Stephen, Heder. Pol Pot's first trial: August 1979. www.wiscoinfo.doit.wisc.edu/globalstudies/LOA/hederpaper.htm.
44. Sarun, Sar. 1997. The ten basic roots of Khmer mentality. www.khmernet.com/books/commentary/khmermentality.html.
45. Appdurai, Arjun in Khalidi, Ronald. April 1997. Revisiting the Killing Fields. www.members.aol.com/cambodia/revisiting.htm.
46. Sizgorich, Thomas. 8. maj 1995. 25 Years Ago This Month: Long Beach Reacts to Kent State. www.csulb.edu/~d49er/Issue29/29okent.html.
47. Deach, P. Wilfred. Losing Ground to the Khmer Rouge. www.columbiad.com/vietnam/articles/12962_cover.htm.

48. Tatu, Frank. Military Developments Under the Khmer Rouge.
www.memory.loc.gov/frd/cs/khtoc.html.

KAZALO

1. UVOD	1
2. METODOLOŠKI OKVIR NALOGE	2
2.1. PREDMET IN ZGRADBA NALOGE.....	2
2.2. PRISTOP IN UPORABLJENE METODE.....	2
2.3. HIPOTEZE	3
3. ZGODOVINA KAMBODŽE OD DRUGEGA STOLETJA DO LETA 1969.....	5
3.1. KRALJESTVO ANGKOR	5
3.2. DRUŽBENA DELITEV	6
3.3. VPLIV RELIGIJE.....	6
3.4. FRANCOŠKA OBLAST	7

3.5. NASTANEK KOMUNISTIČNIH GIBANJ	7
3.5.1. <i>Prebujanje nacionalne zavesti</i>	8
3.6. DRUGA SVETOVNA VOJNA	8
3.7. OBDOBJE PO DRUGI SVETOVNI VOJNI	8
3.8. RAZGLASITEV NEODVISNOSTI	9
3.9. NASTANEK KOMUNISTIČNE STRANKE	10
3.10. RAZŠIRITEV UPORA	10
3.11. KAMBOŠKI ŠTUDENTJE V FRANCJI	11
3.12. ŽENEVSKA KONFERENCA	11
3.13. OBDOBJE PO ŽENEVSKI KONFERENCI	12
3.14. DRUGI KONGRES KMERSKE LJUDSKE REVOLUCIONARNE STRANKE	13
3.15. ODNOSI Z ZDA IN VOJNA V VIETNAMU	15
3.16. VIETNAMSKA ZATOČIŠČA V KAMBODŽI	15
3.17. ZAČETEK NASPROTOVANJA MED RDEČIMI KMERI IN SEVERNIM VIETNAMOM	16
3.18. KMEČKI UPORI	17
3.19. AMERIŠKO BOMBARDIRANJE	18
4. DRŽAVLJANSKA VOJNA	20
4.1. DRŽAVNI UDAR	20
4.2. KOMUNISTI PREVZEMAJO POBUDO	22
4.3. KORUPCIJA OGROŽA OBSTOJ LON NOLOVE VLADE	23
4.4. NACIONALNA DEMOKRATIČNA REVOLUCIJA	24
4.5. NASPROTJA ZNOTRAJ RDEČIH KMEROV	25
4.6. PARIŠKI SPORAZUM	26
4.7. NADALJEVANJE AMERIŠKEGA BOMBARDIRANJA	26
4.8. RDEČI KMERI PREVZEMAJO POBUDO	27
5. DEMOKRATIČNA KAMPUČIJA	29
5.1. ZAČETEK NOČNE MORE	29
5.2. IZSELITEV PHNOM PENHA	30
5.3. RADIKALNA POLITIKA	31
5.4. ŽIVLJENJE IN SMRT V KOOPERATIVNIH ZADRUGAH	32
5.5. ORGANIZACIJA DELA	35
5.6. ŠOLSTVO	37
5.7. ZDRAVSTVENA OSKRBA	37
5.8. POLJA SMRTI	38
5.9. KONCENTRIRANJE MOČI	39
5.10. SIHANOUKOVA USODA	40
5.11. REGIONALNA UREDITEV	41
5.11.1. <i>Posebna cona</i>	41
5.11.2. <i>Jugovzhodna cona</i>	42
5.11.3. <i>Severozahodna cona</i>	42
5.11.4. <i>Severna cona</i>	43
5.11.5. <i>Zahodna cona</i>	44
5.11.6. <i>Vzhodna cona</i>	44
5.11.7. <i>Severovzhodna cona</i>	45
5.12. PREDSTAVITEV ŠTIRILETNEGA NAČRTA	46
5.13. SPREMEMBE NA VRHU IN V POLITIKI	47
5.14. ČISTKE ZNOTRAJ STRANKE	48

5.15. ZAPOR S-21 (TUOL SLENG).....	49
5.16. OBOROŽENE SILE.....	53
5.16.1. Ženske v oboroženih silah.....	55
5.17. ZUNANJA POMOČ.....	56
5.18. TUJA VELEPOSLANIŠTVA.....	56
5.19. RELIGIJA.....	57
5.20. MANJŠINE.....	57
5.20.1. Vietnamska manjšina.....	58
5.20.2. Spodnji Kmeri.....	58
5.20.3. Tajska in laoska manjšina.....	58
5.20.4. Kitajska manjšina.....	59
5.20.5. Gorska plemena.....	59
5.20.6. Muslimanski Chami.....	60
5.21. NAPETOSTI NA MEJI.....	60
6. VIETNAMSKA OFENZIVA.....	62
6.1. OBLIKOVANJE KOALICIJE.....	62
6.2. OBLIKOVANJE NOVE VLADE.....	64
6.3. OBDOBJE PO VIETNAMSKI OFENZIVI.....	66
6.3.1. Begunci.....	66
6.4. ZUNANJA POMOČ RDEČIM KMEROM.....	66
6.5. STANJE NA BOJIŠČU.....	68
7. VERIFIKACIJA HIPOTEZ.....	69
7.1. PRVA HIPOTEZA.....	69
7.2. DRUGA HIPOTEZA.....	72
7.4. TRETJA HIPOTEZA.....	73
8. EPILOG.....	75
9. LITERATURA:.....	77
A) KNJIGE:.....	77
B) MEDMREŽJE:.....	78